

115

O. d. 220.

UNIVERSITÄT SACHSEN-ANHALT
BIBLIOTHEK
MAGDEBURG

VERLEIHSTAMP
NACH DEM VERFAHREN
VON H. G. W. G. W. G.

VERLEIHSTAMP
NACH DEM VERFAHREN
VON H. G. W. G. W. G.

UNIVERSITÄT SACHSEN-ANHALT
BIBLIOTHEK
MAGDEBURG

DISSERTATIO INAUGURALIS
IVRIDICA

QVA

CASTRI GERMANICI
NATVRA ET INDOLES

IN

ACADEMIA GEORGIA AVGVSTA

AVCTORITATE

ILLVSTRIS FACVLTATIS IVRIDICAE

PRO GRADV

IN VTROQVE IVRE

DOCTORIS

RITE CAPESSENDO

EXHIBETVR

ET

PVBLCO EXAMINI SVBMITTITVR

A

PHILIPPO CAROLO L. B. DE KNIGGE

S. R. I. EQVITE

DOMINO IN BREDENBECK, PATTENSEN, LEVESTE ET THALE.

AD DIEM ~~XX~~ AVGVSTI CIOCCXLVII.

GOTTINGAE

TYPIS ABRAMI VANDENHOECK, ACAD. TYPOGR.

All. Comiti de Stolberg

DISSERTATIO IN AVOVVALIS
IVRIDICA

GA

CASTRI GERMANICI
NATURA ET INDOLES

IN

ACADEMIA GEORGIA AVGVSTA

AVCTORITATE

RECTORIS FACULTATIS IVRIDICAE

PRO GRADU

IN AVDOLE IVRE

DOCTORIS

AVT AVTORITATE

RECTORIS

AV

AVT AVTORITATE RECTORIS

THOMAS CAROLUS DE KNIGGE

AV AVTORITATE

AVT AVTORITATE RECTORIS

AV AVTORITATE RECTORIS

AV AVTORITATE

AV AVTORITATE RECTORIS

2148,

ILLVSTRISSIMIS ATQVE EXCELLENTISSIMIS
DOMINIS
AVGVSTISSIMI AC POTENTISSIMI
MAGNAE BRITANNIAE REGIS
DVCIS ELECTORIS BRVNSVIGO - LVNE-
BVRGICI
MINISTRIS STATVS
ET
CONSILIARIIS INTIMIS
MAECENATIBVS
AC
LITERARVM STATORIBVS SVMMIS
DOMINIS SVIS
GRATIOSISSIMIS

CVM

ARDENTISSIMIS, PRO TANTORVM
PATRONORVM PERPETVA INCOLVMITATE,

VOTIS

HOC OPVSCVLVM

D. D. D.

ET

Cultor obedientissimus

PHILIPPVS CAROLVS L. B. de KNIGGE.

Ad lectionem libelli, quem adornavi, ipsius, an-
 tequam **TE, LECTOR,** convertas, necesse est,
 ut quaedam de constitutione eius ad **TE** verba faciam.
 Castra in Germania, licet sint res antiquissimae, qui
 tamen iustam eorum notionem ad hunc usque diem
 tradi-

PRAEFATIO.

derit, nemo est. Typis quidem Seculo proxime praeterlapso vulgavit de *Ganerbiis Castrorum* commentationem IACOBVS WERNHERVS KYLLINGERVS, & paulo post in lucem prodiit dissertatio *de iure Burgorum* quam sub WILHELMI SCHMUCKII praefidio IOHANNES HERINGIVS, *Lipsiae* defenderat: verum enimvero neutrius labor ita comparatus est, ut jus germanicum propius nosse cupientium expectationi respondere possit. Qui enim naturam & indolem castrorum Germaniae ex juris patrii fontibus hausitam, in his operibus reconditam credit, egregie fallitur; tantum profecto abest, ut boni viri legum germanicarum, rationem habuerint, ut potius notionem castrorum in legibus peregrinis atque libris Ictorum Itatorum, Hispanorum Gallorumque, satis inepte quaesiverint. Quis vero est, qui non videat, cum sit peculiaris castrorum Germaniae natura, hanc ex domesticis unice fontibus petendam esse?

Offert itaque TIBI libellus hic meus, rei sūt vestustae quidem, sed nondum iuste definitae, notionem novam eamque genuinam, propinquantur TIBI hic nova, non quod nunc primum nascantur, sed quod diu sepulta, conspectui omnium recens exponantur. Ut autem eo luculentius constet, quid praestiterim, & quid adeo ab hoc labore meo sit expectandum, brevem eius historiam, praemittere animus est.

Quum

P R A E F A T I O.

Quum animadvertissem, plurimos in hoc peccasse, quod varias vocis castrî Germaniae notationes & eas, quae idem significant voces non recte inspexerint, eam mihi legem scripsi, ut primo statim loco ad hos scopulos ne allidar. *In primo igitur capite in originem castrî Germanici qua vocem inquisivi.*

Lectio, porro, legum domesticarum, & diplomatum me docuit, naturam castrî in Germania cognosci non posse, nisi originem eius, hoc est, causam efficientem & finalem, ut a philosophis adpellari solet, cognitam ac perspectam habeamus. *Quae res fecit, ut caput primum sequantur origo castrî quare, & brevis fisci germanici delineatio, quoniam ex fisco castra indolem accepisse suam didici.*

Genus omnium castrorum esse locum munitum, nunquam in dubium vocavi, verum, credere, castrî germanici essentiam in munimentis sitam esse, ridiculum mihi semper visum est, quae opinio me nequam fefellit. Nam cum leges & diplomata domestica, magnaque veterum chartarum multitudo, sub appellatione castrî, praeter locum munitum, omnes eius pertinentias constanter complectantur; castrum in Germania, *locum munitum cum pertinentiis suis esse*, facile perspexi, id, quod *in capite tertio satis probatum dedisse mihi videor.*

PRAEFATIO.

Comperta castrorum essentia, nempe eorum pertinentiis, in has ipsas inquirenti mihi, ex fisci germanici notione & fontibus patriis sese ingens regalium quae communicativa vocantur, complexus obtulit, qui fecit, ut definiendum fuerit *castrum: locus munitus, cuius pertinentias complexus regalium constituit communicativorum. Probavi autem hoc, in capite quarto, quod de castri pertinentiis inscribitur.*

Postquam vidi, essentiam castri regalibus absolvi quibusdam; quisnam regalium horum possessor esse possit, circumspicienti, castra cum regalibus in dominio olim nobilium omnis fuisse ordinis, hodieque eodem modo possideri, & hinc res esse, commercio subiectas, magna diplomatum forrago prodidit. Me igitur *in capite quinto de possessoribus castrorum,* verba facere oportuerat. Et quoniam ex his principiis fluit, quod *castrum* vel *jure allodii*, vel *feudi possideatur*; quod *ad ejus possessionem specialis concessio principis haut sit necessaria*; quod *possessor castri ad edendum principi titulum obligatus non sit*; quod *denique ad praescriptionem castri ejusque regalium tempus immemoriale, nullo, quo utimur jure, requiratur*, has conclusiones in capite ultimo a Doctorum oppugnationibus liberavi.

Praevideo, fore haut paucos, quibus doctrina castri germanici longe gravior videatur, quam quae
ab

PRAEFATIO.

ab homine aetatis meae, iuste pertractari posset, quippe cui non Prolyta sed iuris & antiquitatum germanicarum peritissimus tantum recte manus admoveere valeat. His respondere fas est. Non ita mihi placeo, ut me, quod conspectu eruditorum sit dignissimum, aliquid producere posse credam; neque etiam leve, quod edo, specimen omnibus numeris obsolutum putare, unquam mihi in mentem venit. *Continet illud solum prima cognoscendi naturam & indolem castris germanici principia*; & o! quantae mihi foret laetitiae si Viro in iure germanico versatissimo cuiuspiam, de hac materia politius atque doctius agere, eam in maiori luce collocare, atque ubi lapsus sim, monstrare placuerit.

Donec factum hoc fuerit, his lineamentis castrorum, LECTOR utere, ad quae scribenda, ut scias, me non plane illotis manibus accessisse, te, ignorare nolo, quibus illa auxiliis nata sint. Nimirum ipsos fontes iuris germanici, non modo splendida & instructissima huius academiae bibliotheca Buloviana praebuit, sed multi quoque viri celebres thesauros suos librarios mihi recluserunt quam humanissime. Quicquid igitur in evolutione scriptorum germanicorum deprehendi, quod castris germaniae docendis usui esse poterat, meum feci, & ad principia generaliora revocavi. Maximam vero lucem mihi affudere *Collectanea*

PRAEFATIO.

*Et*anea Viri mea laude maioris, **ILLVSTRIS GRV-
PENII**, quae is non solum, ea qua solet humanitate
mecum communicavit, sed etiam in hoc labore iis-
dem utendi liberam mihi potestatem dedit: multa
etenim hoc variarum iuris germanici particularum
receptaculum, loca diplomatum ineditorum, & ca-
stri naturam mirifice illustrantium; ut & *varia ad
cognoscendum fiscum germanicum* apprime neces-
saria, & *quae de regalium possessione & prae-
scriptione*, a me dicta sunt, porrexit. Pro quo
humanitatis erga me monumento, gratias huic Viro
Celeberrimo & patriarum antiquitatum perscrutatori
solertissimo, me debere maximas, publice profiteor.
Haec sunt, **LECTOR** humanissime, pauca, quibus
TE volebam. Scripsi die XXIV. Julii & O. R.
MDCCXXXVII.

CAPVT

CAPVT PRIMVM
DE
ORIGINE CASTRI GERMANICI
QVA VOCEM.

§. I.

In genuina notione indaganda *Castri*, recte atque ordine nos processuros, de origine vocis ejusque nativa quasi significatione, in limine statim sollicitos esse oportet, quo deinde eo facilius sit ad ejus naturam ac promanantes conclusiones, descensus. Ad radicem vocis *Castri* quod spectat, cum ille, qui sibi persuadet, hodie omnium vocum in quavis lingua originem demonstrari luculenter posse, in clarissimae veritatis versari debeat ignorantia; certe nostris temporibus, si quid videmus, tam obscura est nostrae vocis *Castri* origo, ut meris utendum sit conjecturis. Quae res quoque facit, ut in diversas abeant partes Grammatici, quorum opiniones hic in medium producemus, ex quibus, Lector,

In derivatio-
ne vocis Ca-
stri non con-
veniunt in-
ter se Gram-
matici.

elige cui dicas, Tu mihi sola places.

A

§. II.

§. II.

Quidam putant Castrum a castitate dictum esse; quorum opinio reicitur, licet Romanus in castris mulieres non passus sint.

Agmen ducant *SERVIUS a)* & *ISIDORUS HISPANENSIS b)*, quos *STEWECHEIUS c)* & alii sequuntur; *Castra* nomen habere suum a *castitare*, quasi dicas *casta*, putantes. Equidem non nego, Romanorum castris interesse non liquisse mulieribus; adeoque in hoc ad stipulamur *SERVIO d)*, qui, *Nefas*, ait, *non in eo tantum quod Aegyptiam Romanus duxerat, sed etiam, quod mulier Castra sequebatur, quod ingenti turpitudine apud majores fuit.* Nihil enim fortitudini majori esse impedimento videntur Romani veteres illecebris urbanis, quam ob causam Imperator *SEVERUS e)* etiam filios suos ex urbe abduxit, ut nempe procul munditiis urbanis, militari & sobriae vitae in castris adsuescerent: & *CORNELIO TACITO f)* auctore, Imp. *TIBERIO* nullus juveni urbano luxu lascivienti tutior, quam in castris, locus esse videbatur. Eundem in finem *PUBL. SCIPIO AEMILIUS A. V. C. DXX. g)*, teste *VALERIO MAXIMO b)* eodem temporis momento, quo castra intrabat, edixit,

a) ad *VIRGIL. Aeneid. Lib. III. v. 519.*

b) *Erymolog. Lib. IX. c. III.*

c) in *Comment. ad FLAV. VEGET. RENAT. de Re militari cap. III. p. m. 8.*

d) l. c. *Lib. VIII. v. 687.*

e) *HERODIANVS L. IV. confer*

in hanc rem *STEWECHEIVM ad VEGET. l. c.*

f) *Annal. L. II. cap. XLIV.*

g) Aut, ut alii volunt, anno *DXIX.* quos vide apud *ROSIN. Antiqu. Rom. L. X. cap. XII. p.*

789.

b) *L. II. C. II. T. I.*

xit, ut omnia ex iis, quae voluptatis causa erant comparata, auferrentur ac submoverentur; atque tunc temporis duo millia scortorum e castris ejecit. Quo etiam spectant, quae sunt apud PROPERTIUM *i*):

*Romanis utinam patuissent castra puellis,
Essem militiae sarcina fida tuae.*

Neque aliam ob causam antiquis temporibus matrimonia militibus erant interdicta, quam ut VENUS *k*), MARTIS circulos ne turbaret; licet haec omnia sequiori aevo in desuetudinem abierint *l*). Ex more vero isto, mulieres non habendi, originem vocis CASTRI, dubito, an hodie sit ullus, qui ducere serio animo audeat: SERVII enim & ISIDORI *m*) auctoritas tanta non est, ut sanam rationem vincere possit.

§. III.

i) Lib. IV. Eleg. III. v. 45.

k) TACITVS Annal. L. XIV. cap. XXVII.

l) vid. STEWECHE. ad VEGET. p. 8.

m) Venit mihi in mentem interdum conjicere, & SERVIUM & ISIDORVM veram noluisse *Castri* derivationem nobis tradere, sed lusisse quasi ingenio suo, hocque lusum ad castitatem olim apud milites servatam respexisse, imitantes veteres Romanos, qui licet non ignari verae linguae originis suae, tamen verbis lude-

re, & ingenio fictis etymologiis rem ipsam simul exprimere malebant, quam ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΟΝ genuinum tradere, id quod docent multa exempla, uti *fidem appellatam esse, quia sit quod dictum est* c. i. c. de Offic. L. I. c. 7. & Lib. XVI Ep. 10. *Testamentum dicinde, quod sit testatio mentis* pr. Inst. de Testam. ordin. *Mutuum quasi quod ex meo sit tuum: Eurem venire vel a furvo vel a fraude vel a ferendo*, §. 2. Inst. de oblig. quae ex Del. nasc. Qua de re non si-

§. III.

Improbatur
sententia
Castrum ve-
nire a Casa.

Sunt etiam, inter quos est SCALIGER *a*), quibus *Castra* venire videntur a *Casis*: Casa autem (ut ajunt) erat omne & quodlibet tugurium stramineum *b*). Ita scenae five umbracula militaria & tentoria, propter similitudinem rei, dicta quoque fuerunt *Casae*. Inde canit OVIDIUS *c*),

Sub Iove pars durat, pauci tentoria ponunt:

Sunt quibus e ramis frondea casa facta est.

ac VEGETIUS quoque *d*) *casas* pro tabernaculis five tentoriis accipit, dicens: *Tabernacula vel casae militum cum impedimentis omnibus nutu ipsius curabantur*. Haec illi. Verum enim vero, quoniam haec opinio nulla auctoritate Grammatici alicujus nititur, & neque OVIDIUS neque VEGETIUS *castra* ipsa a *casis* venire dicunt, sed tantummodo tentoria militum, quippe quae tuguriis stramineis haut absimilia, *casas* appellent, quo nomine quacvis etiam minor domus insigniri poterat; sequitur hanc.

ne fructu legi possant Viri Illustris GEBAVERVS in praef. ad TRECKELII libr. de orig. Testam. fact. & OTTO in orat. de Philof. Vett. Ict. Stoica.

a) L. I. Poet. C. 27. ad quem videri meretur GERH. VOSSIVS

in Etymolog. ling. Latin. sub voce *Castra*.

b) conf. OVID. L. 2. Amor. 9. v. 18. & VIRGIL. Ecl. 2. v. 28. vide FABRI Thesaur. voce *CASA*.

c) Lib. Fast. III. v. 527.

d) De re milit. L. II. c. 10. ad quem vide STEWECHIVM pag. 6.

hanc derivationem itidem ingeniosam quidem, sed falsam esse. Sicuti jam observavit IOVIANUS PONTANUS e).

§. IV.

In alia omnia vero abeunt illi, qui credunt *Castra* originem trahere a graeco *καταστραμα* vel *καστραμα*, quorum principes sunt PONTANUS & VOSSIVS, quod *καταστραμα* erat constratum navis, quo instructa navis, *tecla*, deslituta autem *non tecla* appellabatur. Tutelam suae sententiae se invenisse putant in HESYCHIO a), ubi *καταστραμα* dicitur pars navis, in qua stantes pugnam navalem edunt, *καταστραματα τῆς νῆος μέρος ἐν ᾗ ἰστώτες ναυμαχούσιν* atque magis probabilem reddere student, eo, quod *ipsas* inde *naves* posse appellari *Castra*, dicant; & ad testes hujus rei provocent VIRGILIUM b), classem in statione positam, *Castra* dicentem: & C. SILIUM ITALICUM c), canentem,

*Jam I bryx condebat Lavinia Pergama victor,
Armaque Laurenti figebat Troia luco;
Verum ubi Tyrrheni perventum ad fluminis undas,*

c A-

e) In Aët. fol. 139. Ed. Ald. tiq. Rom. Lib. X. c. XX. p. m. 759.
Confer. VOSSII Etymol. Lat. b) Aeneid. L. V. verl. 668.
ling. voce *Castra*. c) Punic. L. XIII. v. 65.

a) Conf. quoque ROSIN. An-

CAPVT I. DE ORIGINE

CASTRaque Tydides posuit fulgentia ripa,
Priamidae intremuere metu.

& alibi d),

Aeneadas undis totoque eguisse profundo.

Sic Venus : & tumidi confidunt gurgite fluctus,

Obuiaque aduersis propellunt agmina CASTRIS.

Ex quo fonte promanasse quoque credunt distinctionem inter stationem terrestrem & naualem, quae a IULIO CAESARE e), & CORN. NEPOTE f), nomine *Castrorum nauicorum* notetur.

§. V.

Ref. lluntur
Grammati-
corum de o-
rigine vocis
castri conje-
ctura, &
Gesneri no-
va de illa
profertur
sententia,

Sic se habent de origine vocis *Castri* sententiae Grammaticorum: quarum nulla cum satisfacere mihi, neque tamen mihi tantum tribuerem, ut limatius quid & certius me producere posse crederem, ut potius, vires meae quam sint exiguae, nossem; meam, utpote alienam, immittere non sum ausus. In tanta igitur rerum incertitudine, occasionem praebuit exoptatissimam Academiae nostrae Georgiae Augustae Bibliotheca, ad hujusrei consilium adhibendi Celeberrimum GESNERUM, Virum uti de quavis eruditione, ita sigillatim de latinitate atque arte critica praeclare meritum; qui

d) Lib. XVII v. 29 c.

e) de Bello Gallico. L. V. C.

22.

f) VII. 8. 5.

qua solet humanitate, dubia, quae communi oppone-
 bam opinioni, audivit non modo probavitque, sed
 etiam, quid Ipse de vera verbi *Castris* etymologia sen-
 tiat, per litteras significavit, quas, ut hujus Viri mens
 suis quoque verbis, hoc est, elegantissime, exprima-
 tur, hic interferere nullus dubitavi. „Quaerebas, *scri-*
 „*bit* GESNERUS, heri in Bibliotheca Bulowiana, quam
 „ non minori studio soles frequentare quam alia volu-
 „ ptatum loca alii, de origine & notatione nominis
 „ *Castrum* & *Castra*. Videbatur Tibi, & recte videba-
 „ tur, non audiendos esse, qui post bonum Isidorum
 „ Orig. 9. 3. dicta putant. „ *Castra* quasi *casta*, eo quod
 „ illic castraretur libido. Nam nunquam iis intererat
 „ mulier. „ Videbatur mihi non melior, quin deterior
 „ multo eorum ratio, qui, serio an ludentes incertum,
 „ *Castra* deducunt a Graeco *καταστρωμα*. Id *constra-*
 „ tum navis est, quod quae naves habent, *τεβλαε* vo-
 „ cantur, seu *κατάφρακτοι*, *ἄφρακτοι* autem, quae illo
 „ carent. Vid. Scheffer. de mil. navali 2, 5 p. 130 seq.
 „ Colorem sententiae ita abnormi petunt ex Hesychia-
 „ na interpretatione, qui *καταστρώματα* explicat *τῆς*
 „ *νῆος μέρος ἐν ᾧ ἕστῶτες ναυμαχοῦσιν*, Pars navis in quo stan-
 „ tes pugnam navalem edunt. „ Eadem facilitate pote-
 „ rat etiam a Latino *Constratum* deducere, si non & res
 „ ipsa & lege quadam usus stabilita derivandi ratio re-
 pu-

„ pugnaret. Quid tu igitur *Gesnere* censes? dicebas
 „ *G. D.* nec iis te contentum esse dicebas, quae in the-
 „ sauro nostro Linguae latinae disputata tibi ostende-
 „ ram. Vide quam non impune laceffantur Gramma-
 „ tici. Devoranda Tibi est molestia legendi epistolam,
 „ quam non nimis breuem fore praevideo. Nempe
 „ ut sub exemplo videas, quam loquax eademque
 „ quam morosa natio sumus, res paulo est repetenda
 „ altius. Primum dico, non posse omnium omnino
 „ vocum Latinarum, nec puto ullius sermonis origines
 „ & veluti stirpes hodie ostendi. De talibus loquor
 „ originibus, quae mensuram nominis sui Graeci im-
 „ pleant, quae sint *ἔτυμα*, hoc est vera. Etymologia
 „ enim, ut nosti, *veriloquium* est, interpretante ex verbo
 „ verbum Tullio. Non opus est rationibus hoc, quod
 „ dixi, confirmare, quae non sunt abstrusae: sed satis
 „ est provocare ad bonam partem verborum cujus-
 „ cunque linguae eorumque *ἔτυμα* ab homine docto, &
 „ non impudente petere. Quo enim magis ille doctus
 „ erit, quo minus impudens, tanto se plura ignorare
 „ fatebitur ultro. Si tamen placeat tibi, *G. D.* aliquan-
 „ do unam horam alteramque huic quaestioni tribue-
 „ re, poteris a me sumere Christi: Daunii libellum
 „ de causis amissarum linguae latinae radicum, cui li-
 „ bello impensus labor et eruditio non debet numero
 „ pa-

„ paginarum aestimari. Itaque dedecori mihi non pu-
 „ tarem, qui iam tertium totius linguae latinae, quoad
 „ hodie superest, opes non negligenter recensui, sim-
 „ pliciter dicere, unde sit nomen *Castrum* & *Castra*, pla-
 „ ne ignoro. Sed juvat tecum, G. D. συμφιλολογεῖν, &
 „ videre an forte hariolando ac velut palpando, ad id
 „ quod quaeris pervenire liceat. Qua in re illud pri-
 „ mum est, uti separemus literas servientes & forma-
 „ trices ab his quae ipsam velut radicem nominis con-
 „ stituunt. Est autem apertum, in eo genere esse
 „ quinque ultimas *STRUM*, ut stirpi & trunco, seu ho-
 „ nestius caput appellare malimus, non relinquuntur
 „ nisi duae CA. Si dubitas, considera quaeso, an non
 „ sint similia, *hausstrum*, *claustrum*, *rastrum*, *rostrum*,
 „ *lustrum*, *flustrum*, quae ab *haurio*, *claudio*, *rado*, *rodo*,
 „ *luo*, *fluo*, duci nemo temere negaverit, non minus
 „ quam ab *arando aratrum* est, & a *ruendo rutrum*, & a
 „ *ferendo feretrum*, e. i. g. a. quam productionem vo-
 „ cum a Graeco fonte fluxisse, ἄροτρον, & σῶστρον, &
 „ σέπαστρον, & magno numero alia, satis declarant.
 „ Haec causa est etiam, cur ludere potius quam ve-
 „ ram originem indicare censendi sint, qui formatrices
 „ illas literas *STRUM* sumunt ex Graeco ΚΑΤΑΣΤΡΩ-
 „ ΜΑΤΑ, ubi solae tamen ΣΤΡΩ primitivae sunt, ΚΑ
 „ autem ex praepositione *κατα*, quae mille verbis prae-

B

poni

„ praeponi eadem ratione solet. Relinquitur ergo, ut
 „ stirps nominis, de quo inter nos quaeritur, delite-
 „ scat in literis *CA*, siue solis siue addita una litera quae
 „ inter formandum in *S* transierit: ut cum ex *raDo ra-*
 „ *Strum* fit, *hauStrum* ex *hauRio*. Verum enim vero
 „ non extat neque *CAO* verbum hodie neque *CARIO*:
 „ *CADO* est illud quidem verbum usitatum, sed cuius
 „ nota significatio ad *Castrum* applicari nullo modo
 „ possit. Credibile ergo est, fuisse inter alias amissas
 „ olim latinae linguae radices, etiam verbum aliquod,
 „ quod *continendi*, *coercendi*, *constringendi* significationem
 „ haberet, unde derivata sint ista: *Casa*, non modo
 „ quatenus *angustum tuguriolum* notat, sed illo etiam a-
 „ grimenforum intellectu, quo fundam suis limitibus
 „ circumscriptum significat: tum *Castus* s. *Caestus*, lora
 „ quibus circumdatis manus armabantur pugilum: &
 „ *Castus* s. *Cestus*, cingulum: & *Castus*, hoc est continens
 „ se & purus a mala omni libidine: itemque *Castus* sub-
 „ stantivum, & *Castimonia* siue continentia religiosa:
 „ & *Castigare* (factum a *Casto*, ut a *fumo fumigo*) conti-
 „ nere, coercere, unde *castigata frons*, parva & arcta
 „ est: & *Castrum* denique, quo continentur milites ne-
 „ palantes disfluant, discurrant, diffugiant. Cujus di-
 „ minutivum *Castellum*, aquis etiam attributum est,
 „ quas continet primum, deinde quorsum opus est di-
 „ mittit-

„ mittit. Illa Castra cum muniri studiose solerent, in-
 „ de omnibus reliqua ratio Castrorum quam tu tibi *G. D.*
 „ explicandam sumisisti, deducta est. Quod enim v. g.
 „ Castra plurium nomine, de statione exercitus dicun-
 „ tur, illud inde est, quod pluribus munimentis & re-
 „ ductionibus, ut hodie vocant, fossa illa perpetua,
 „ quae cingit totum exercitum, distincta est, &c. quae
 „ tibi nota planissime esse non dubito. Si quis vero
 „ tui, *G. D.* dissimilis, acrius & imperatorie instare mihi
 „ velit, nec me dimittere prius, quam verbum sibi
 „ aliquod latinum, usitatum, indicem, unde *Castrum*
 „ vel *Castra* deriventur: huic ergo, certe defungendi
 „ causa, dicam, *Castra* esse quaedam veluti *Claustra*,
 „ diphthongo in literam *A* contracta, *L* autem amisso,
 „ eadem mollitie, qua ipsum *claudio* Romanorum, Italis
 „ in *chiudo* transit, & *Clavis* facta est *Chiave*, Anglis ve-
 „ ro *Key*; & plurima alia. Et video commodum jam
 „ IOVIANO PONTANO in Actio placuisse, a *claudendo*
 „ *Castra* deducere. Unum addo. Quod putabas, *V. G.*
 „ *Castra* etiam pro *Classe* dici, hoc est pro multitudine
 „ navium, in eo, rogo, uti interea suspendas senten-
 „ tiam, dum legeris, quae videor mihi non sine ratio-
 „ ne contra illam sententiam disputasse. Bene vale &c.
 „

§. VI.

Significatus
castrorum pro
loco ubi mi-
lites tento-
ria figunt.

Undecunque vero CASTRI vox descendat; illud certe per nebulam quasi videmus, illam in nativa significatione sua aliquid denotasse, quod continet atque coeret. Inde factum est, ut *Castrum* diceretur quo *militis tentoria figentes continentur*; quod quia, uti Celeb. GERNERUS quoque monet, fiebat pluribus munimentis, CASTRUM in hoc significatu, plurium quoque nomine venit atque in CASTRA mutatum est. Quorum omnium tractatio cum & illis jam curae cordique fuerit, qui antiquitates Romanorum descripserunt, inter quos, GRUTEROS, GRAEVIOS, SIGONIOS, ROSINOS, NIEVPOORTIOSQUE nominasse sufficiat, & a scopo hujus laboris abhorreat, merito a me hic loci sicco pede praeteritur.

§. VII.

Castrum
denotat
quem vis lo-
cum muni-
tum apud
Romanos.

Ab hoc primaevio CASTRI significatu quoque sine dubio promanavit ille, quo CASTRUM erat quilibet locus munimentis instructus; adeoque mirari non debemus, & civitates & arces *a)* locis in altis positas, castrum nomen accepisse. Ita relatum legimus *b)*, initio belli primi Punici, Firmum & Castrum colonis occupata esse;

a) ISIDORVS Etymol. L. XV. cap. 4.

b) VELLEI. PATERCVLVVS Histor. Lib. I. cap. 14.

esse; quo etiam spectat celebre illud scriptoribus Romanis *Castrum INUI*, cujus mentionem etiam facit *SILIVS ITALICVS e)*,

*Faumigenae socio bella invasere Sicano
Sacra manus Rutuli, servant qui Daunia regna,
Laurentique domo gaudent & fonte Numici,
Quos Castrum, Phrygibusque gravis quondam Ardea
misit,
Quos celfo devexa iugo Junonia sedes
Lanuvium, atque altrix casti Collatia Bruti.*

Plura hujus generis castra in auctoribus latinis, qui vocantur classici, & imprimis *CICERONE d)*, *VIRGILIO e)*, atque *LIVIO f)*, passim obvia sunt, ubi harum rerum cupidi, sitim restinguere suam possunt. Eandem notationem habet apud Romanos veteres *CASTELLI* vox, nisi quod haec tantum valeat de locis munitis parvis, iisque plerumque limitaneis *g)*, ad quae omne quod spectat, *Castellanum* vocatur: id quod in *Castellanis*,

hoc

e) Punic. L. IIX. v. 360. ad quem locum legi merentur. quae habet Celeb. *DRAKENBORCH*.

d) in Ep. ad Att. L. IIX. Ep. 12.

e) Aencid. L. VI. v. 776.
f) Hist. L. XXXVI. cap. III.

g) *VEGETIVS* de Re milit. L. III. cap. IIX. & L. IV. c. X. *STEWECH*. ad eundem pag. 182. & 241. Lex 2. C. de Praef. Pract. *CICERO* Ep. ad fam. L. 15. E. 4. *CORN. NEPOS* in Hannib. cap. 12. n. 3. Conf. quoque *ISIDORVS* L. XV. c. 4.

hoc est, in iis qui principis iussu vel concessione Castellis praeerant *b)*, *militibusque Castellanis* viderelicet *i)*.

§. VIII

Quidam si-
gnificatus
Castri in-
proprii.

Hic praecipuus atque frequentissimus CASTRI significatus successu temporum latius patere coepit, ut sub *Castro* mox *omnis res bellica*, mox *ipsum bellum*, moxque *Setta* intelligeretur, quibus omnibus diutius immorari haecque amplius probare possemus, nisi ratio instituti nos iuberet meminisse, potissimum nobis *de genuina notione Castri in Germania* nostra agendum esse.

§. IX.

Cur originis
voci Castri
Romanae
tractatio hic
omitti non
debeat.

Romanis ergo *Castrum locum fuisse munitum* liquet. Nullus equidem dubito, fore cui opera haec mea, quam origini vocis Castri ejusque diverso significatui placuit impendere, incongrua adeoque a fine laboris mei aliena videatur, cum is circa notionem Castri in Germania evolvendam atque stabiliendam versari debeat. Quibus tamen respondeo: me, cum rem tractem, *mere* quidem *germanicam*, sed *romano*, adeoque *peregrino nomine insignitam*, nativam Castri notionem, *qua vocem qua rem*, ante omnia exprimere oportuisse, ne incidam in eosdem erro-

b) L. 4. C. de fund. Limitroph.

i) L. 2. C. eod. *vivivis* l. 34. cap. 27. *SALLVSTIVS* de Bello Jug. cap. 92.

errores, quos multi etiam celeberrimorum *ICtorum* commiserunt, qui doctrinam Castrorum docere volentes, romana castra cum germanorum, ab illis mirum quantum distantibus, miscuerunt, indeque jura castrorum nostrorum ex fonte alieno atque impuro derivarunt.

§. X.

Locum munitum omnem veteres Germani voce ^{Vocem} *BURG* expresserunt. Ipsa vocis hujus natura & origo, ^{Burg in} *Germania* veteri omnem locum munitum notasse probatur. eorum, quae diximus, veritatem abunde monstrant. Constat enim inter eos, qui penitus *teutonicae linguae* naturam exploravere, antiquissimum vocabulum: *BAEREN*, notasse *levare* atque *attollere* a), quod deinde voces, *POB*, *altus*, *elevatus*, atque *BERG*, *mons*, produxit. Quoniam vero ipsi non solum montes veteribus Germanis erant saepius tutissima contra hostes receptacula, sed etiam extruendis munitionibus aptissima; ipsis quoque *BEORGAN* seu *BERGEN* idem fuit, quod est *ROMANIS munire* b). Quo factum quoque est, ut & munimenta & ipsa loca munimentis clausa, nomine *BERG* seu *BURG* venerint. *VOXBURG* itaque in lingua teutonica sine omni dubio erat generalis, omnibusque locis munitis quadrans. Sic *arcem*, *castrum*, & *castellum* nomen

a) Conf. Cel. WACHTERVS
voce *BERG*.

b) Vid. SOMNER. h. v. &
WACHTER. h. v.

nomen *burcb* apud Germanos gerere docet *IVNIVS c)*.
Inde lucem quoque accipit denominatio *DISPARGI*
Deufonis castri & castelli parvuli, quod apud VEGETIVM d) nomine *burgi* occurrit. Civitatis etiam atque urbis cuiuscunque nomen generale fuisse *BVRG*, non modo *SOMNERVS e)* probatum dedit, sed etiam *TATTIANVS f)*, verbis:

ni mah burg uerdan giborgun ubar berg gifezzita, i. e.
non potest civitas abscondi supra montem posita.

& versio Gothica Evangelii *g)*, verbis:

innaggandans in tho weibon baurg, i. e.
introeuntes in sanctam civitatem.

nec non vocabula antiqua, ex eodem fonte fluentia, videndi causa: *BVRGBRICE*, *violatio urbis*, *BVRG-CALDOR*, *praefectus urbis*, *BVRCHRIHT*, *ius civitatis*, & innumera alia, quae reperiuntur apud eos qui nostrae linguae glossaria scripserunt, egregie illustrant.

§. XI.

Objectiones
contra hanc
sententiam
diluuntur.

Opponi nostrae sententiae huic posset primo: *BVRGOS* seu *BVRGA* in aevi scriptoribus, urbem non modo non significasse, quin imo potius ejusdem opposita,

c) in Gloss. Goth. p. 84. apud *WACHTERVM* voce *Burg*. *f)* C. 25. l.

d) de Re Milit. L. IV. c. 10.

e) l. c.

g) Matth. XXVII. v. 53. de quo loco vid. *WACHTERVM* l. c.

fita, de Castris vero et castellis raro usurpata fuisse a). Deinde: ex TACITO b) liquere, *Germanorum populos nullis in urbibus habitasse*. Sed haec omnia facere non possunt, ut sententiam mutem meam. Quod si enim eorum, qui rei alicujus originem monstrare volunt, officium flagitat, ut ad antiquissima inde redeant quoad fieri potest aeva, eandem certe legem & mihi in Castris germanici originem realem & verbalem inquirenti, scriptam esse, facile video. Tantum itaque abest, ut significatus *burgi* in medio aevo, me, qui loquor de notione *burgi* vetustissimis in Germania temporibus obtinente, turbare possit, ut potius eiusdem notionis varia etiam in aevo medio fata mox sigillatim perfecturi simus. Neque etiam nobis locus ille TACITI contradicit; quando enim optimus hic scriptor negat, Germanorum populis veteribus oppida fuisse, absque dubio sermo ejus versatur circa urbes more Romanorum structas; id enim agit in aureo libello de moribus Germanorum TACITVS, ut statum Germanorum ubique opponat statui Romanorum. Quis vero est tam inconsiderans, ut, quod Germani populi caruerunt urbibus Romanorum similibus, murisque cinctis, exinde statim

a) Quod facit CLUVERIUS, GIUS voce *Burgus*.
quem sequutus esse videtur CAN- b) de Morib. Germ. Cap. 16.

statim Germaniam veterem omnibus caesarum congregationibus & locis caruisse, ut tunc erant Germanorum mores, variis munimentis circumdatis, adferere non erubescat? Germanos veteres morem, loca muris cingendi, haud ignorasse, indicio esse potest oratio TENCTERORVM ad AGRIPPINENSES, in qua *muros civitatis* appellant *servitii munimenta*, adeoque Libertatis studiosissimi, illorum destructionem c) postulant. Non igitur lapidibus & muris ad coercendos incolas, sed silvis, fluminibus, paludibus, fossis, aggeribus, sepimentisque districtus suos, atque casas congregatas, ad avertendos latronum hostiumque insultus muniverunt Germani VARINOS & ANGLIOS fluminibus & silvis usos fuisse munimentis, TACITVS ipse testis est d), & ANGRIVARIOS quoque silvam & paludem *lato aggere extulisse, quo a CHERVSCIS dirimerentur*, ab eodem e) docemur. Et profecto nisi habuissent vetustissimi Germani loca more suo munita, qua quaequo unquam ratione IVLIVS CAESAR f) mentionem facere potuisset crebram *oppidorum SVEVORVM, VBIOSQUE* mone-re, ut sua seque in oppida reciperent g), aut qua fron-

te

c) apud TACITVM Annal. L. IV. c. 64. conf. quoque WACH-
TERS VOCE BVRG.

d) de M.D. Germ. cap. 45.

e) Annal. L. II. c. 9.

f) Comment. de B. Gall. Lib. IV. conf. CONRING. de Verbis German. §. 21.

g) Comment. de B. Gall. Lib. VI. cap. 10. CONRING. l. c.

te PTOLOMAEVS in Germaniae magnae Tabula *b*), magnum oppidorum numerum *πύλαι* nomine commemorare potuisset, inter quae TEVTÖVRGVN & ASCIEVRGVN ultimum locum non occupant? Fuerunt itaque in vetustissima quoad scire licet Germania, loca munita *i*), quorum generale nomen *k*) Burg erat.

§. XII.

Quamvis vero Germanis populis loca munita denegari non possint, quilibet tamen aequus rerum aestimator ex muniendi ratione illorum, fluminibus nempe, silvis, paludibusque, facile, opinor, viderit necesse est, munitiones Germanorum veterum, cum urbibus, castris atque castellis, & burgis Romanorum comparandas non esse, sed tantummodo earum plerasque hodiernorum vicorum & pagorum speciem habuisse. Ex quo consequitur, quod vetustissimis temporibus, vox: BURG, in Germania, locum more Germanico pristino munitum, neutiquam vero muris & aliis operibus lapideis, vel turribus cinctum *a*) indicaverit.

Hic significatus germanicus vocis *Burg*, primis temporibus intelligendus fuit de locis more germanico munitis.

§. XIII.

b) conf. WACHTERVN voce *Burg*.

i) id quod mirifice illustratur acie illa ARIOVISTI Rhedis & carris auctore CAESARE circumdata, quae hodiernum *Wagenburg* appellatur.

k) Licet dissentiat n. CONRINGIVS in Exercit. *de Urbibus Germanicis*.

a) Et hoc quidem modo dubia, quae CONRINGIVS l. c. §. 22. movit, facile componentur.

C 2

§. XIII.

Quamdiu
hic significa-
tus durave-
rit, ostendi-
tur.

Haec significatio vocis *Burg* ad ea usque tempora, quibus in Germania castella Romana lapidea exstrui, Germanique muris & turribus munire coeperunt, permanfit. Inde est, quod omnes fere uno fateantur ore scriptores *a*), *Burg* quamlibet domorum multitudinem congregatam, adeoque *non clausum oppidum vicumque*, olim denotasse. Eadem ratione quoque a voce *Burg* populos, qui ripas Rheni infederunt & postea in Galliam penetrarunt *b*), *BVRGVNDIONVM* nomen accepisse refert Auctor Vitae sancti FARONIS *c*) Episc. Meldensis: *Atque in gentem coaluit magnam, & ex locis nomen sumpsit, quia pro limitibus crebra habitacula constituta, Burgos vulgo vocant, unde Burgundiones sunt vulgo dicti; factio nomine a nomine burgi.* Facilius nec minus poterit jam apud CANGIVM COWELLVS capi, qui ait: *Burgum est oppidum omni civitate inferius, quod per Chartam Regis fit corpus politicum, & jurisdictionem talem infra suos limites exercet d*).

§. XIV.

- a*) OROSIVS Lib. VII. c. 22. ISIDORVS L. IX. cap. XI. LVITFRANDVS L. III. c. 12. quos sequuntur CLOVERIVS apud DU FRESNE voce *Burgus*, ADRIAN. BEIER. de *Iure Cistrensi* cap. II. §. 2. p. 17. KYLLINGER de *Ga-nerbiis Cistrorum* Disc. III. n. 72.
- BRVNVVELL. de *seudo Kemminatae vulgo Kemnad* §. XIX. pag. 19.
- b*) conf. DU FRESNIUS voce *Burgus*.
- c*) Cap. VIII. de quo vide sis DU FRESNE l. c.
- d*) Confirmant hunc significatum.

§. XIV.

Cum postea sensim sensimque, quod Germanorum munimenta ad repellendos hostes non suffecerunt, urbes, Castra, & Burga *a*) & Castella, arte muniendi Romana structa, murisque & turribus firmata, in Germania nostra locum invenirent, cum re peregrina nominibus quoque peregrinis patria nostra donata est; jam enim ista tempestate voces peregrinae *Castri* & *Castelli* & *Burgi* frequentiores paulo esse coeperunt; & quoniam patria vox, quae locum munitum exprimebat, adfuit, nempe *Burg*; eam etiam locis omnibus, peregrino more munitis, significandis adplicuerunt Germani; ita ut omnia loca in Germania, sive more patrio, sive arte a Romanis petita, munita, burgorum *b*) nomine veniant. Retinuerunt ergo loci paludibus, aggeribus, vel alio quovis munimento Germanico cincti, nomen *burgi*. Hinc in hoc significatu villae aliaeque multitudines

Ortis locis
more Ro-
m. no mu-
nitis, signifi-
catus *Burg*
etiam ad hos
extensus est;
retento si-
mul etiam
pristino sig-
nificatu.

catum etiam TRITHEMIUS *Rec. Wurtzb. Rudolphi I.* LUITFRAN-
des de Reb. per Europ. Gest. l.
3. c. 12. BANGERT. ad HELMOL-
DI Chron. Slav. lib. 3. c. 95.

a) Habebant enim etiam Ro-
mani parvula *Castella* seu *turres*,
quae vocabantur *Burgi*, monente
VEGETIO de R. M. L. IV. cap. 10.
quae vox *burgi* Romana, licet ea-

dem cum Germanica gaudeat vo-
ce *burg* origine, nempe lingua *Phry-
gia*; tamen, uti patet, longe al-
liud quam primis temporibus
Germanica vox, *burg*, notabat.

b) Exempla huc pertinentia e
scriptoribus medii aevi multo la-
bore congesta exhibentur in
PFEFFINGERI VITRIARIO ILLU-
STRATO Tom. II. p. 592. 593.

nes domorum muris non circumdatae, quibus arx fuit adposita, vel quae circa ejusmodi Castellum erant exortae, nomen *burg* acceperunt, & Castello oppositae sunt a scriptoribus. Ita sollicitè leparat *Castrum a Burgo* seu *vico* adjacente CONRADVS DE FABARIA c), verbis: *quo leuius CASTRVM potuisset obtinere CVM BVRGO Wilte.* Nec non huc spectat locus ille S. S. Benedict. Saec. III. Part. I. pag. 373. d). *Gravissima fames quae per septem annos continuos orbem oppressit, frequenter urbes & Castra multa populorum stipatione pridem referta, sive villas sive Burgos ita depopulata est, ut aedificiis partim erutis rarus incola inveniretur.* Eodem modo suburbia quoque, quippe quae raro muris cinguntur, nomine burgorum saepe in monumentis occurrunt. *Hospitatus*, inquit, BARTHIVS e), *est extra Willem, donec iniquus Imperator iussit hospitari in Burgo urbis.* Et in Chronico S. Medardi Sueffion. f) sunt verba: *Albigenses appropinquantés civitati Carcassonae a Burgensibus & illis qui manebant in Burgo forensi intus, nocte per traditionem sunt intronissi* - - -

Ipsi

c) de Casib. S. Galli cap. 14. pag. 142. conf. DUFRESNE voce *Burg*, & BRUNQUELLUS l. c. p. 19.

e) in Gloss. ex Guiberti Hist. Palaest. L. III. c. 4. apud CANGIVM l. c.

d) in Miracul. S. Weframuni Episc. Senon.

f) vid. ACHERIVS in Spic. T. II. p. 797.

Ipsi vero Albingenses ab obsidione recedentes totum forensē g) burgum inelytum Carcassonae igne combusserunt.

§. XV.

Videmus rationem denominandi & ipsas quoque Ipsae civitates germanicae vocantur Burgi. civitates, more Romano muris claufas, voce Burgi. Recte itaque se habet versio quam superstitem habemus OTRIDI *a)*, qui verba Evangelistae, *ite in civitatem*, Germanice reddit,

fare in thia Burg

Plura jam dedimus exempla, in §. superiori nempe X. civitatum, *burg* appellatarum. Ubi quoque vim intrinsecam vocabuli hujus monstravimus. Interdum vero etiam urbes & civitates, a Castellis ipsis adpositis nomen peculiare, quod *burgo* finitur, acceperunt, ut in WVRTZBURG, HAMBURG, BATENBURG aliisque pluribus videmus.

§. XVI.

Cum, uti ex superioribus & in specie §. X. constat, Germanis olim fuisse nomen generale *burg*, quod Nec non minora loca munita, ut Castella, arces, festungen. tribuerunt omnibus locis, quavis ratione, vel natura vel arte, munitis; facile est intellectu, eandem vocis no-

g) a quo burgo forensi absque dubio venit gallicum illud *Faux-gum.* vid. FRESNE voce *Burgum.*

a) Evangel. L. IV. cap. IX.

notionem etiam ad minora loca muris cincta, ut *castra, castella, & arces* translata[m] fuisse; id quod non modo Illustris ESTOR *a)*, pro more suo erudite & solide demonstravit, verum etiam ex multis diplomatibus patet: veluti ex *Conventionibus & pacitatis inter Sifridum & ministeriales de Wolfershausen, objecti jurisdictionalis feudalis, casirensis, Centae, &c.* Ao. MCCXLVII. *c)* in verbis:

Caeterum postquam nobis solverit LXXX. marcas praefatas, quas debet nobis nomine feudi castrensis, assignabimus ei & ecclesie Moguntine, de bonis proprietatis nostre, sicut ipsi in castro habebimus, plus minus VIII. marcarum Redditi annuatim, & in feudo castrensi habebimus perpetuo bona ipsa. De fida etiam Castris custodia, quae *BVRGHVDE* vulgariter appellatur, sibi prestitimus iuramentum.

Simili modo loquitur *pactum illud* Ao. MCCLXVI. *cum Dynastia de Nuenburg quoad Castrum Nuenburg Wedelberg* *c)* &c. initum:

Dum tamen presert juratoriam cautionem utrique Nostrorum qui habemus ipsorum Castrorum dominia, super ipsorum Castrorum intra & extra, & personarum ac rerum nostrarum securitate ac fideli custodia, quae *BVRGHVTE* vulgariter appellatur,

Ejus-

a) in elegantissimis commentariis de ministerialibus.

b) in Perillust. GVDENI Codice diplomatico pag. 596. seq.

c) apud Eundem pag. 715.

Ejusdem significatus esse ea, quae de *Burg* & *Burgleben* disponuntur in iure feudali Germanico utroque *d)*, post *Auctorem Aëtor. Lindau. e)*, CHRIST. THOMASIVS *f)* probavit.

§. XVII.

A significatu *Burgi*, nostra oratio denuo ad vocem *Castrum* se convertit. Sicut *Castrum* in patria sua, nempe Latio, in genere munitionem (§. V.) & quemvis locum munitum (§. VII.) indigitavit; ita in Germania quocumque loco, nempe loco more Romano munito, in eandem significationem *castrum* vox recepta est. *Castrum* itaque in Germania nostra simul ac in eam penetravit, & *urbes*, & *Castella*, & *Burga*, & *munitiones* indicavit. Quidquid adeo muris atque fossis cinctum erat, *Castrum* nomen gerere poterat. *Urbibus Castrum* vocem quadrasse, multis ostendi potest locis. Prodeant ergo primo RHABANI MAURI Archiepiscopi Moguntini, scriptoris seculi noni insignis, Glossae, in quibus explicantur verba: *Arces Hnol, Crves Purcliut, Oppida Castella, Castrum Urbs, Vallum* munitio &c. quae satis docent, Urbes

Vox Latina
Castrum in
Germania
quemvis lo-
cum muni-
tum signifi-
cavit.

d) in Repert. post Spec. Saxo-
non. & indice SCHILTERI ad ius
feud. Alaman.

e) Fol. 32. 35. & 610.

f) de Jurisdictionis & magi-
stratum Differentia secundum
mores Germanorum, Theol. 98.
pag. 65.

D

Castrorum appellatione venisse. Etenim quoniam arces & castella, prius quam urbes in Germania fuerunt nota, ideam quoque Germani urbis ab arcibus & castellis castrisque sumserunt, urbemque concipere mente volentes, castellum vel castrum (*ein festes Schloß*) cogitarunt. Unde factum est, ut urbem Bethlehem, OTTFRIDVS a) *ein Kastele*, & TATIANVS b) *eine Burg* dixerint. Nihil quoque aliud nisi arcem munitam seu Castrum & Castellum saepissime intelligitur in medii aevi scriptoribus sub urbis voce: quo praesidium *urbis Grone c)*, *urbis Bichin d)*, *urbis Stiedereburg e)*, & quam plurima spectant. E contrario autem frequenter sub voce Castris, apud medii aevi scriptores latent urbes, ut sunt f), *Castrum Ebredunense*, *Castrum Vindonissense*, *Castrum Rauracense*, *Castrum Argentorate*, *Castrum Uceticense*, *Castrum Cavallonense* *Castrum Matisconense*. Ex quibus omnibus clarum est, 1.) in barbara aetate & *Castris* seu *Castellis* vocem *urbis* tributam: 2.) & *ipsas* contra *urbes* audivisse *Castra*.

XVIII

a) L. I. cap. XIII. v. 6.
 b) conf. SCHILTER. Gloss. voce: *Burg*.
 c) ap. *Witich*, L. II. p. 636.
 d) DITMARVS p. 327.

e) WITICH. l. c. p. 645.
 f) in *Notitia Galliarum* apud CANGIVM Gloss. med. & inf. Lat. voce: *Castrum*.

§. XVIII.

Paulo aliam explicationem castrī tradit FRESNIUS *a)*, Castrum denotavit in
 quatenus indicat urbem, nempe: *Castra vocari urbes*, in Germania
 quit, *quae jus civitatis, id est episcopatus non habeant*. Sed urbem &
 nullo nititur haec *Castri* explicatio fundamento. Ut Civitatem
 enim nihil dicam de hujus significatus silentio apud quamvis.
 scriptores mediī aevi; loca adducta a FRESNIO proban-
 dae ejus sententiae minime sufficiunt. Ex verbis enim
 istis, quae ex Vita S. MEDARDI apud SURIUM, adducit:
Noviomus, cum tunc temporis castrum seu munitio haberetur,
postmodum ipsius ejusdem gloriosi Pontificis Medardi
ordinatione, pontificalis cathedrae honore sublimatus est;
 tantummodo sequitur, *Noviomum castrum* (i. e. urbem)
 postea honorem pontificalis cathedrae accepisse. Notitia
 vero Galliarum *b)*, quam tuendae opinionis suae
 causa FRESNIUS allegat, tantum abest, ut eam tueatur,
 ut potius refellat. Non enim solum certum est,
 urbes *Rigomagensum & Sollinensum* in ista Notitia inter
civitates referri, licet iure episcopatus non gauderent;
 verum etiam inter eas urbes, quae ibidem castra vo-
 cantur, fuisse quasdam quibus episcopus praesidebat,
 veluti *castrum Argentorate*, quod jam ante confectam
 istam *Galliarum notitiam*, nempe Anno CCCXLVI.
 c).

a) I. c.*b)* exhibet illam FAGIVS ad annum 374.

c) Episcopi S. Amandi sedes fuit. Et quamvis, ut ipsi quoque *Monachi Benedictini* d) fatentur, negari haut possit, omnes fere civitates olim sedes fuisse episcopales, in Castris autem (i. e. minoribus locis munitis) paucas reperiri, atque inde esse factum, ut quidam *civitates* dixerint *Episcopatus*, *Casira* vero *urbes episcopali sede carentes*; non idem tamen, ut ostensum est, ideo unquam fuerunt *Episcopatus & civitas*¹, neque semper *Episcopatus castrum* excludit.

§. XIX.

Accedamus jam ad significatum vocis Castrum plurimum & maxime frequentem, in diplomatibus adeoque & scriptoribus medii aevi ubique fere obvium, quo *Castrum* est *arx* seu *locus urbibus minor, munitionibus tanen firmatus*, quorum maxima pars in Germania cacumina montium adornavit, quae loca latinitate barbara etiam *Fortalitia a)*, & fortitudines vocabantur; Romanis autem (§. VII.) *castrorum, burgorum, & castellorum* nomine veniebant. Haec castra interdum sollicitè distinguuntur ab urbibus & civitatibus, & tunc urbes, castris, i. e. castellis, & stylo barbaro *fortalitiis*, quasi oppositae, quod equidem sciam, aut nunquam, aut faltim

raro

c) de quo vide ad FRESNIUM l. c. Monachos ordinis sancti Benedicti.

d) ad DU FRESNIUM voce Castrum.

a) de quibus plura vide apud FRESNIUM voce: *Fortia*.

Castrum vocem in Germania in iudicio quaevis locum munitum urbe minore, probatur; quod ubi fit, Castrum ubi contradistinctur,

raro, castra fuerunt appellatae. Utrumque exemplis probandum iam est. In diplomate anni MCCLXXXVII. *b*) Cives *Frizlarienses* HENRICO, Archiepiscopo Moguntino, *castrum novi Frizlariae* erigendi causa ita promittunt -- promittimus & consentimus expresse, nostrum assensum voluntarium & expressum super eo liberaliter apponendo, quod intra muros ejusdem Frizlar - - - Oppidi, seu extra & intra in aliquo loco ubi magis sibi placuerit, novum Castrum erigere, firmare ac edificare.

Civibus vero Archiepiscopus spondet :

quod de ipso Castro Frizlariensi oppidum non offendet in aliquo vel turbet, nec aliquos qui occasione Gwerre bladum *c*) faum & res alias quascunque deposuerint, in opido prelibato, gravabit, seu indebite molestabit &c.

Idem denotat *castrum*, quod ARNOLDVS Archiepiscopus Moguntinus, a *Venditore viro Ingenuo Henrico de Muhlbuwo* (Muhlburg) comparavit, verbis :

Notum igitur - - - a quodam - - - cujusdam castri medietatem Velinhufen nuncupati, cum ministerialibus, praediis - - - in jus proprietatemque Moguntine Ecclesie acquisierimus &c. *d*).

Ne

b) apud Perillustr. Dn. de GVDENV in Cod. Diplom. 392. p. 832. seq.

c) i. e. annonam vel frumentum, de qua voce evolve MYRATORIVM Tom. III. pag. 610. col.

I. & DU FRESNE voce *Bladam*.

d) Burgum Norimbergense Castrum a Rudolpho I. appellatum, & urbi contradistinctum fuisse, ex litteris feudalibus ejusdem Imperatoris, Burgravia

Ne autem lectorem fatigem plaustris medii aevi frag-
 mentorum; brevissimis nomina *Castrorum* indicabo, quae
 hujus significatus esse, in monumentis deprehendi. *Ar-*
tes igitur haud dubie, seu *urbibus* *minora* *loca* *munita* ;
 sunt *Castra* illa *Gleichenstein* *e*), *Rusteberg*, *Hanstein*, *Har-*
tenberg *f*), *Castrum* *S. Angelii* *g*), *Aßeborch* *h*), *Danck-*
werderode *i*), & multa alia apud *LEIBNITIVM* in *Scr-*
iptoribus Brunsvicensibus: quorum potissima sunt, *Castra*
Ebersberg *k*), *Eresburg*, *Gibichenstein* *l*), *Giffborn* *m*),
 duo *castra Gleichen* *n*), *Grona* *o*), *Hammerstein* *p*), *Her-*
sie *q*), *Kaltenburg* *r*), *Liebenwalt* *s*), *castrum Marmora-*
cense *t*), *Plesse* *u*), *Castrum Quedlinburgense* *x*), *Castrum*
Ripalta *y*), *Siburg* *z*), *Castrum Stauffenburg* *a*), *Wed-*
gonis Castrum *b*); ut jam alia innumera ejusmodi ca-
 stra

Norimbergenſi anno 1273. datis,
 ostendunt *WAGENSEIL* in *Com-*
men. de Civitate Norimberg. L.
 II. cap. I. p. 293. & *PEFFING.*
VITRIAR. ILLUSTRAT. Tom. II.
 p. 595.

e) *Perilluſt. GVDENVVS* I. c.
 pag. 820. ſeq.

f) *IDEM* pag. 892.

g) *LEIBNITII Script. Bruns.*
 T. III. p. 759.

h) *Idem* T. II. p. 17. & 19.

i) — T. III. p. 35.

k) — T. III. p. 162.

l) — T. II. p. 375-343-522.

m) — T. II. p. 465.

n) — Tom. III. p. 329.

o) — T. I. p. 215.

p) — T. I. p. 548.

q) — T. I. p. 757.

r) — T. III. p. 325. & 331.

s) — T. III. p. 383.

t) — T. I. p. 473.

u) — T. I. p. 766.

x) — T. II. p. 120.

y) — T. I. p. 667.

z) — T. II. p. 275.

a) — T. I. p. 756.

b) — T. II. p. 198.

fra passim occurrentia, silentio praetereamus. Hoc tamen unicum addam, quod ex *Charta LUDOV. BAVARI de A. MCCCXXXIII. castrum*, plurimum *arceum* denotare, constet c); ibi enim refertur, *castrum Aelsted, das Schloß Allstad* vel Moringen comites Mansfeldienses in feudum accepisse. Maxime vero hoc quoque ex possessoribus Castri, qui *Beschloste* vocabantur, & reliquis, nempe *Castrensibus, Castellanis, Schloßgeßenen Burgleuten*, e. i. g. a. colligi potest; de quibus tamen omnibus curatius agendi infra locus erit.

§. XX.

Quoniam Germanica vox *Burg* & latina *Castrum* o-
 mnem locum munitum notavit, (§. X. XI. XII. usque
 ad §. XIX.) loca vero ista munita apud Germanos ex
 eo tempore, quo Romanorum more muniri coepit, aut
 urbes aut *minora munimenta* fuerunt, quae κατ' ἐξ-
 ὄχην *castra* fuerunt appellata, unde *castra* dicuntur
 quoque *munitiones a), Festungen*, filio medii aevi, *Fes-
 siu*; in cacumine montis *b) castellum*, in colle *c), Ari-
 dadon*

Transgre-
 fus ad fecun-
 dum Caput.

c) Hanc chartam invenies ap.
 LUNIG. Corp. Iur. Feud. Tom.
 I. p. 1077.

a) in Vita S. Medardi apud
 SVRIVM, & apud Perill. GV-

DENVM in Cod. Diplom.

b) in Glossis RHABANI BAV-
 RI.

c) MARTENE T. III. Anecd.
 p. 514 & T. V. Ind. Onomast.

dadon d), i. e. Hartzgebürge; conſequeus eſt, ut quæſtio illa: *Quando caſtra in Germania orta ſint, & de urbibus & de minoribus locis munitis, nimirum denen Schloßern, capiendâ ſit.*

CAPVT SECVNDVM

DE

ORIGINE CASTRI GERMANICI QVA
REM, ET SIGILLATIM DE FISCO
GERMANICO.

§. XXI.

Origo Caſtri
in Germa
nia duplex
eſt, nempe
hiſtorica &
moralis.

De ortu ergo *caſtrorum* in Germania agentes, præmonendum ducimus, I.) obiectum noſtræ orationis fore, & *urbes & Caſtella*; II.) nos hic loci tantummodo agere de ſpatio temporis, quo eſſe coeperunt in Germania *caſtra*; non vero *de origine caſtrorum morali*, hoc eſt de *cauſa* utraque *caſtrorum*, nempe, ut philoſophi loqui amant, *impulſiua & finali*, quam infra, ubi definietur *caſtrum*, paulo curatius perfecuturi ſumus,

§. XXII.

A quo tem-
poris ſpatio
numeranda
ſit origo ca-
ſtri hiſtorica.

Si memoriæ proditum eſſet, quo temporis momento primum *caſtrum* in Germania extructum fuerit, de ortu *caſtrorum* breues eſſe poſſemus. Verum, hoc cum

d) in Præcepto LVDOV. VII de term. Hildeſ. Dioceſ.

cum non sit factum, nemo certe erit qui *castrorum* originem in patria certam atque fixam quasi monstrare possit. In hac itaque incertitudine, & cum credibile sit, urbes & arces munitas sensim sensimque in Germania natas esse; originem castrorum satis clare indicasse ipsi nobis videbimur, si eam retulerimus ad ea usque tempora, quo scriptores nostri *Castrorum* seu *Urbium* & *Arcium munitarum* mentionem primi fecerunt; ex silentio enim illorum de urbibus & castellis, tanquam re in Germania ante insolita atque plane inaudita adeoque nova, castra etiam tunc temporis nondum in Germania existisse, firmissima conclusio fuit.

§. XXIII.

Quamquam vero extra omne dubium sit positum, Germani ante saeculum O. R. quintum jam Germanos habuisse ante saeculum N. C. congregaciones aedificiorum, suo more munitas (§. X.); quintum arbes non habuerunt. Refelluntur seculum putantes.

urbes tamen ante hanc aetatem in Germania magna fuisset, ne ulla quidem veritatis specie adseri unquam poterit; scriptores enim, urbes & burgos Germanorum ante hoc tempus memorantes, de locis, silva aggere palude circumdatis loquuntur (§. X.), adeoque de urbibus nostris hodiernis a) intelligi non possunt. A seculo

a) vid. CONRINGIUS de urbibus Germanicis, pag. m. 487. sq.

seculo quinto ad nonum usque urbes surgere coeperunt, sed paucissimae. Intra tanti enim temporis spatium, in magno illo terrarum tractu, cujus limites *Danubius, Rhenus, Bobemica & Thuringica* silvae fuerunt, praeter unicum *WURTZBURGV M b)*, a *Germanis*, qui solum germanicum non dereliquerant, ne unica quidem urbs extructa fuit. In *Thuringia* quoque seculo sexto fuisse urbem, nempe *SCHIDINGAM* ad *Unstrutum* sitam, quam *Saxones* occupaverint, relatum c) legitur. Nec in *Frisia* quoque isto tempore, quam *TRAECTVM AD RHENV M d)*, plures urbes fuisse constat. Ad urbes *Saxoniae e)* quod spectat, aetate *CAROLI MAGNI* nullam omnino urbem inventam esse, tam certum est quam quod certissimum. Cum enim, ut verba *CONRINGII* sequamur f), ab *Aimonio* inque *annalibus Francicis* aut *Fuldensibus* diligentissime narretur, quid quoquo anno in bello *Saxonico* gestum, quibusve modis libertatem defenderint suam *Saxones*; urbis tamen nullius vel levis fit mentio. At vero obsidere & occupare uti-

b) vide *MVLLERVM* in *Chron. Wurtzburg.* p. 39. & *CONRING.* l. c. p. 488.

c) a *GREGORIO TYRONENSI* *Hist. Franc.* l. 3. c. 4. & 7. & *WITIKINDO Corbejensi* *Hist. Saxon.* l. I. ad quos vide *CONRING.* l. c.

d) quod monstrat *Idem* l. c. §. 26.

e) nempe *Westphaliae, Angariae* omnisque illius tractus inter *Visurgim Albim Melibocum montem & Salam*, nec non trans *Albim* ad *Eidoram* usque flu men.

f) l. c. §. 27. & 28.

utique debuisset Carolus, si quae tum extitissent. Quid? quod soli *Westphali* legantur, duobus sese castellis tum defendisse, ERESBURGO & SIGEBURGO. Sane ne *arx* quidem ulla a CAROLO MAGNO inter *Visurgim Salam* & *Albim* aut trans *Albim* occupata memoratur: Quo colligere est, nullam tunc extitisse. Enim vero & *urbibus* nonnullis & *castellis Saxonici* longe altior origo a quibusdam adscribitur. Sed procul dubio habenda potius fides iis, qui illis, quae narrant, vel interfuere, vel non procul abfuere; adeoque ad quos incorruptior fama potuit pervenire. Is vero est auctor annalium, quos laudavimus, & porro antiquus vitae Carolinae scriptor. Itaque nec BARDEVICVM g), verosimile est, moenibus tunc fuisse cinctum. Meminit enim ejus auctor annalium anno 595, sed minime urbis munitae. Poeta anonymus diserte *nobilem Vicum* indigitat. Siquidem constat ex iisdem annalibus, tunc primo HAMBURGI iacta fundamenta *Castello* contra *Slavos* extructo nomine *Hudbecke* aut *Hubbocke*. Testantur enim A. 870. ab exercitu Francico ad *Albim* constructum *Castellum*: item

g) Hujus & *Magdeburgi* & *aharum civitatum* L. 3. c. 6. Capitularium mentio iniicitur, sed moenibus haud dubie non fuerunt cinctae. De *Bardevico* vide MEIBOM. T. 3. Script. Rer.

Germ. SAGITTARIUM in *diff. de Urbe Bardevico*, & SCHLOEPKENIVM in *Chronica Bardovvicensi*, allegatos a B. GOEELIO ad CONRINGII opera Tom. I. p. 488. voce *Bardevicum*.

A. 808. *Castella* duo ad *Albim* a *Carolo* condita aduersus *Slavos*. A. autem 810, diferte inquirunt: *Castellum* nomine HOCHBUCHI, ALBI flumini contiguum, in quo ODO legatus Imperatoris & ORIENTALIVM SAXONVM erat praefidium, a WILSIS captum. HOCHBUCHI esse HAMBURGVM, praeter alios docet nos ALBERTUS STADENSIS ad annum 811. *Castelli* tantum quoque nomine venit HAMBURGVM auctori annalium A. 845. Aliud verodicens est de iis provinciis, quas exterae gentes a Germanicis inhabitatoribus relictas inuaserunt. Illas nimirum terras, quae inter *Salam* & *Vistulam*, mare *Suevicum* vel *Balticum*, usque in *HOLSTENIOS SAXONES* erant, a VENEDIS occupatas, urbibus *castellis* & *emporiiis* jam aetate CAROLI M. haud parum floruisse, *annalium Francorum* b) fides dubitare vetat; in quibus maxime celebrantur DRAGAVITI trans *Albim*, urbs KERICH ad mare *Balticum* in *emporio*, SMELDINGORVM quaedam urbs maxima capta ab OBOTRITIS; WINETHA in USEDOMI insula *urbis* i); nec non huc, uti credibile est, celebre illud *emporium* IVLINVM k) pertinet, quod ad Annum usque 1178. fuit. Longe autem priores cis *Danubium* natae sunt urbes, inter quas AVGVSTA COLONIA caput fuit

b) Conf. CONRINGIVS I. c. I. & CONRINGIVS I. c. p. 489-
§. 29.

i) Conf. CHYTRAEVS Sax. L. k) videat. B. GOEBELIVS ad

fuit: quae omnia, cum non ignorare debeant, qui prima historiae rudimenta perceperunt; tandem paucissimis originem urbium *Cis-Rhenanarum* iustrabimus. Nempe cum FLORVS I) narret: *Victor namque DRVSVS equos, pecora, torques eorum ipsosque, praeda dirisit & vendidit. Praeterea in tutelam provinciarum, praefidia atque custodias ubique disposuit; per Mosam flumen, per Albim, per Visurgim. Nam per Rheni quidem ripam, quinquaginta amplius Castella direxit; istum quoque magnum terrarum tractum longe ante seculum quintum, a Romanis populis, urbibus cultum fuisse, quoniam ante CHRISTVM natum ibidem tot Castella extiterunt, non est quod moneamus. Quid enim AUGUSTAE ILLAE TREVIRORUM, MOGUNTIACA, COLONIA - AGRIPPINA m), quid & ARGENTORATVM, NEMETVM civitas, VANGIONVM, TVNGRORVM, aliaque loca n), quorum in libris veterum scriptorum fit mentio, aliud, quam urbes fama celebres fuerunt? Possem si vellem in historia urbium Germanicarum ulterius progredi, earumque*

CONRINGIVM p. 489. n. a).

l) *Rer. Rom. Lib. IV. lin. 79. ad 90.*

m) *TACITUS Histor. L. I. c. 56. L. III. c. 42. sq. c. 48. c. 52.*

L. IV. c. 20. *AMMIAN. L. 15. & 16. ZOSIM. Lib. I.*

n) *Libellus provinc. civit. Gall. conf. quoque CONRINGIVS l. c. p. 489.*

que ad nostra usque tempora perferutari fata; at autem cum non urbium historiam scribenti mihi, sed de Castris agenti incumbat tantum, ut memorem illius, de quo sermo est, primordia, aliique etiam viri in historia patria summi, inter quos CONRINGIVS principatum facile tenet, historiae hanc partem commentariis suis illustrarint; sufficiat dixisse, *initium urbium in Germania, a populis Germanis conditarum, a saeculo post C. N. quinto ad saeculum usque nonum petendum esse.*

§. XXIV.

Arces, Castellia, Schlösser prius in Germania fuerunt, quarum urbes: quod probatur, & a contraria sententia vindiciatur.

Cum species *Castrorum* & quidem plurima sint *arces* munitae, seu, ut more Romanorum dicam, *castella*, *Schlösser*, *Festen*; & de horum quoque in Germania origine nunc pauca faciam verba. Quemadmodum enim constat (§. anteced.), ab exteris gentibus trans *Salam* & *Vistulam* cisque *Rhenum* atque *Danubium*, urbes fuisse structas ante saeculum quintum; ita multo minus de frequentia *Castellorum*, *derer Schlösser und Birgen*, quam viderit istud aevum, in illis regionibus, dubitari debet, quo certiora a) de iis extant scriptorum testimonia. Sola *Germania magna*, tractus ille terrarum inter *Danubium*, *Rhenum*, *Silvas Bohemicas* & *Thuringicas*, usque

a) e. g. FLORI Rer. Rom. L. IV. lin. 79. ad 90. legi etiam hic BURGEMEISTER in opere de statu equestri Caes. & Imp. Romano-omnino merentur quae habet Germanici, III. Satz. c. I. p. 14. sq.

que in *Saxoniam & Westphalam*, diutius caruit *castellis*.
(§. anteced.) Credibile tamen est *arces munitas* seu *castella*, *urbibus* in *Germania* hac *Trans-Rhenana* fuisse priora; quippe quae citius & minori opera atque *urbes* poterant extrui, hostibusque invadentibus repellendis, *urbibus* aptiora fuerunt. Non enim solum liquet ex *annalibus Franciscis & Fuldensibus*, (§. anteced.) CAROLI MAGNI temporibus in *Westphalia* extitisse duas *arces munitas*, nempe ERESBVRGVM & SIGEBVRGVM, de quo *Poeta Saxo* (b) canit,

CASTELLVM naturali munimine forte
Valde, manu quoque firmatum, quod barbara lingua
Nominat ERESBVRG, valido cum robore cepit.

& non multo post,

Saxonum CAROLVS fines hostiliter intrat,
Ac primo SIGEBVRG CASTELLVM cepit, & inde
ERESBVRG petit, quam captam diximus urbem.c)

sed

b) in istis *Annal. CAROLI M.*
L. I.

c) Mirari non debemus, *Poeta* tam vocare *Eresburgum* nunc *urbem*, quod ante dixit *Castellum*. Licet enim si cum *Grammaticis* loquimur, inter *arcem, urbem, oppidum, locum & civitatem*, magna sit differentia; tamen quoniam & *urbs & civitas & locus*, germanica lingua *Stadt* exprimi-

tur, &, ut supra monui, *Germani* a *Castellis* notionem *urbis* sibi formarunt, *scriptores* quoque *medii aevi* vocibus *urbs, civitas, locus, castrum, castellum, arx, burgus*, promiscue de locis munitis uti sunt, quod exemplis satis aptis monstrat *PFEFFINGERVS* in *Vitriario illustr.* T. II. c. 18. p. 809. seq.

sed etiam ipsum CAROLVM M. novum in *Saxonia* fieri *Castellum* iussisse, dirutumque ERESBURGV M de novo crexisse; pergitenim Poeta Saxo,

ERESBURG iterum firmat munimine forti,

Ei juxta fluvium, quem LIPPIA diximus ante,

CASTELLVM condens aliud complevit utrumque

Militibus lectis. Tum GALLICA rursus ad arva

Regrediens, hiemis tempus transegit in aula,

Nomen Heristalli dederat cui barbara lingua.

A CAROLI M. in *Saxoniam* invasione crevit indies *Castellorum* numerus, adeo ut ejus minuendi, & majoris impediendi causa, CAROLVS CALVVS A. 865. d) *Castella* absque venia a se impetrata, aedificata, solo acquare praeceperit, his verbis:

Mandamus, ut quaecunq; istis temporibus CASTELLA & FIRMITATES, & hajas sine nostro verbo fecerunt, Kalendis Augusti omnes tales FIRMITATES disfactas habeant, quia vicini circummanentes exinde multas depraedationes & impedimenta sustinent.

Castella igitur & tempore & numero *urbibus* majora, in *Germania*, praecipue *Saxonia* fuisse, jam satis probatum dedimus. Nomina vero *Castrorum* seu *Castellorum*, tempore *Carolingicorum* in *Saxonia* atque *Thuringia*, quae praedita sunt memoriae, florentium praecipua sunt, *Hochsburg*

d) per Edictum Pistense apud BALVZIVM S. II. p. 195.

burg e), Horheim f), Schaninge g), Castrum Rimi h), Brunnesberg i), Castellum ad Lippiam k), Baderborna, Bubbolt Medusfalli locus, ut & Ferdi Thietmelle locus Huculbi, Castrum Dekidrobürg, Efelsfelb, Castellum Hobbuoki, Castellum Debende &c. quorum omnium non modo longus recensio, sed & probationes ubique idoneae & ex ipsis scriptoribus coaevis exhibentur apud PFEFFINGERVM in VITRIARIO Illustratio l).

§. XXV.

Inspecta origine castrorum historica, ut nunc quoque in Origo Castrorum in Germania moralis, securitas est: quod demonstratur, originem eorum paulo penitius penetremus moralem, necesse est. Securitatem, Castrorum omnium nempe locorum munitorum, causam fuisse generalem, illi tantum in dubium vocabunt, qui statum Germaniae nostrae, eo quo tempore fiebant *Castra*, penitus ignorant. Quamdiu *Germania* enim nullam peregrinam vidit gentem, libertati & saluti suae insensam, tamdiu quoque de *castris* extruendis non cogitavit: loquor autem de locis muro cinctis; securitatis enim causa vetustissimos majores nostros

e) REYBERI Annal. ad annum 743 p. 15.
f) Idem ad annum 747 p. 16.
g) Idem eodem.
h) Idem eodem.

i) Idem ad annum 775. p. 21.
k) POETA SAXO l. c.
l) Tom. II. Lib. I. Tit. 18. §. 4. not. a) p. 808. seq.

stros habitacula sua aggeribus aliisque munimentis circumdedisse (§. X) constat. Videmus ergo rationem; hoc ipso, paucitatis ante CAROLI M. irruptionem *Castrorum* in *Saxonia* extruكتورum, & cur *Westphalis* tunc temporis duo tantum *castra* fuerint (§. XXIII.), quibus aduersus hostes usi sunt. Quum vero securitatis non modo sit, hosti adgressione minanti *castra* tanquam impedimenta opponere, sed etiam ut hostis, gentis factus victor, regiones victoria sua partas tueatur, ne ab ipsis gentibus victis ipsi eripiantur iterum, atque pristinae libertati restituantur; consequens est, ut *Castris* idoneis provinciae noviter manu hostili adquisitae securitatis causa instruantur. Causam igitur tantae multitudinis *Castrorum* a *Venedis* inter *Salam* & *Vistulam*, mare *Suevicum* & *Balticum*; a *Romanis* cis *Danubium* *Rhenumque*, aedificatorum (§. XXIII.), & crescentis sub *Carolingicis* Regibus in *Germania* & praecipue in *Saxonia*, in dies numeri *castrorum*, securitatem fuisse, jam non minus liquet. Si unquam securitate opus fuit, eo tempore, quo *HENRICVS AVCEPS* imperatoriam majestatem adeptus est, certe opus fuit; vexabatur enim Patria nostra & intestinis & extraneis hostibus. Pacis turbatores erant *BVRCHARDVS SVEVIAE* & *ARNOLPHVS BAVARIAE DUCES a)*, *GALLI b)*, *HVNGARI c)*, *SLAVI*;

HA-

a) WITTICHINDVS Annal. 921. p. 112.
lib. I. p. 637.

c) WITTICHINDVS L. I. p. 638.

b) FRODOARDVS ad annum

HAVELANI VENEDI *d*), DALEMINZII, BOHEMI & DANICI *e*), & tandem ipsi *Latrones* qui *Germaniam* minus securam reddebant; verum partim amissam iam securitatem, partim interitui proximam, *Magnus hic Imperator*, domitis *Bavariae & Sueviae Ducibus* & ad obsequium redactis, pace cum CAROLO SIMPLICI *Rege Galliarum*, induciis autem cum *Hungaris* initis, collecto & instituto milite perpetuo, ejusque in armis gerendis exercitio crebro, & variis privilegiis, victoriis ab *Hungaris* Populisque *Slavici* reportatis, gratia vitae latronibus donata, *auccione numeri Castrorum* hoc est *urbium & arcium munitarum* *f*), feliciter restituit *g*). Sequentibus temporibus, quo magis *Germania* intestinis diffidiis, bellis civilibus, latrociniiis, diffidationibus istis bellis privatis, promiscuaque in praedia aliena invasione turbabatur, eo magis quoque *Castra* illa minora, nempe *castella*, crescebant, ut adeo vera dixerit N. SCHATENIVS *h*): CASTRA haec more anti-

d) SIGEB. GEMBLAC. ad an. 925.

e) FONTANVS hist. *Daniae*.

f) WITTICHIND. L. I. p. 637. 638. 639. L. II. p. 693. L. I. p. 641. nec non BALVZ. Capit. P. II. p. 269.

g) Conferri hic merentur B.

GVNDLINGIVS in *Henrico Aucepe* §. 20. Celeb. KOELERVS in der *Teutschen Reichs-Historie* pag. 60. seq. WALDSCHMID de feudo *castrensi* §. 3. p. 7.

h) in *Annal. Paderborn.* P. II. p. 263. seq.

*antiquorum SAXONVM, in editis abruptisque montibus praemuniti coepta, maxime ex quo tumultuaria illa & civilia bella, per dissidia regni aut Caesarum debilitatem inualuerunt; licet multa eorum contra ius & fas, ab ipsis latronibus & praedonibus receptaculi loco, adeoque contra finem legitimum Castrorum, nempe iustam securitatem, quin potius ad securitatis turbationem, exstructa, sub interregno magno & deinceps, imprimis a civitatibus imperialibus destructa & devastata fuerint i), quorum rudera hodiernum passim superstitia, nomine plerumque *der alten Raub-Schlösser* veniunt, quamvis omnium eiusmodi rudera k) esse Castrorum praedonum reliquias nemo facile affirmarit.*

§. XXVI.

Origo Castrorum moralis germanicorum, sine notione ficti germanici, cogit nosci penitus non potest.

Fiunt munitiones securitatis causa: qua securitate, uti quilibet facile viderit, non modo personae, verum etiam res indigent. Ergo *castra* quoque & Personarum & Rerum causa in Germania orta sunt. Vera esse haec omnia, si etiam non probatum dedissemus in §. XXV. sana ratio & quotidiana experientia doceret; ut inde hic subsistendum esse nobis in origine *Castri* demonstranda, tanquam in veritate luce meridiana clariori, quispian

i) de quibus vid. WALDSCHMID fuit, *Burgstall* appellatur. vid. BE-
de feud. Castrenl. §. 3. p. 9. SOLD. voce *Burgstall*.

k) Locus in quo olim *Castrum*

piam putare possit. Equidem non abnuerem, si modo nuda scientia, *securitatem castris dedisse in Germania originem*, ad ipsam *Castri* distinctam notionem acquirendam sufficeret. Verum enim vero, cum cognitio hujus originis *Castrorum in Germania*, quoad maximam partem ex idea FISCO GERMANICI, cujus peculiaris erat plane natura & indoles, haurienda sit unice; FISCO hujus doctrina nisi ante discussa ac penitus cognita, notio originis *castrorum in Germania* semper nobis obscura manebit. Quomodo itaque ex FISCO GERMANICO maxima *castrorum* pars nata sit, est quod docendum jam nobis sumimus.

§. XXVII.

FISCVS proprie a *Fiscis*, i. e. *sportulis* nuncupatus est. SPORTAE enim, SPORTVLAE, SPORTELLAE, erant munerum receptacula: FISCI, FISCINAE, FISCCELLAE, sparteae erant utensilia, ad majoris summae pecunias capiendas, prout uberius ostendit RENATVS CHOPPINVS a), in primario *Galliarum* senatu advocatus. Inde est quod *Fiscus* dicatur quoque *Saccus vel Bursa Regis*, ubi publicus census reponitur b). Quamvis vero

Quid fiscus sit proprie: quid in Germania ille fuerit, quomodo divisus, nempe in districtus seu ditiones.

FI-

a) in Libris de Dominio *Franciae* Lib. I. §. 3. qui faciunt primam partem Juris domanialis, quod A. 1701. Francof. ad Moen. prodit in fol.

b) vid. IOH. DE IANVA & Glossarium Lat. Gall. SANGERM. & AELFRICI apud CANGIUM voce *Fiscus*.

FISCVS denotaret olim in *Germania* receptaculum omnium juris regii, seu locum ex quo administrabatur omne id quod regi vel principi proprium erat, & in quo redditus regis vel principis vel comitis vel dynastiae recipiebantur & colligebantur, uti mox satis ostendetur; tamen vox illa, FISCVS c) REGIVS, in medio aevo complectebatur quoque Omne dominium regale d), Omnes possessiones ad regem spectantes e), Res juris regii & proprietates regis f), Jus regni g), Res Juris Regalis h), Jus regium i), Publicum jus k). Hic *Fiscus*, hoc est omne dominium, erat divisum in certos quosdam terrarum tractus, qui *ditiones* *Fisci* vocabantur l). Hae *ditiones* appellabantur quoque *districtus*, a verbo in medio aevo usitatissimo *distringere*, id est, cum severitate punire, coercere, animadvertere, compel-

c) Charta Ludov. II. A. 858. apud SCHANNAT. Hist. Wormat. Cod. Probat. p. 6.

d) Capitul. BALUZII Tom. I. p. 781.

e) Annal. Fuldenf. ad Annum 852.

f) Charta Henric. IV. A. 1062. apud MEICHELBECK. Hist. Fris. Tom. I. p. 258.

g) Charta Ottonis A. 966. apud LEVBERGM de Stapala Saxonia n. 1606.

h) Charta Ottonis A. 993. vid. ap. SCHANNAT. l. c. p. 12.

i) Charta Hug. Regis A. 973. vid. UGHELLVM in Italia sacra Tom. 2. p. 198.

k) Charta BEROLI A. 800. apud MARTENE T. I. Coll. p. 49. ubi, Res in Ducatu Alemanniae Fisci ditionibus redactae, vid. SCHANNAT. Corp. Trad. Fuldenf. p. 28. & 51. FREDEGARIUS ad annum 760. ubi, Villas publicas quae ditionis WAIFARII erant. Conf. quoque Praeceptum CAROLI M. apud MABILLONIVM de Re Diplom. L. VI. n. 56. p. 502.

pellere ad aliquid faciendum, per multam, poenam, vel pignus captum m), quoniam dominus *Fisci* in ejusmodi *ditione*, cognoscendi, sententiam ferendi, puniendi, coercendi, & quavis ratione compellendi potestate gaudebat.

§. XXVIII.

Hi *districtus*, hae *Fisci ditiones* subiectae erant *locis*, qui & ipsi vocabantur quoque *Fisci publici a)*, nec non *Curtis*, & *Palatia*, & *Villae publicae b)*. Capita igitur *ditionum* vel *districtuum Fisci* erant ista *palatia*, in quibus *Domini*, *Reges*, *Principes*, *Comites*, *Dynastae*, iter facientes aliquandiu morari ac hiemare solebant c): in haec *palatia* divertebant quoque *Missi Domini* ac *Regii d)*.

Ditiones
Fisci Capiti
uo, nempe
curti, villae,
palatio erant
subiectae.

His

m) SENATOR L. 2. Ep. 14. AV-
RELIANVS in Regula c. 28. RV-
RICIVS Lemovicenſis Episcopus
L. I. Ep. 2. Capitular. PIPPINI
Regis A. 793. Praeceptum CA-
ROLI CALVI A. 871. Charta
HENRICI Regis Angl. apud BRV-
SELIVM de Uſu Feud. T. II. p. 4.
COWELLVS Inſtit. L. 2. tit. 3. §.
17. Plura dabit DU FRESNE in
Gloſſ. voce: *Diſtringere*.

a) *Fiscus publicus*, Charta
Ludovici Pii apud GVILLIM. de
rebus Helvet. p. 346. *Fiscus noſter*
imperialis Turego Zurch, Notitia
vetus apud MEICHELBECK in hiſt.

Frif. T. 2. part. inſtrum. pag. 93.
Dum reſediſſent ad Ottingas Fiſco
Dominico, Diplom. *Carolinum*
apud SCHATENIVM Hiſt. *Wiſt-*
phal. Lib. VII. p. 400. *Altum Pa-*
treſbrunna Fiſco noſtro, Charta
Ludov. P. A. 817. apud MARTE-
NE T. I. Coll. p. 67.

b) Annal. Franc. BERTINI
an. 858.

c) Vita *Ludovici Pii* an. 796.
apud DU FRESNE voce *Palatia*.

d) Synod. Ticinenſis an. 855.
Edict. Piſtense *Carol. Calvi* c. 37.
Concil. Ravennense de anno 904.

His *Palatiis* & *Curtibus* praefecti erant homines, qui ex iisdem *ditiones Fiscii* gubernabant, & vocabantur *Regiae exactionis personae e)*, *Judices publici Fiscii f)*, *Publici Fiscii exactores g)*. Quo spectabant *superioris & inferioris ordinis procuratores h)*, *superiores exactionis regiae vel dominicae personae*, quorum primum interdum locum ipsi *Comites* tenebant *i)*, quibus reliqui & *minoris ordinis exactores* suberant, & qui tributa curabant Regisque aerario inferebant *k)*, debito *Fisco*, i. e. *Palatio* s. *Curti* *servitium* inferebant *l)*, & quicquid in *villis* & *ditionibus Fiscii*, in domini potestate erat, ad *Fiscum* i. e. *curtem* recipiebant *m)*. Quo verba ista apud LVITPRANDVM *n)*; *Perdat omnem substantiam & deveniat ipsa substantia in potestatem palatii; & non multo post o): Curtis regia succedit ei, & omnes res eius deveniant ad palatium p)*. Haec *palatia* erant *fontes fructuum totius rei publicae & ditionum* in

e) Charta Coenobii Mollenbeccensis a. 1013. ap. MARTENE T. I. Collect. p. 364.

f) Praecept. Caroli M. de an. 782. apud EUND. p. 42.

g) Charta Otonis an. 982. vid. Corp. Trad. Fuld. apud SCHANNAT. n. 592. p. 243.

h) Charta Ludov. P. ap. MABILL. T. II. *Annal. Bened.* Append. n. 51.

i) Diploma Theod. Regis Franc. apud LAZIVM de Migr.

Gent. L. 8.

k) GREGORIVS TURONENSIS Lib. X. c. 22. L. VII. c. 23.

l) IDEM L. X. c. 27.

m) Capitul. Caroli Calvi an. 870. BALVZ. T. I. c. 4. p. 230. SCHANNAT. in Corp. Trad. Fuld. n. 548.

n) R. LL. lib. 5. p. 1046.

o) nempe pag. 1049.

p) plura quere in DU FRESNE voce: *FISCUS*.

q) in iis *thesauri regii* custodiebantur r), & ab iis *totus fiscus*, i. e. *omne dominium Regale, Jus Regium, Jus Dominicum* pendebat & regebatur.

§. XXIX.

Consistebat vero *fiscus* seu „omne Jus Regium & Dominicum a) in Bannis, Teloneis, Fredo, Vecti-
galibus, Justiciis legalibus, vadiis, omni utensilitate, mercatu, stipe Regia, comitatu, moneta, modo regis, mancipiis *utriusque sexus*, areis, aedificiis, terris cultis & incultis, agris, pratis, campis, pascuis, aquis, sylvis, aquarum decursibus, navium stationibus, in inferendis, rotatico, ripatico, portatico, exclusatico, nautatico, foliatico, herbativo, in proventibus ex coëmtione animalium, ex omni genere

Fisci pertinetiae re-
centur
breviter.

q) Charta *Otton. III. A. 999.* ap. *MIRAEVM* oper. Diplom. p. 263.

r) *Annal. Saxo* ad an. 971.

a) Haec omnia collecta sunt ex ipsis Diplomatis, nempe Charta *Ottonis* ap. *SCHANNAT* d. Cod. Probat. *Hist. Worin*. p. 20. Charta *Ottonis II. Anni 973.* apud *EVND.* p. 23. Charta *Ludov. Regis* ibid. p. 7. Charta *Arnulfi* An. 898. ibid. p. 15. Charta *Henr. IV.* ap. *MEICHELBECKIUM*

Hist. Frif. T. I. p. 258. Charta *Laufridi* apud *MABILLON* de R.D. Lib. VI. p. 517. Charta *Caroli Calvi* ap. *EVND.* *Annal. Bened. T. II.* Append. p. 746. Charta *Otton. II. A. 983.* ap. *MARTENE T. I.* Collect. p. 332. Charta *Ejusd.* anno 983. ap. *EVND.* ibid. Capitularibus ap. *BALUZ. Tom. I.* p. 334. 335. 336. & *Diplomate Otton. III.* anni 999. apud *MIRAEVM* p. 263.

re vestium, metallorum, ex reditu navium, ex omni
 commercio vestigialium, ex iure forali, ex districtu
 iudiciali, in Regali Censu, cultura dominica, deci-
 mis dominicis, & omni illo, quicquid ad opus re-
 gium in ipsa civitate Fiscus dominicus in servitoribus
 debito servitio mancipatis, seu reliquis singulis qui-
 tuero utriusque sexus mancipiis cum proprietate o-
 mnique acquisitione sua magna aut parva, iusto iu-
 re possidere dignoscitur.

§. XXX.

Potissimae
 Filci perti-
 nentiae ex-
 plicantur.

Praecipua & nobilissima pars *fisci* seu *iuris Regii* &
dominici erat sine dubio *bannus* sive *bannum*: cuius notio
 apud medii aevi scriptores triplexprehenditur, qua-
 rum prima *edictum publicum*, secunda *multa iudicialia*,
 tertia ipsa *iurisdictio* est. Ad probandam notionem pri-
 mam faciunt, quae habet DUDO a): *In terra suae DI-*
TIONIS bannum, id est interdictum missi, quod est prohibi-
tio, ut nullus &c. & DITMARVS b): Interdicta est omni-
bus per bannum regalem a PALATINO COMITE fuga; &
SCRIPTOR vitae S. Gotthardi c): Femina autem bannos vel
proscriptiones negligens, ius ibi funditus perdidit d). Ban-
num

a) de Actis Norman. L. II.
 cons. DU FRESNE voce: *Bannum*.

b) Lib. VI. citatus a DUFRES-
 NE l. c.

c) apud SVRIVM csp. 22. vid.

DUFRESNE l. c.

d) Plura ejusmodi loca repe-
 rias, multa opera congesta in
 laudati DU FRESNE Glossario, hac
 voce

num quoque *multam* complecti, mille Chartis vetustis extra dubium poni potest. Nobis pauca loca, sed exceptione maiora, loco omnium sunt. CONRADUS URSPERGENSIS e) de *Friderico I.* scribit: *Et ne quis contra illud attentet venire, Bannum, id est, poenam pecuniariam constituit - - - Iudices quoque praefecit singulis civitatibus Lombardiae, qui ex parte Imperatoris banna supra dicta reciperent. Qui locus lucem simul affundit Chartae FRIDERICI ipsius f), in qua habentur:*

Quod qui facere attemptaverit, banno nostro subiaceat, & pro poena satisfactionis quinquaginta libras persolvat;

& Capitulari *Caroli M. g)*:

Ut bannus (*multa*) quem per semetipsum Dominus Imperator bannivit (*imposuit*) sexaginta solidos, solvatur - - In triplo, cui aliquid abstulit, legibus componat, & insuper bannum nostrum, id est 60 solidos nobis persolvat.

Plura huius generis scire cupientes ablegamus ad CANGIVM saepius laudatum, ubi messem uberrimam deprehendent. *Bannum* quoque tertio loco esse *iurisdictionem*

&

voce: ubi notandum est, huc quoque spectare phrasen, *Bannum mittere, Bannum ponere super caput alterius, in bannum mittere, Bannum exentionis, ad placitum bannire, Bannire homines per placita, bannire homines ad molendum &c.*

e) in *Frid. I.* vita.

f) de anno 1175. Ecclesiae S. Eugendi datae.

g) Cap. 57. c. 1.

& *iusitiam*, praeter GOBELINVM *h*), de Meinwero Paderbornensi Episcopo dicentem: Panem album in quotidiana distributione Canonicis consuetum dandum de Banno ecclesiarum, hoc est de iurisdictione, primus ibidem ordinavit &c. docent nos CHARTA apud MEURISSIUM *i*):

CURTEM quae dicitur FRIS, cum banno & familia & omnibus redditibus eis concedo;

& Historia Monasterii Novientensis *k*), ubi:

In Oleswile CVRTIS dominica cum omnibus consequentiis suis, agris videlicet ac vineis cum decima ipsius allodii, communionem vero BANNI GENERALIS usque Eggenbach & Yllam fluvium, usum vero lignorum & pascuam porcorum in Westerholz habere debet.

Cum itaque Banni sive Banna cuiuslibet Fisci ditionis, suae curti, suo palatio essent adnexa (§. XXIX.) *l*), & ius edicta proponendi, multam imponendi, iurisdictionemque complecterentur, curti omnigenam iurisdictionem competiisse *m*), inde simul fluit.

§. XXXI.

h) VI. c. 52. apud DU FRESNE h. v.

i) Willelmi Comitis Lucemburgensis de anno 1083.

k) apud MARTENE Anecd. Tom. III. col. 1131.

l) Charta Ottonis apud SCHANNAT Cod. Probat. Hist. Wormat. p. 20.

m) Notandus est hic, ille locus in Charta Adalberonis Episcopi Metensis apud MEURISSIUM p. 308. Bannum vero eidem loco, tali tradimus conditione, ut, si quis super eandem terram fur vel sanguinis effusor deprehensus fuerit, per officiales loci discentiatur.

§. XXXI.

Porro ad Fiscum etiam spectabant *Telonea*, hoc est, ^{Pergitur in explicandis fisci pertinentiis.} tributa, quae a *Telonariis* ex *Curte dominica* de omnigenis mercibus exigebantur, Fiscoque, id est *a curti* (§. XXVIII.) inferebantur. *Fredum* convenit cum *banno* pro *mulcta* sumto in genere, differt vero ab eodem, quod *Fredum* sit *mulcta pro pace redimenda b)*: de quo *Fredo*, quantum nostrum laborem tangit, elegans locus exhibetur a BALVZIO c):

Quindecim debitales porcos in eadem curte, Freda regalia; quae Johannes habebat annuatim de manu Regis Francorum in tutelensi Castro.

Iustitiae legales ad *fiscum* adeoque ad *curtem* spectantes, comprehendunt omne *jus in re & ad rem d)*, quo *curtis* in sua ditione gaudebat. *Vadium* vero denotat non modo *pignus* in *Ordaliis* seu *judiciis Dei*, ut *Monomachia* seu *Duello*, coram iudice projectum, quod capiebat *Fiscus*, sed etiam poenam e) quamvis *judiciariam* involvit. *Mercatus* sive *Mercatum*, omne jus, quod *curti* compete-
sta-
tebat, statuendi circa *merces & commercia*, velut, *habendi nundinas*, *vestigalia imponendi*, *rebus vendendis pretium*

a) Conf. DU FRESNE voce: BALVZIVM Hist. Tutel. col. 379: *Telon.*

b) Ut probant MONACHI ad GANGIVM voce: *Fredum.* d) Conf. DU FRESNE voce: *Iustitia.*

c) In Charta anni 984. apud e) IDEM VOCE: *Vadium.*

statuendi, & id genus alia f) indigitat. Comitatus multa comprehendit, siquidem & IURISDICTION, & conventus ipse iuridicus seu iudicium, omne dominium curtis, imo & ipsa, quae domini jure pensatur, praestatio g), Comitatus nomine veniunt. Ad Monetam partim ipsa domus seu officina monetaria, partim jus monetas cudendi, ipsisque characterem assignandi h), & omnia ex monetam cudendi jure percipi consueta emolumenta, referri debent. Modius Regis nihil aliud fuit, quam census de mensura frumenti & vini, aut potius omnium liquidorum & aridorum, praestari solitus i). Inferenda est omne tributum, quod Fisco inferitur. Tributum, quod inferenda vocatur, - - - hoc est duo solidi pro vacca, exstat in capitularibus k). Quae verba majorem capiunt lucem iis quae habent chartae CHILDEBERTI l):

Clementiae regni nostri suggestit, quod de curtibus praedictae sanctae Basilicae, quae nominantur - - - annis singulis Inferendam solidos 6. inferendales, & alios 6. de renissaria auri pagen.

f) IDEM VOCE: *Mercatum.*

g) IDEM VOCE: *Comitatus.*

h) CURTIUS FORTUNATI-
NUS Art. Scholast. Libr. III. EAD-
MERVS de similitudine S. Ansel-
mi C. 9. Charta Agnetis Com.
Pictav. an. 1050. apud MARTENE
Anecd. Tom. I. Col. 187. DU
PRESNE VOCE: *Mincta.*

i) Charta an. 1185. in Tabu-
lar. Centul. Conf. CANGIUS h.v.

k) citatis a CANGIO voce: *in-
ferenda.*

l) Reg. Franc. pro Monast.
SS. Sergii & Bachii Andegav. de
quibus CANGIUS l. c. videri pot-
est.

pagensis inferendo in Fisci ditiones reddebant - - - ut nullus iudex publicus in ipsas curtes ad agendum - - - nisi quod Inferendam ipsam idem Abbas per se ipsum aut per missos suos annis singulis in facellum publicum reddere deberet - - - sed quodcumque pars Fisci nostri exinde percipere aut exaclare poterit, nullus vestrum penitus requirere praesumat, nisi tantum annis singulis ipsi solidi duodecim per ipsum Abbatem, aut per missum suum nostris aerariis inferri debeant.

Rotaticum, *Rodaticum*, *Rotagium* f. *Roagium*, est vectigal vel tributum, quod pro damno, quod in viis publicis, quae exinde *rotabiles* vocabantur, solvitur *curti* seu *Fisco* *m*). *Ripaticum*, tributum, quod accipiebatur in ripis, pro aggeribus continendis, pro mercibus expositis in ripis, pro facultate ripas terendi ad subvehendas naviculas *n*). *Portaticum*, Valvarum Teloneum *o*): quo spectat quoad Fiscum locus in Charta Ayftulfi Regis Longobardorum *p*):

Atque granum illum quod annue colligitur de portatico in curte nostra.

Ex

m) Charta Dagoberti ap. DOVBLETUM p. 656. & L. 21. Cod. Theodos. de cursu publico.
n) CANGIUS h. v. Capitulare I. an. 819. cap. 17. Capitul. an. 821. cap. 1. Diplom. Sigeb. Regis Austras. ap. HENSCHENIUM in vita ejus I. Febr. §. 2. n. 27. Charta Figiniap. STEPHANOTIUM Antiq.

Pictav. MS. Tom. II. p. 406.
o) Spec. Saxon. L. II. a. 21. §. 1. Charta Clodovei III. Regis Franc. ap. MABILLON. SS. Ord. Bened. T. IV. p. 618. DU CANGE h. v.
p) An. 753. apud UGHELL. Tom. II. p. 108.

Exclusaticum, tributum, quod praetereuntibus ad exclusas, id est locos ubi aquae concluduntur, pensatur *q*). *Nautaticum* s. *Navaticum*, id est *veloneum navale* *r*). Eiusdem farinae sunt fere *foliaticum*, *herbaticum* & reliqua (§. XXIX.) supra enumerata, quorum nomina, quippe quae significatum in suis compositionibus iam demonstrant, explicationem a nobis expectare non videntur.

§. XXXII.

In quonam
constiterint
Curtes, Pa-
latia.

Omne Jus Regium vel *Dominicum*, uno verbo *Fiscum*, palatiis, curtibus seu *villis* tanquam capiti subfuisse, vel ut iam liquet, eorum *accessorium* fuisse probavimus. Quid vero erant haec capita ditionum vel quomodo inter se differabant? Responsum cape. Synonyma esse, *Curtem* & *Palatium* & *Villam*, habito respectu ad *Fiscum*, non modo ex chartis haecenus a nobis productis, *a*) sed etiam ex inspectione Glossarii CANGII sub his vocibus, abunde patet. Loca vero fuisse, nemo est qui dubitet. Consistebant vero mox in una mox pluribus aedificiis. Hinc LINDWODO *b*)

q) Lex Wisigoth. L. VIII. Tit. IV. §. 30. Tabulae Carol. M. ap. DOVBLETTVM p. 708. & 709.

a) Plura exempla in Script. Rer. Brunf. invenies, apud LINDWODUM Tom. I. p. 494. 525. 403. 178.

r) DU FRESNE voce *Navaticum*.

b) definit „Curtem, quod sit mansio vel manerium ad
 „ inhabitandum, cum terris, possessionibus &
 „ aliis emolumentis ad tale manerium pertinentibus.
 „ Et HERIMANNVS c) domos vocat curtes: Deinde qua-
 „ tuor domos vel mansiones, quas abusive curtes vo-
 „ camus, in pago Tornacensi construxit - - d). In
 „ his itaque domibus, sive ut usitatus dicamus, curti-
 „ bus, quae in diversis locis struxit plusquam sexaginta,
 „ carucas posuit.„ CONRADVS URSPERGENSIS vero omnium
 loquitur clarissime, qui e) de FRIDERICO I. scribit: „ Prae-
 „ cepit muros & fossata deicere, & quatenus in una cor-
 „ te non consistat plus aedificiorum, quam una do-
 „ mus.„ Ex quibus verbis simul intelligitur, Curtes,
 quae etiam ideo jam primis temporibus passim *Castra*
 sunt vocata, omnibus munimentis non caruisse. Quin
 etiam eius quod diximus veritatem ostendit quoque
 PETRVS DAMIANVS f): „ In tantum dives erat &
 „ praepotens, ut gloriaretur, se plures habere Cur-
 „ tes atque Castella, quam dies sint, qui numerantur
 „ in anno.„ Fuerunt autem quoque interdum *Curtes*
 complexus plurium aedificiorum, id quod ille tantum
 in

b) Ad Provinciale Cantua-
 tiensis Ecclesiae L. III. tit. 16.

c) De Restaur. S. Martini
 Tornacensis cap. 71.

d) IDEM cap. 79.

e) in Vita Frid. I.

f) L. IV. Epist. VII. conf.
 DUFRESNE voce: *Curtes*.

in dubium vocat, qui multos vicos, villas, pagos, urbes fuisse curtes g) nescit.

§. XXXIII.

Fiscum & curtes habuisse Reges, Duces, Comites, Dynastas, homines Francos, probatur.

Exemplum Regum Germanicorum secuti *Duces, Comites, Dynastae, Homines Franci*, omne suum dominium, suas possessiones, suas terras, paucis *Fiscum*, in ditiones diviserunt, easque pertinentias *Curtium* fecerunt, quae *curtis Principalis* ac *Dominicae, curtis Ducis, curtis Episcopi, curtis Nobilium, curtis hominis Franci, curtis Stabuli, Concilii publici*, quia in eo Domini residebant & placitabant a), appellationibus b) venerunt. Insignis huius rei locusprehenditur apud MARTENE c): *Curtis dominica cum omni MVNDIBVRGE d) sua, ecclesia videlicet cum decimis, salicae terrae mansus serviles & molendina cum piscationibus ac forestis, ius nautae cum investigatione auri, bannus totaliter, cum omni libera utilitate &c.* Ut vero lectori nihil plane dubii resideat, & uno quasi ictu

g) Exempla quaere in Notit. Gall. p. 416. 418. 419. & in praefat. pag. 19. & 20. & in GOLDASTO Ch. 18. ubi fit mentio *Curtis regiae Zurich*: in annal. fuldenf. an. 889. ibi enim *Fraunconsfurt* refertur inter *Curtis regias*.

a) De cuius vocis in sole vide DUFRESNE h. v.

b) Leg. Bavar. T. III. cap. 2. l. I. BALVZ. p. 117. T. XX. cap. 6.

tit. I. Capitul. III. Carol. M. C. 19. T. I. C. X. T. I. BALVZ. p. 61. Charta Caroli A. 790. ap. SCHANNAT. Corp. Trad. Fuld. n. 93.

c) In historia *Novientensis Monasterii* Tom. III. anecd. p. 1132.

d) Conf. de hac voce DUFRESNE.

ictu totam rem conficiamus, *Curtes Dominicales, Fisci, Episcopatus PADERBORNENSIS e)* suo ordine, & cum suis unamquamque ditionibus districtibusve seu pertinentiis producemus. PRIMA EST CVRTIS DOMINICALIS ENENHVS, cum pertinentibus XIII. *Stidingen, Bennidifla, Colftidi, Dedinghusen, Heddighusen, Dal, Henghilar, Suafbaven, Berghusen, Brockhusen, Balhornon, Patherbrunnen.* SECUNDA CVRTIS DOMINICALIS SVTHEIM, cum pertinentibus III. *Kurethorpe, Holtbeim, Siwardassan.* TERTIA CVRTIS DOMINICALIS NIGENHVS, cum pertinentibus IV. *Hasan, Ascha, Bruch, Tanna.* QVARTA CVRTIS DOMIN. BEKINVM, cum pertinentibus IV. *Hengi, Elineri, Brochhusen, Aslan.* QVINTA CVRTIS DOMINICALIS BERGHVSON, cum pertinentibus V. *Uralanchhusen, Meginchusen, Burghusen, Hepingin, Hamanninchorpe.* SEXTA CVRTIS DOMIN. BIKESETHON, cum pertinentibus III. *Hifi, Unrecasson, Examna.* SEPTIMA CVRTIS DOMINICALIS HELAGANKYRCAN, cum pertinentibus II. *Aldantborpe, Bardingthorpe.* OCTAVA CVRTIS DOMINICALIS LVTHITHE, cum pertinentibus II. *Dadenbroke, Breca.* NONA CVRTIS DOMINICALIS HEGINGHVSON, cum pertinentibus III. *Rotbehtuffon, Berga, Holtisminni duo.* DECIMA

e) Uti in vita *Meinweri* p. 563. describuntur.

CIMA CVRTIS DOMINICALIS AGINHVSON, cum pertinent. VI. *Sandenebike, Homa, Sastincthorpe, Stenhem, Hardincthorpe, La.* VNDECIMA CVRTIS DOMINICALIS RIHEM, cum pertinentibus IV. *Matrede, Guerinthorpe, Pumassan, Baddanhuson.* DVODECIMA CVRTIS DOMINICALIS HIRISTALLI, cum pertinentibus V. *Wirigis, Thestle, Brecal, Hemmadasson, Buffason.* DECIMA TERTIA CVRTIS DOMINICAL. DASBURG, cum pertinentibus II. *Dasburg, Afsnedere.* DECIMA QVARTA CVRTIS DOMINICAL. WARDBURG, cum pertinentibus III. *unum Vorwere in ipsa Villa, Westnedere, Afsdagasson.* DECIMA QVINTA CVRT. DOMINIC. CVLITE, cum pertinentibus III. *unum Vorwere in ipsa Villa, Vorsti, Rorbum.* DECIMA SEXTA CVRTIS DOMINICAL. HIRISWITHVSON, cum pertinent. III. *Aflan, Bilinhuson, Tevinhuson.* DECIMA SEPTIMA CVRTIS DOMINIC. KURBIKE f), cum pertinentibus IV. *Dalwie, Anasi, item Anasi, Lenghrvelde.* DECIMA OCTAVA CVRTIS DOMINICALIS VILISI, cum pertinente uno *Vernetbi Afschicki, quae est juxta Hursti g).*

§. XXXIV.

Curtes filci
originem de-
diße castris
in Germania

Cum *Reges, Principes, Comites, Dynastae, Homines Franci*, in suis *Curtibus, Palatiis, Villis regijs, principatibus,*

f) i. e. *Korbach.*

g) *Ebeck Amts Hårste.*

libus, dominicis, stabuli, sedem haud raro suam haberent, cum in illis placita instituerent, festa solennia natalis & paschalis cum magno apparatu celebrarent, id quod *annales Francorum* saepius allegati probant, cum denique in illis thesauri regii & dominici custodirentur, & quaecunque unquam ex ditione Fiscus a domino poterant capi, in his Curtibus quasi confluerent; facile quilibet, nobis etiam non monentibus, non hariolando, perspicere poterit, dominos Curtium haec loca, in omni regione sua securitate egentia maxime, Latronibus aliisque hostibus exposita non reliquisse, quin potius illorum munitionem prae ceteris locis, ipsis curae cordique fuisse. Quantvis ergo vel ex hoc ipso tuto affirmari possit, omnes fere Curtes, omnia Palatia ditionibus Fiscus tanquam capita praefecta, omni tempore simul castra fuisse, ad quod accedit, quod *scriptores medii aevi Curte & Castro saepissime pro synonymis usi fuerint*, uti CANGIVS sub his vocibus probat; attamen quia versamur in veritate historica, necesse est, ut exemplis & digito quasi monstremus, & Curtes simul fuisse Castra, & ex curtibus hisce plurima Castra, i. e. urbes & castella originem suam traxisse. Castrorum nimirum, quae curtes simul fuerunt, praecipua sunt,

plurimis, ostenditur, & fit transitus ad caput tertium.

cur-

curtis Alchramensis a), Alsted b), Affiberg c), Ervete d), Gifenheim e), Heslingen f), Hildesia g), Kauffingen h), Salvelae i). Nordhemium quoque urbs, olim Castellum, occurrit in veteribus monumentis nomine *Curis*, uti quoque *Castrum* WARDBURG, *Castrum* CVRBACH k), & infinita alia, quorum recensum longum brevitati studentes adducere nolimus. Postulat potius instituti nostri ratio, ut maioris certitudinis gratia nunc quaedam Castra proferamus, quae in sua nativitate Curtes atque Palatia fuerunt. Huc spectant „Palatium Adelhaidis l), nunc „ villa nova S. Germani. Aquisgranum Palatium m). „ Argentoratum, olim palatium Argentoracum n). Villa „ Aurelia o), hodie Orleans. Bituricensis Palatium p). „ Blazon, Fiscus Regius q). Palatium Burdegalae r),
nunc

a) Scriptores Rerum Brunf. ap. LEIBNITIVM T. I. p. 773. 744.

b) Ibidem Tom. II. p. 292.

c) Tom. I. p. 537.

d) Tom. I. 554. 558.

e) Tom. I. p. 773. 743.

f) Tom. I. p. 423.

g) Tom. I. p. 744.

h) Tom. I. p. 403.

i) Tom. I. p. 866.

k) Annal. Sax. ad An. 1002. conf. MARTENE Anecd. T. III. p. 1132. & vita Meinwerchi p. 564.

l) MABILLON de Re Dipl. Lib. IV.

m) Capitul. Carol. Calv. tit. 36. Capit. Carol. III. Tit. I. §. 4.

LADREVS in Biblioth. P. 2. p. 755.

Præcept. Carol. M. an. 807.

apud MARTENE Tom. I. col. 61.

n) MABILL. l. c.

o) Charta Odonis Reg. an.

898. in Instrum. Histor. Occident. Tom. 2. p. 28. MARTENE

Tom. I. Collect. col. 634.

p) Annal. Franc. ad an. 767.

q) Vita S. Maurin. 63.

r) Charta Ludov. Junior. an.

1137.

- „ *nunc* Bourdeaux. Confluentes, *hodie* Coblenz *s*).
 „ Franconofurt Palatium *t*). Goddinga Villa *u*). Her-
 „ stal, *olim* Palatium publicum Heristallum *x*). In-
 „ gelheim Palatium *y*). Hsemburgum Palatium *z*).
 „ Leonis Castrum, *jam* Lions *a*). Metense Palatium *b*).
 „ Moguntia Curtis *c*). Neomagum Palatium *d*), *hodie*
 „ Nimegen. Padreburna FISCVS REGIVS *e*), *nunc*
 „ Paderborn. Tornacense Palatium *f*), *hodiernum*
 „ Tournai. Trajectum Curtis *g*), *nostro tempore* Ma-
 „ stricht. Palatium Wormatia *h*). Weiblinga villa *i*),
 „ *nobis* Weiblingen. Curtis Mersburg *k*). Blan-
 „ ckenburg Curtis *l*). Castra Homburg, Katlenburg,
 „ Münden, Pleßc, Quedlinburg, Rotenburg, Uslere,
 „ Witgenstein, „ aliaque plura, quorum nomina in
 scri-

<i>s</i>) Conf. MABILL. I. c. l. 4.	<i>e</i>) Apud MIRAEVVM p. 24. & Mabil. I. c.
<i>t</i>) Charta Carol. M. an. 794. in Capitul. T. 2.	<i>d</i>) LAMBERTVS SCHAFFENAE. an. 1046.
<i>u</i>) MABILL. I. c. conf. DU FRESNE voce <i>Palatium</i> .	<i>e</i>) Charta Carol. M. ap. Miraeum T. I. p. 131.
<i>x</i>) Charta Carol. M. an. 780. ap. CALMET. Hist. Loth. T. I. p. 29.	<i>f</i>) Conf. DU FRESNE voce <i>Palatium</i> .
<i>y</i>) Mabil. I. c.	<i>g</i>) Vid. MABILL. I. c.
<i>z</i>) Idem ibidem.	<i>h</i>) IDEM <i>ibidem</i> .
<i>a</i>) In Notit. Gall. Charta Philippi Aug. an. 1217.	<i>i</i>) Charta Caroli <i>Craffi</i> anno 887. ap. MARTENE I. c. p. 223.
<i>b</i>) MARTENE T. I. Ampl. Collect. p. 270.	<i>k</i>) LEIBNIT. Script. Brunf. T. I. p. 386. & 530.
	<i>l</i>) Apud Eund. T. II. p. 137.

scriptoribus illis, qui res Brunsvicenses illustrant, & quos collegit LEIBNITIVS, ubiuis fere obvia conspiciuntur. Tenes, Lector, originem *Castri* qua *vocem* qua *rem*, quam posteriorem, *securitati adipiscendae, retinendae, recuperandae*, adeoque vel maxime *indoli & naturae Fisci germanici*, deberi, constat: ad ipsam itaque *Castri* genuinam notionem investigandam nos accingamus.

CAPVT TERTIVM

DE

CASTRI DEFINITIONE
NOMINALI.

§. XXXV.

Cur hic definitio nominalis tradatur *Castri*, Ipsa definitio *Castri* nominalis.

Methodus recte cogitandi, cogitationesque suas cum aliis communicandi, primo omnium definitionem eius, quod cogitatur & scribitur, postulat. Cum vero multarum rerum, utique in ipsa philosophia, maxime earum, quae historia duce, in luce poni debent, ea sit natura, ut definitio realis, nisi omnibus, quae ad essentiam rei spectant, praestructis, intelligi vix possit, & ipsi philosophi tunc definitionem praemittere nominalem, usque quibus sit definitum possibile, demonstratis,

stratis, demum ad realem ipsam definitionem formandam descendere solent; nos, quoniam ex antecedentibus multa castrum praedicata iam novimus, quae partim ad essentialia & attributa, partim ad modos eius referri debent, philosophos sequentes, hic definitionem castrum nominali, quod *Castrum* fit *Locus munitus cum pertinentiis*, contenti, definitionem castrum realem loco idoneo magis reservabimus.

§. XXXVI

Id, quod rei securitatem praestat, *defensio* seu *munitio* in genere apud scriptores medii aevi vocatur. Hoc enim modo *Sigillum* quoque appellarunt *Munitio*, quia Charta, cui appenditur, ab omni quasi exceptione, eo redditur secunda; hinc frequens in veteribus Chartis a) formula est: „Et ut hoc firmum & stabile permaneat, praesentem cartam sigillorum nostrorum Munitio confirmavimus. „ Nec magis iam ratio nos latere potest denominandi *Munitio*, *praecepta*, *privilegia*, *diplomata* principum pro ecclesiis & in earum favorem, quod nempe iis haec munitio adversus invasores bonorum ecclesiasticorum. Sic namque loquitur *Charta Ludovici ultramarini regis* apud CANGIUM b):

Quid sit
in medio
aevi munitio.

Idem

a) Conf. DU FRESNE voce: *Munitio*. Humolatiensi. Vid. CANGIUM voce *Munitio*.

b) Anni 948. in Tabulario 1

Isdem vero Comes nostrae ditionis eandem (*Abbatiam*) obtulit, ea scilicet ratione, ut praecepto nostrae autoritatis ita hanc muniri iuberemus, quo absque ulla omnino diminutione, & sine alicujus subjectione, Abbati regulari concessa inuolabilis in perpetuum maneret.

Clarius est fragmentum aliud *notitiae iudicari* sub CONRADO I. Imp. c) nempe:

Ostenderunt ibi in iudicio Monimen unum, id est, documentum de praedicta ecclesia.

Clarissimum vero *placitum* illud an. 829. apud MURATORIVM d):

Dixerunt, quia & Munimina & testes exinde habemus, & praesentialiter ostendimus, & ipsa Monimina prae manibus ostenderunt, & cum ipsa Munimina relegi fecissemus, continebatur in eis, *qualiter &c.* e)

Illud vero, quod eo, quod securitatem praestat, instructum est, vocatur *munitum* f), seu quoque *munitio sum*,

c) Apud VGHELLVM Tom. VII. p. 1417.

d) Tom. II. part. II. p. 375.

e) Ipsa hinc omnis generis annona, quia seruat, de qua olim fuit munitio. prout testatur GANGVIS h. v.

f) Probatum hoc multis locis quae sunt in excerptis ex opere Johannis Rhoda Archiep. Bremens.

quod Chronicon appellatur, sub rubris: de oppido Buxtehude, de oppido Wildesbusen, de Castro Vorde & oppido, de Castro Hagen, de Castro Ottersberg, de Castro Stotele, de Castro Langwedell, de Castro Nienhusen, de Castro Delmendors: apud LEIBNIT. Tom. II. p. 264. sqq.

fem, quod verba *tabularii S. Johannis g*): *Turres & munitiosa, tutaque loca fabricare volentes; ostendunt.*

§. XXXVII.

Locus munitus munimentis instructus est. Cum Quid sit in Germania locus munitus. namque id quod securitatem praestat instructum munimentum sit, & quod eiusmodi munimento est instructum, vocetur munitum; (§. XXXVI.) sequitur, quod locus munitus sit, *qui munimentis instructus est.*

§. XXXVIII.

Muri & fossae & turres, non sola faciunt locum tutum. Quid in Germania locum munitum facere possit. Quoniam illa omnia locum reddunt munitum, quae securitatem ei praestant, (§. XXXVI.) quod facere possunt etiam plures aliae res; dubitari non debet, posse locum esse munitum, licet nullo muro, nulla turri, nullisque fossis clausus sit. Ergo dantur loca, a natura munita, quae nostra loci muniti notio non excludit, quid? quod potius ipsum medium aevum consentiat nobiscum. *Chronicon siquidem Bremense a*, *Castrum OTTERSBERG*, refert, *licet ruinosum & non bene aedificatum, tamen in loco munitissimo situm esse.* Ex quibus patet, ea omnia quae ad locum aliquem defendendum faciunt, sub notione nostra loci muniti latere: hinc *omnia instru-*
men-

g) Apud MORET. Antiquit. Navar. p. 298.

a) Apud LEHENITIVM l. c. p. 264.
1 2

menta bellica, tormenta maiora, minora, bombardae, gladii, milites, qui eandem ob causam *Muniones* olim dicebantur *b*), imo etiam *munimenta lignea, muri lignei*, quia defensionem praestare possunt, notionem loci muniti ingredi interdum valent. Conspirare nobiscum aetatem barbaram, indicio est illud *excerptum* de castro *Vorde f*), quod sic sonat: „Item castrum Vorde caput castrorum, Residentia Archiepiscopi in medio terrae situatum, ad quod spectant multa iura & bona - - - Item praedictum castrum post decessum Hinrici Administratoris repertum fuit totaliter ruinosum, quemadmodum omnia alia castra. Oppidum Vorde castrum fuit contiguum, de quo ad castrum penitus non munitum die noctuque sicis pedibus patebat aditus & exitus: Non fuerunt reperrae bombardae, neque balistae, nulla arma, nulla instrumenta bellica, omnia ad dioecesin Monasteriensem distracta, & per Westfalos alienata, tam aurea quam argentea clenodia, imo omnia utensilia, Westfalica avaritia abstulit, & penitus nihil reliquit. In multis annis non recuperabit ecclesia Bremensis, quod tot annis fuit sub durissima servitute Westfalica. Item ex autentica scriptura

b) ORDERICVS VITALIS Lib. IX. p. 739. Lib. XI. p. 806. & Lib. XIII. p. 907. & *Da Can.*

ge voce Munio.

c) Chronica Bremensis apud LEIBNITIVM T. II. p. 264.

» ptura reperitur, quod castrum Vorde Anno MCIX.
» tempore Friderici Archiepiscopi Bremensis aedifi-
» eiis munitur, licet prius & dudum ante tempora Be-
» selini Archiepiscopi fortalitium fuit, non tamen be-
» ne munitum, quemadmodum istis temporibus omnia
» castra non bene munita fuerunt. Principes tempo-
» rales eorum castra & dominia munierunt & amplia-
» verunt, ecclesiarum vero fortalitia in ruina usque ad
» hodiernum diem permanferunt. Quare consulen-
» dum est, quod illud fiat lapideum, quod prius fuit
» ligneum. In continuo excissio nemorum, silvarum
» & arborum, ligna ad aedificandum minima haberi in
» hac terra de coctero possunt. Quemadmodum
» porro varii generis munimenta esse possunt, quorum
» quaedam magnam, exiguam quaedam securitatem prae-
» stent, *locus* vero nobis est *munitus*, qui *munimentis in ge-
» nere est instructus*: ita quoque illa loca ad ideam castrum
» nostram pertinent, quorum munimenta non omnimo-
» dam, sed aliquam tantummodo securitatem & defen-
» sionem, licet exiguam, afferunt; nec non, vi notio-
» nis munimentorum, supra ex medio aevo deductae, loca
» quae opere nullo manu facta, sed a natura donata, ve-
» luti silva, lacu, palude, monte, rupe, angustii-
» varum & sic porro, iam iam secuta sunt. Imo, cum
» ipsas

ipsae urbes sint quoque loci muniti, utpote munimentis clausae, adeoque securitate gaudentes; nihil obstat sane, quo minus illas *definitio castri* complectatur.

§. XXXIX.

Definitio
pertinentiarum
in Ger-
mania,

Quoniam non unusquisque locus munitus, sed ille tantum, *qui pertinentiis*, ut lingua barbara dicit, *pollet*, nobis castrum est; necesse est, ut ante ad ipsas castrorum pertinentias quam perveniamus, notionem ipsarum pertinentiarum ex medio aevo distinctam figamus. *Pertinentiae* igitur sunt ea, quae constanter rei insunt, quarum tamen unum per alterum non determinatur: Quod vero constanter rei inest, appellamus id, unde cognoscitur rei & ab aliis rebus discernitur. Ergo pertinentiae sunt rei essentialia. Hanc pertinentiarum notionem in medio aevo obtinere a), probatu haud est difficile. Quis enim negat essentiam dominicae potestatis constituere servos? Et certum quoque est, *servos*, intuitu domini, olim ad pertinentias fuisse relatos. Ita namque edicit LEX LONGOBARDORVM b):

Si pertinentes homines sine voluntate domini sui hoc fecerint, dominus per sacramentum se purificaverit, per ejus consensum non fuisse factum &c.

Quin

a) Synonyma pertinentiarum in medio aevo sunt *attinentiae*, *appendices*, *appenditia*. DV GANGE

sub his vocibus.

b) Lib. I. Tit. 16. §. 8.

Quin imo servi appellatione *pertinentium* simplici interdum indicati fuerunt: in eadem lege *c*), verbis:

Pertinentibus libertatem donare;

& verbis:

Si quis Longobardus pertinentem in manu quarta tradiderit, & a se amund fecerit - - solutus ab omni conditione servitutis permaneat.

Cui porro in mentem venit dubitare, essentiam *Imperantis subditos* esse? Hos vero *pertinentias* s. *pertinentes* agnoscit medium aevum. Prodeant in hanc rem, *Charta Friderici II. Imp. d*):

Statutum habemus, ut ad placitum cuiuslibet advocati semel in anno, quando praeceptum fuerit, omnes pertinentes certis in locis conveniant.

„ Chronicon Novalicense *e*), *ubi deprehenduntur verba*:

„ Nos, neque nostri pertinentes, non sumus de vestro
 „ monasterio, pro eo, quia aviones nostri vobis per-
 „ tinentes non fuerunt. „ Fructuarius porro absque
 fruitione vel fruendi jure concipi nequit: inde *frui*
 quoque est *pertinere*; & *fruitio*, *pertinentia*. *Nemo possit ad*
indultum a nobis beneficium pertinere, nisi qui, &c. sunt
 ver-

e) Lib. II. t. 16. §. 3. Tit. 35.
 §. 9. Adde quoque Leges Luitprandi Regis tit. 62. & Aistulfi t. 8. Vetus Instrum. manumissionis anni 1152. apud GREGORIVM FILONVM in Hist. Bellunensi p. 77.

et CANGIVM h. v.

d) In Metrop. Salisb. Tom. III. p. 399.

e) Apud IMPERATORIVM Tom. II. part. II. p. 721.

verba Codicis Theodof. *f*). Monachi quoque respondent *g*): *Nos, domine, terram illam diu pertinuiimus, & eam sine iudicio amittere nolumus. Nec possumus cogitare possessorem, sine possessione; quae ideo in barbara actate possessoris pertinentiam constituit, id quod verba orationis Ferdinandi Vacecapitis b*) testantur: *De illis saltem, quae ad vestram pertinentiam deueverunt, per emtionem & magnificentiam ostendere liberalem.*

§. XL.

Definitio
pertinentiarum
Castri
germanici.

Exhibita notione pertinentiarum, nunc partium nostrarum est, ut locis munitis pertinentias fuisse demonstramus. Quamvis autem superfluum, imo ridiculum cuiquam posset videri, quod, cum pertinentiae sint essentia rei, diutius nos in docenda castri essentiae existentia velimus haerere: attamen, quia non quidem dubitatur essentialia castrorum fuisse, sed pertinentias locorum munitorum confecisse castrorum essentiam, quibusdam novum atque inusitatum esse possit; indicandum omnino est primo, locis munitis competiisse pertinentias: quo quidem extra dubii aleam posito, ex
su-

f) Lex 3. de Privil. leorum
qui in Sac. Palat. milit.

g) In Notit. de fund. B. M.
de Tenalia Tom. II. Gall. Christ.
inter Instrum. colum. 484.

b) Anni 1378. ap. MARTENE
Tom. I. ampl. Collect. p. 1508.
Conf. DU CANGE voce *Pertinentia*.

superioribus fluet sponte, eas ipsas pertinentias esse castrorum essentialia; deinde vero apertus ad ipsa castrorum pertinentiarum penetralia transgressus erit. Pertinentias igitur *castris*, i. e. locis munitis, competiisse, tot probant documenta, ut sit optimorum electio difficilis. Nos pulcerrima illorum ut ex vasto amoenissimoque horto flores decerpemus. Ornet nostram demonstrationem omnium primo Litterae investiturae, quibus *castra*, hoc est *loca munita* ALTSTED & MORINGEN, beneficii iure in *Comites Mansfeldenses* transferuntur, nempe Charta LUDOVICI BAVARI *a)*, cuius tenor huc spectans est huiusmodi:

Castrum videlicet Altstede cum oppido adiacente & omnibus juribus, honoribus, jurisdictionibus suis, venationibus, piscariis, hominibus & bonis ac rebus aliis, QUAE AD IPSVM CASTRVM DIGNOSCVNTVR QVOMODOLIBET PERTINERE.

Item :

Castrum, i. e. locum munitum, Moringen, cum omni utilitate, iure, iurisdictione, honore, & CAETERIS SVIS PERTINENTIIS univcrsis.

Sequatur has litteras Diploma eiusdem *Bavari b)*, quo Castrum *ceditur* Blanckenburg cum oppido adiacente, nemoribus, venationibus, moneta, thelonio, iudiciis montanis, quae

a) Anni 1323. apud LUNIGIUM Corp. Jur. Feud. Tom. I. p. 1077.

b) Anno 1323. apud LUNIGIUM Corp. Jur. Feud. T. I. p. 525.

quae *Bercke-Gericht* dicuntur, hominibus & bonis aliis ceterisque SVIS PERTINENTIIS QVIBVSQVQVE.

Quod excipiat *Charta REINOLDI ARCHIEPISCOPI COLONIENSIS c)*, in qua,

Castrium cum omnibus possessionibus ac iustitiis EIDEM CASTRO PERTINENTIBVS

occurrit. Post haec prodeant, *das Schloß Ertelsen* cum pertinentiis *d)*: *Blumenau* cum pertinentiis *e)*: *das Schloß Reburg* cum omni iure & proprietate *f)*: & tandem *Villa* (curtis) cum appenditiis, videlicet iudicio, petitionibus, quae nostrum haecenus merum allodium extiterunt, cujus *Charta Wallerani Domini de Valckenburg g)* meminit. Reliqua vero, in quibus mentio pertinentiarum castrorum iniicitur, monumenta ex antecedentibus (§. XXVII. ad §. XXXIV.) repetenda sunt.

§. XLI.

Pertinentiae
Castri ejus
essentiam
constituunt.

Pertinentias *castris* seu *locis munitis* fuisse, jam satis, reor, clarum est: restat igitur, ut haec pertinentiae, *castris*

c) Anno 1166. apud HERTIVM de superioritate territoriali §. 8.

d) *Calenbergische Amts-Ordnung* §. 3. n. 18. *Charta* Comitis EVERSTEINENSIS HERMANNI ap. PFEFFINGERVM Hist. DOMUS BRUN. P. II. p. 3.

e) *Charta* LUDOLFI & LVDO-

VICI Comit. de Wunstorp, an. 1359.

f) *Charta* Diderici Abbatis in Lucca Anno 1331. ap. HOFFMANN. Var. Sax. Vol. 3.

g) An. 1274. ap. BVTKENS in Troph. Brabant. T. I. p. 106.

strorum essentialia demonstrantur. Si itaque verum est, verum autem esse constat, (§. XXVII. ad §. XXXIV.) *curtibus, palatiis, villis regis, fiscum, seu pertinentias,* suam dedisse *essentiam, curtemque sine pertinentia* concipi non potuisse; *curtes* vero in sua nativitate, partim *castra*, i. e. locos munitos, extitisse, partim ex *curtibus* locos munitos esse natos (§. XXXIV.): consequens est, ut *pertinentiae castrorum, essentialia eorum* sint.

§. XLII.

Possimus in hac demonstratione, mathematicae Quod probatur, & quidem praecipue ex testamento Henrici Leonis. aemula, sane acquiescere, nisi Lectori omnis scrupuli eximendi causa, veritatem dictorum nudam & palpabilem quasi exhibere animus esset. Paucis ergo pace Tua, Lector, pertinentiarum causa Te volumus. Quod rei constanter inest, facit rei essentiam (§. xxxix). Jam si in alienationes castrorum velimus inquirere, nunquam castrum sine pertinentiis alienatum esse, non paucitas sed plaustra documentorum docent, quorum quaedam nominata sunt a nobis (XL.), quaedam vero aptius infra protrahentur. Ne autem Te, Lector, iusto diutius moremur, unicum, sed maximi ponderis, antiquitatis fragmentum oculis tuis subicere placet, quod est *Testamentum Henrici Leonis*, pretiosa Codicis manuscripti Moguntini particula:

In nomine Sanctae & individuae Trinitatis, H. Dei Gratia Dux. Pietatis opera non solum in vita praesenti promovenda sunt, sed etiam post mortem, si fieri potest, extendenda. Ne ergo haereditatis meae testimonium inter filios meos non aequa portione distrahatur, ego praecavens in futurum filio meo H. SENIORI BRUNSWICK ASSIGNO CVM PATRIMONIO ATTINENTI. W. habeat LOVENBURG & LÜNEBURG CVM PRAEDIIS ATTINENTIBVS. Otto habeat HALDESLEVE ^{a)} ET OMNIA ATTINENTIA. Ministeriales mei secundum quod plus vel minus digniores habentur, inter filios meos ad eorum servitium adscribantur. Haec conscripta Anno Domini M. CXC. V. Indi. XV. Kalend. Sept. die exitus mei iam appropinquante. Ne autem extremae ordinationis meae voluntas vel extremae voluntatis meae ordinatio, habeatur ambigua, hanc paginam sigilli mei impressione signari iussi.

Quod idem testamentum, sed in compendio, CORNERUS ^{b)} luci publicae donavit hoc modo: *His quidem filiis suis Henricus Leo taliter divisit hereditatem. Nam Henrico*

^{a)} Erat *Castrum*, i. e. *ein Schloß*, ad Oseram in *Pago Northingen*, quo Castro totus comitatus (*die Graffschafft*) *Hallerlands* *Comitis*, nempe an. 1126. Duci *Lutbario* subiectus est, hic intelligitur. CORNERI Chron. ad A. 1126. *Chronicon Duc. Bruns.* ap. MADERVM p. 13. Ipsum vero *castellum Aldesleve* temporibus

Henrici Leonis admodum erat celebre. Vocatur illud castrum detestandum in *Annal. Bosoviens.* ad ann. 1167. expugnatum tamen a *Wichmanno Archiep.* *Magdeburgensi* anno 1180. conf. *Annal. Bosov.* ad an. 1180. Chron. *Eisart.* ap. MENCKEN. *Script. Rer. Sax.* Tom. III. p. 227.

^{b)} in Chron. ad an. 1197.

rico seniori dedit Brunfwic cum attinentiis suis. Wilhelmo vero contulit Luneburg & Lowenburg cum pertinentiis eorum. Sed Ottoni dedit Haldesleve cum suis attinentiis. Divisit ergo Henricus totum suum Ducatum in tres partes, quarum primam facit castrum Brunfwic cum pertinentiis, secundam duo Castra Luneburg & Lowenburg cum pertinentiis, tertiam Haldesleve cum pertinentiis. Si munimina essent castrum essentia, non sane potuisset LEO partes hereditatis exprimere quatuor castrorum nominibus: alias enim distribuisset quatuor loca munita, relicta indivisim reliqua Ducatus parte. Cum ergo quatuor castra cum pertinentiis totum ducatum absolverint; castrum vero bis, duo castra semel partem totius Ducatus faciant: sequitur, castrorum horum non ex munitis, sed attinentiis, essentiam aestimari debere, & sub castrum appellatione pertinentias castrum semper intelligi.

§. XLIII.

Posset fieri, ut quispiam obefae naris nobis obverteret, pertinentias castrum essentiam vel hanc ob causam non esse posse, quia teste ipso capite libelli nostri primo notio castrum notione loci muniti absolvatur, adeoque pertinentiae plane ad castrum definiendum necessariae non sint: Deinde, cum tantummodo illa castra, quae simul curtes sint, pertinentiis gaudeant, reliqua castra,

Dubia contra hanc sententiam diluuntur.

castra, non curtes, & ex fisco non oriunda, omnibus desitui pertinentiis, & tamen castrorum nomine non defraudanda esse. Sed salva res est. Ad primum namque dubii caput quod attinet, nemo non videt, quod in primo capite nostra oratio tantum circa vim vocis castri, huiusque termini significatum Grammaticum versetur, quo certum est, *quemlibet locum munitum, arcem, castellum, burgum, civitatem, castrum* esse: in secundo autem libelli capite, relictis vocum disputationibus, descendentes ad notionem castri, non grammaticalem, sed quae in iure obtinet germanico, a notione quoque grammaticali abstinendum nobis fuit. Aut, si mavis, duplex castri sensus est, latissimus alter, alter vero strictus: in illo, castrum locus quilibet munitus; in hoc, locus tantum munitus cum pertinentiis est. Altera obiectionis ratio subtilis quidem videtur, sed remotione non desituitur. Dari enim, non inficias imus, castra sine pertinentiis, quo referri debent multa castella, tantum vel ad observationem hostium, vel ad incursiones avertendas hostiles, vel ad rapinas & latrocinia exercenda, vel impedienda, velut *die Raubschlosser, Warttürme, Bergfrieden, Schantzen, & Schloffer von kleiner Gattung*, & id genus alia: verum enim vero quis ex definitione nostra castri (§. XXXV.) non statim concludit, loca munita sine pertinentiis in nostrum cen-

ensum neutiquam venire? & nos simul cum primo capite latissimum illum castris significatum a tergo quasi reliquissse? Ergo nemo a nobis expectet tractationem iuris, quod in Germania circa exstruenda castra, fortius munienda, urbes condendas, castra destrueda & solo acquanda, aut unquam obtinuit, aut hodie obtinet. Concedimus post haec non minus etiam, quod non omnia loca munita ex fisci curtibus provenerint. Ex hac vero propositione neutiquam formari potest conclusio, ea loca munita, seu castra in sensu latissimo, quae non ex curtibus orta, vel simul curtes fuerunt, nullas quoque habere pertinentias. Non enim solum haec conclusio repugnat experientiae, quae tot urbes & alia loca minora munita pertinentiis praedita nobis offert, quae tamen nunquam curtes fuerunt; sed etiam reliqua nostri libelli, cum de modis acquirendi castra fuerit dicendi locus, pars docebit, olim quoque castra plurima, etiamsi non curtes, tamen pertinentiis tanquam essentialibus suis gavisa fuisse. Sed si etiam isto liberaliores esse & largiri vellemus, quod tamen salva veritate fieri nequit, castra, quae fisco debent originem suam, sola habere pertinentias tanquam essentialia sua, reliqua vero non habere; tamen ne hoc quidem reprehensionem merebimur. Quod si enim, testantibus omnium seculorum scriptoribus germanicis,
Ger-

Germania fuit diuifa in pagos fuos innumeros, in quibus magnus ditionum filci numerus, quarum quaeuis fuam habuit curtem, deprehendebatur, id quod exemplo Epifcopatus Paderbornenfis, in quo folo octodecim curtes adeoque castra extiterunt, (§. XXXIII.) fatiſ probatum iam eſt; atque non reges, epifcopi, abbates, principes modo, verum etiam comites, equites, homines franci (§. XXXIII.) Curtes, villas, palatia, regalia, dominicalia, curtes ſtabuli habuerunt: conſe- quens certe eſt, pauca admodum extitiſſe caſtra, quae vel non ipſa ſimul curtes, vel non ex curtibus orta fuiſſent. Nos itaque definitione ſumta a maximi caſtrorum numeri natura & indole, philoſophiae rationalis praecepta ſecuti, ne ſic quidem male caſtrorum eſſentiam pertinentias diximus.

§. XLIII.

Sub appellatione caſtri continentur caſtri pertinentiae, quod probatur.

Caſtrum eſt locus munitus cum pertinentiis (§. XXXV.): Quoniam vero pertinentiae, quae loco munito competunt, faciunt caſtri eſſentiam; (XXXIX. XXXX. XLI. XLII.) ſequitur, *appellatione caſtri pertinentias contineri*. Quam conſuſionem non cerebrinam, ſed in ipſis rerum argumentis fundatam eſſe, oſtendunt inſtrumenta, publica auctoritate in lucem emiſſa, puta *die gründliche Nachricht von dem an die Stadt Lubeck anno*

anno 1359. verpfändeten Dominio & Advocatia oder Herrschafft und Vogtey Möllen, aus Original - Diplomatibus und Ubrkunden erwiesen a), ubi haec verba notatissima habentur: In solchem Land Sadelband ist nun unter andern Castris oder festen Burgen b) auch das Castrum oder feste Schloß Möllen gelegen gewesen; solches bezeugt der unverwerffliche Scribent

Arnoldus Lubecensis in Chron. Slav.

Lib. VI. Cap. XV. n. 2. & 3.

dafs nemlich der König CANVTVS IVNIOR in Dännemarc mit seinen Völcckern vor das Castrum Möllen gegangen sey.

Rex igitur procedens Mulne, schreibt er, & acceptis obsidibus, prius neglectis, ad sua revertitur, fratre duce procedente Lauenburg.

Demn dafs Möllen ein altes Castrum gewesen sey, wozu ordentliche Castrenses oder Burg-Männer geböret haben, das bestärcket die merckwürdige Ubrkunde de ao. 1321. sub Num.

XXII. c). Dieser einige Umstand, dafs Möllen in alten Zeiten

a) Quae prodit an. 1740. vid. p. 40.

b) Ecce castrum in sensu grammaticali seu latissimo, pro quovis loco munito.

c) Quod documentum reperitur in eadem deductione Parte

II. p. 31. seq. cujus inscriptio est, Theidigung zwischen Hertzog Johanne zu Sachsen und der Stadt Moellen, dafs Stadt und Schloß Moellen dem Hertzog allezeit esen seyn sollen; in ipso vero do-

cu-

Zeiten ein Castrum gewesen sey, und seine Castrenses gehabt habe, würde schon einen ziemlichen Beweifs ausmachen, daß ein gantzer District Landes, oder eine ordentliche Praefectur dazu gehöret habe, indeme man kein altes Castrum in gantz Deutschland finden wird, wozu nicht ein District Landes mit einliegenden Villis, Hominibus, Litis &c. als ein pertinens gehöret, und vom Castro aus die Jurisdiction, cum Mundiburgio & Defensione darüber exerciret worden wäre d), worinnen eben der Ursprung aller Praefecturen und heutiges Tages so genannten Aemter, Vogteyen, Pflegen, Kellnereyen, Castneyen &c. zu suchen ist, und wird man finden, wann man die Probe anstellet, daß die Amthäuser, wo nicht bey allen, doch bey den meisten weltlichen Aemtern, in den mehresten deutschen Provinzien ehemals ein Castrum oder Burg, oder Adelig Haus und Schloß gewesen, wie dann auch post reformationem, die Secularisirten Closter - Aemter auf eben diese Art nach den Closter, als den Haupt - Sitz, wozu der gantze District gehöret hat, genennet worden sind. Probationi huic adiun-

cumento verba huc facientia
 Sint: Und de olde Raht van der
 Stadt un de nye Raht hebbet us
 byrup in trouwen gelovet, un in
 den Hilligen schworen, un hebbet
 us och achte Ridders un Knechte
 davor lotwit laten, dat de Boerge-
 re us un usen rechten Arwenscha-

len de Stadt un Schloß ewiglicken
 thor Hand holden uppe alle de Le-
 uvrit, un schall use open Schloß
 wesen tho allen Tyden &c.

d) Ecco Castrum in sensu stri-
 cto & iuridico, pro loco muni-
 cio cum pertinentiis.

iungamus aliam, sed longe luculentior, ex qua patet, *castrum sub se comprehendisse pertinentias*. Nempe hodiernae nostrae *praefecturae*, *Aemter*, uti constat, pleraeque, nisi omnes, nihil aliud sunt, quam *ditiones olim fisci* adeoque ipsae *castrorum pertinentiae*: quam ob causam in multis locis *castellaturae* vocatae sunt, indicio fati claro, nomen hoc a primo suo statu, cum essent castra, gerere. Sic enim loquitur *Charta Moriensis Episcopi*. e)

Curtem de Fleternes in castellatura Furnensi - - curtem de Bissinfela in castellatura Bergenfi. Duas etiam partes Decimarum a tempore comitatus Roberti praedicti cultarum, & colendarum in castellatura S. Audomari, Casleatensi Curtracensi.

Has praefecturas, has castellaturas, curtium & castrorum pertinentias olim, solo nomine *castrum* exprimunt scriptores. Ne vero lectorem antiquitate fatigemus, producamus recentius instrumentum, quod docet, ne proximo praeterlapsa quidem seculo desuisse pertinentias castrorum, praefecturas & castellaturas, nomine castrorum venire; nempe *die Hildesheimische Stiffts-Feder*, in qua, restante publica auctoritate promulgato scripto, sub titulo, *Relation und Bericht in Sachen Braunschweig con-*

174

e) An. 1218. dat. ap. Bergas: vid. MIRAEVS Oper. Diplom. p. 1217.

f) Quae prodiit *Wolffenbuttelae* a. 1630. in folio.

tra *Hildesheim* f), omnes in feda Hildesienfi detentae praefecturae, *castrorum* nomine indicantur, quorum praecipua sunt, *Castrum Wiezenburg*, nunc *castellatura ejusdem nominis*, *Castrum Waldenburg*, hodie *praefectura Woldenberg*, *praefecturae Humdesrügge*, *Poppenburg*, *Schladen*, *Lauenstein*, *Liepenburg*, *Wiedela*, *Bienenburg*, *Lutter*, *Woldenstein*, *Westerborn*, *Steinbrüg*, *Coldingen*, *Ruhte*, *Hallerburg*, *Gronde*, *Arzen*; quarum singulae in ista feda *castra* appellantur, atque hoc nomine omnes castro primitus adhaerentia iura comprehendunt.

§. XLV.

Et exemplo
hodierna-
rum praefe-
cturarum il-
lustratur.

Diximus supra (§. XLIV.), quod pleraeque a) nostrae praefecturae olim castra fuerint. Cuius rei veritas, non opus est, ut undique corraisis documentis anxie ostendatur. Hae ipsae namque terrae, puta

Du-

a) De omnibus enim hoc affirmari nequit: dantur enim praefecturae, quae dicuntur *Closter-Aemter*, ut in his terris, *Ebstorff*, *Ifenhagen*, *Lühne*, *Medingen*, *Oldenstadt*, *Scharnebeck*, *Walsrode*, *Wienhausen*; & licet olim non Castra, tamen pertinentiae Coenobiorum fuerunt. Secundo excipi debent istae praefecturae, quae nomine *der Vogteyen* veniunt: hae scilicet olim non ipsa castra,

sed tantum pertinentiarum castrum pars erant, quod videmus in *der Amts-Vogtey Langenhagen*, quae olim erat pertinentiae pars Castrum & advocatae majoris Calenbergensis; nec non in illis a Castro & magno Advocato Cellensi pendentibus *Vogteis*, *Bergen*, *Biffendorff*, *Burgwedel*, *Eicklingen*, *Eisel*, *Falling-Borsfell*, *Hermanenburg*, *Liten*, *Solten*, *Wieseln*, *Zelle*.

Ducatus Calenbergensis, Gottingensis, Grubenhagenensis, Luneburgensis, magnum continent proventum praefecturarum, quae olim castra fuere; nempe praefecturas, *Arizen*, alias *Castrum Ertlesleben* *b*). *Blumenau* *c*). *Calenberg* *d*). *Coldingen* *e*). *Gronde* *f*). *Lauenstein* *g*). *Neustadt* *h*). *Ohfen* *i*). *Polle* *k*). *Rheburg* *l*). *Ricklingen* *m*). *Springe* *n*). *Wittenburg*, *Welp*.

b) *Calenbergische Amts-Ordnung* §. 3. n. 13. PFEFFINGER. Hist. Domus Brun. P. II. p. 3.

c) Castrum Blumenau cum pertinentiis: Charta *Ludolfi & Ludov.* Comitum de Wunstorp, A. 1359. *use Schlotte Wunstorp und de Blumenau.*

d) Castrum Calenberg: Chron. Hildef. T. I. Script. Brunf. ap. Leibnit. T. I. p. 757. illustris *Otto* Dux de Luneburg (strenuus) castrum Calenberg super Laynam fluvium construxit.

e) Olim Castrum: *Calenberg. Amts Ord.* §. 3. n. 14.

f) Castrum Gronde: *ibid.* §. 3. n. 17.

g) Castrum olim: Charta *Henrici* Domini de Homborch a. 1289. presentibus Castellanis nostris in Lewenstein - datum in Castro nostro Lewenstein. *dis Lauensteinische Borde* Chron.

Bothonis T. III. Script. Brunf. p. 473. RETHMEYER. Chron. Brunf. p. 481.

h) Castrum olim Comitum de Welp: Charta *Bernhardi* Comititis de Wilipa a. 1283. Charta Wilh. Duc. a. 1490.

i) Castrum olim: Charta *Joh. de Anedoy*, a. 1291. Engelbertus Comes de Ofen &c.

k) Charta an. 1325. die *Fabiani* Sebastiani.

l) Castrum: Charta *Diderici* Abbatis in Lucca A. 1331. apud HOFFMANN. Var. Sax. Vol. III. *Didericus* Abbas in Lucca, renunciant omni iuri, quod habebant *Monachi* in arce *Reburg*, eamque cum omni iure & proprietate fundi cedunt *Wilhelmo* Duci *Br. & Luneb.* conf. quoque Charta *Wenzeslai & Alberti* A. 1372. Charta *Walburg* *Frid. & Bernhardi* Ducum Brunf. an. 1373.

L 3

pe. Brackenburg o). Brunstein p). Erichsburg q).
 Friedland r). Hardeggen s). Harste t). Lauenförde u).
 Moringe x). Münden y). Niedeck z). Nienwerder a).
 Reinhausen b). Uslar c). Westerbove d). Catlenburg e).
 Elbin-

m) Castrum: cuius historiam vide apud Illustrem GRUVENIUM in Orig. Hanoveranis p. 114. & HOFFMANN. l. c. Vol. III.

n) Charta anno 1282. die St. Godehardi Hannoverae, ubi: Gerhardus Comes de Hallermund Ottoni Duci de Brunf. certis conditionibus vendidit castrum Hallermund cum diuinitate bonorum ad illud pertinentium, & castrum Hallerspring quam mater Gerhardi tunc temporis inhabitabat. HOFM. l. c.

o) conf. MERIAN. Topogr. von Braunschweig - Lüneb. p. 57. ENGELHARDI Chron. pag. 295. RETHMEYER. Chron. Brunf. p. 621.

p) RETHMEYER. l. c. p. 621.

q) Quod probat inscriptio ejus portae: *In Gottes Gnad und seiner Hand, bin ich die Erichsburg genandt. Hertzog Wilhelm's Sohn Erich hiefs, der mich von ersten bauen liefs.*

r) Charta Ludov. Landgr. Hass. a. 1420. ap. RETHMEYER. l. c. p. 621.

s) HAMELMANN. de familiis

emortuis Lib. 2. MEIER. antiquit. Plesenf. P. III. cap. VIII. §. 3. p. 349.

t) Chron. Hildesf. T. I. Script. Brunf. ap. LEIBNIT. p. 757. & Göttingische Geschichts-Beschreibung Part. I. p. 69.

u) LEZNER. Dassel. Chron. f. 2.

x) Charta Wilh. (Duc.) an. 1490. antiq. Moringenf. p. 27. HOFMANN. Var. Sax. Vol. III.

y) Chron. Bertenii Marienrod. apud LEIBNIT. T. II. p. 468. RETHMEYER. l. c.

z) HOFMANN. Var. Sax. Vol. 2. HAMELM. L. L. de fam. emort. p. 736.

a) LEZNER. l. c. fol. 5.

b) LEYSER. Histof. Comie. Herberst. p. 17. Script. Brunf. T. I. p. 708.

c) Chron. Hild. T. I. Script. Rer. Brunf. p. 757.

d) Chron. Hild. ibid. p. 757.

e) LEUCKFELD. Antiq. Catlenb. p. 22.

Elbingerode f). Herzberg g). Osterode h). Radolphausen i). Rothenkirchen k). Saltz der helden l). Scharfeld m). Abliden n). Bleckede o). Bodenteich p). Burgtorff q). Clotze r). Dannenberg, Fallersleben, Gifhorn s). Harburg t). Hitzacker, Knefesebeck u). Luchow, Meinersen x). Moisburg y). Rehem, Schnackenburg z). Winsen a). Wilhelmsburg, ol. Stilborn, Wulfrow b). Speciminis loco habes, lector, praefecturas quatuor Ducatum, quae omnes olim, id quod notae probant adiectae, castra fuerunt.

- f) IDEM Antiqu. Ilfeld. c. 17. 1390. MERIAN. p. 130.
MERIAN. l. c. pag. 179.
- g) RETHMEYER. l. c. p. 421.
- h) RETHMEYER. l. c. p. 421.
- i) MERIAN. l. c. p. 169.
- k) RETHMEYER. l. c. p. 564.
- l) RETHMEYER. l. c. p. 546.
LEZNER. Dassel. Chron. p. 169.
- m) RETHMEYER. l. c. p. 421.
- n) MERIAN. p. 39.
- o) LEVCKFELD. antiq. Pöhl-
denf. p. 45. MERIAN. p. 168.
- p) HOFFMANN. Vol. III. ME-
RIAN. p. 56.
- q) RETHMEYER. l. c. p. 732.
- r) CORNER. Chron. ad ann. 1390. MERIAN. p. 130.
- s) BERTENII Chron. Marien-
rodanum apud LEIBNIT. scrip.
Brunf. T. II. p. 465.
- t) CORNERVS Chron. ad an.
1390.
- u) PFEFFINGER. Hist. Dom.
Brunf. p. 789.
- x) Illust. GRUVENIVS Orig.
Hanov. p. 352.
- y) in Chronic. Bremens. apud
LEIBNIT. l. c.
- z) CORNER. l. c. ad an. 1390.
- a) MERIAN. p. 206. LEIBNIT.
- b) CORNER. l. c. p. 1181.

CAPVT

CAPVT QVARTVM
DE
CASTRI PERTINENTIIS.

§. XLVI.

Introductio
in Caput
quartum.

Quid sit iure Germanico *pertinentia* in genere, ac sigillatim *castrri*, nempe huius *essentia*, praecedente in capite, non minus, quam quid *castrum ipsum* sit, satis, credo, a nobis ostensum est. Quum vero minime sufficiat scire, illa, quae dicuntur *pertinentiae*, *castrri* fuisse *essentiam*, sed ulterius, nisi in petitionem principii, ut loqui amant Philosophi, incidere velimus, requiratur, ut nempe, in quonam constiterint *essentialia* *castrri*, *pertinentiae* scilicet *castrri*, iam latius persequamur; Progrediemur igitur nunc instructi ad ipsas *castrri* *pertinentias*, hoc modo, ut singulas earum species lustremus.

§. XLVII.

Pertinentiae
castrorum
sunt ministeriales.

Praerogativam inter *castrri* *pertinentiarum* species merentur *homines ministeriales*, de quibus adeoque primo statim loco agendum erit. *Ministerialis* est in generali significato *homo qui ministeria seu officia praestat* a).

In

a) Definiente Illustr. ESTORZ de Ministerialibus Prol. p. 1.

In Germania nostra olim duum generum erant ministeriales: alii enim nobiles, alii plebei. Ad nobiles referendi sunt, Teutoniae summi officiales, qui vocantur ideo *regni ministeriales*, ut Duces, Comites, Tribuni militum, Consiliiarii in domesticis, Paedagogi liberorum Imperatoris vel Regis, Janitores, Veredarii, Comites palatii; quorum munerum quaedam Electoribus hodiernis originem dederunt. Ad ignobiles ministeriales spectabant homines militaris generis, qui fervorum intuitu vocabantur interdum liberi: ministeriales Nobilium, qui homines proprii & mancipia, licet melioris conditionis quam infimi servi fuerunt, quorum coniugia non libera sed circumscriptiora, soboles interdum dividebatur, qui permutati & quovis alio modo alienati fuerant; cum quibus omnibus, quia nostrum ad scopum nihil faciunt, nihil rei nobis est *b*). Cum namque *ministerialium* ignobiliorum quidam, fundis adscripti, fundi *pertinentiam* facerent; circa hos solos noster labor versetur necesse est.

§. XLVIII.

b) Cui volupe est, nosse naturam & indolem omnis ordinis in Germania ministerialium, addeat Duumviros illustres, putat

laudatum ESTOREM l. c. & Adam. Frid. GLAFFY in Hist. Comment. de vera quondam ministr. indole.

M

§. XLVIII.

Definitio
ministeria-
lium castr
pertinentia-
rum.

Erant apud Germanos olim homines seruilis conditio-
nis a), fundo ita adscripti ut eiusdem pertinentes reputarentur: quos ministeriales appellabant. Prostant veritatis huius rei tot exempla, ut scepticum oporteat esse illum, qui dubitare amplius vellet; quae obvia apud GEORGIVM CHRISTIANVM IOANNIS b), CHRISTOPHORVM BVTKENSIVM c), IOH. IOACH. MULLERVM d), RETHMEYERVM e), MABILLONIVM f), TOLNERVM g), HVNDIVM & GEWOLDVM h), IOANNEM A BOSCO i), LVDEWIGIVM k), ILL KOPPIVM l), LINDENBROGIVM m), SCHANNATVM n), HENSCHENIVM o), LVNIGIVM p), MONACHVM WEINGARTENSEM q), PONTANVM r), MIRAEVM s), multo-
quoque

- a) ILLVSTRIS ESTOR l. c. cap. 2. p. 125. sqq.
b) in Spicil. Litt. Tabul. Vet. p. 319.
c) in scripto Trophées de Brabant, p. 58.
d) in dem Reichs-Tags Theatro.
e) in Chron. Brunf. p. 318.
f) Annal. Ordin. Benedict. Tom. II. p. 700.
g) Cod. Diplom. Palat. p. 44.
h) Metrop. Salisb. Tom. III. p. 182.
i) in Antiq. Sanct. & Sen.

- Viennae antiq. p. 57.
k) Reliq. MS. Tom. II. p. 267. & Tom. I. p. 5.
l) de Inf. Diff. inter S. R. I. Comites & Nobil. immed. p. 133.
m) p. 166.
n) Vind. Litter. Collect. 2. p. 113.
o) de Tribus Dagob. L. I. c. 5.
p) Teutsch. Reichs-Archiv, Part. Spec. Contin. 2. p. 499.
q) Chron. 798.
r) Hist. Geldr. I. 6. p. 144.
s) Oper. pag. 115.

toque cum iudicio collecta ab ILLUSTRISTORE^f),
omniumque legere volentium conspectui exposita sunt.

§. XLIX.

Cum fundis in genere essent olim homines ministeriales adscripti, (XLVIII.) eandem quoque propositionem de locis munitis, quippe etiam fundis, valere, nullum dubium est. Castro itaque fuerunt *ministeriales*, hoc est, *militēs praesidiarii, qui pro certo stipendio castri custodiam & defensionem in se suscipiebant* a), & *ministeriales Feodati* b), *Castrenses* c), *Castellani* d), interdum *ministeriales* in specie e) dicti sunt.

Probatio
dictorum.

§. I.

1) l. c. pag. 172. ad 179.
a) Charta apud LUDEWIG. Reliq. MS. Tom. II. pag. 146. conf. quoque Deduction ob die Herren von Carben mit den edlen Herren von Hanau in Vergleichung zu stellen; nec non Libell. de Benef. §. 2. de Urbano beneficio. WALDSCHMID. vom Burg-Frieden p. 13. BRVNNQUELL. de feudo keminatae §. 14. p. 15. sq. 10H. LIMNAEVS Not. Regni Gall. Parte altera Cap. 14. p. 361. sq. & qui primo loco nominandus erat III. ESTOR l. c. p. 181. sq.
b) MIRAETVS Not. Feod. Belg. cap. 219. & BALVZIVS Coll. Act. Vet. T. II. p. 604.
c) Uti in der Stollberg. Deduction wegen Koenigstein, in ad-

dit. n. 2. in dem Bericht der Stadt Friedberg Doc. 2. LUNIGH Spicil. Secul. p. 382.

d) LIMNAEVS l. c. p. 361. qui confundi non debent cum inhabitatoribus quorumvis Castrorum & Castellorum, quos latinitas etiam, sed prorsus alio sensu Castellanos & Castrenses dixit: nec cum istis Castrorum praefectis, qui propter excellentiam sunt Burggravii vel Castellani appellati. conf. IDEM p. 362. nec non Documenta rediv. monast. praecip. in Ducatu Wurtemb. sitor. p. 24.

e) vid. post WALDSCHMIDIVM III. ESTOR, ille in feudis castrensis p. 12. hic in ministerialibus pag. 181.

M 2

§. L.

Hi ministe-
riales diffe-
runt a ca-
strensis qui
tenent ca-
strum ut feu-
dum, gar-
diae causa.

Ministeriales hi castrenses *stipendium* custodia *a*) castri merebantur (XLIX.). Ex quo discimus, hos *ministeriales* toto coelo differre ab iis, qui loco stipendii castro donati, castrum adeoque gardiae vel gastaldiae causa accipiebant, atque militum reliquorum instar in bellum proficiscebantur *b*); qui & ipsi, sed alio sensu, ut Illustris ESTOR documentis probat, *Castrensum, Burggraviorum*, & κατ' ἐξοχὴν *Castellanorum* nomine venterunt.

§. LI.

Ministeriales
non semper
in castro ha-
bitant.

Quoniam officium ministerialium castrensi-
um in Castri custodia & defensione consistebat; (§. XLIX.) errant illi, qui hos omnes Castrenses semper Castri inhabitatores credunt, quod docent litterae *a*)
in der Beschreibung der Hanau-Münzenbergischen Landen:

Ich Heynrich und Wernher von Karbin Edel - Knechte - -
so soll ich Wernher vorgehand - - des Edeln - - Ulrichs
Herren zu Hanauwe - - ingesetzzen Burgmanne sin zu
Wunneken - - um den Sess und Wohnunge - - auch mack
ich Heynrich vorgeannt, oder myns Lybes Lehins Erben,
wonen und sitzen wo wir wollen.

§. LII.

a) PERILL. GVDENUS Codic. BRVNNQVELL. I. c.
Diplom. 598.

a) Quas deprehendis apud ILL.

b) Laudatus ESTOR I. c. ESTOREM p. 183.

§. LII.

Ex quibus omnibus patet, ministeriales castrenses ^{Ministeriales in Placito habent ius scabinagii.} *securitatis tuendae* causa locis munitis additos fuisse; quae cum non modo armata manu, sed etiam iustitia & legum adplicatione, ortis litibus, obtinetur; videmus rationem, cur hi *ministeriales* olim *placito* seu *Burgding* interesse debuerint. *Placitum* enim nihil aliud fuit, quam *iudicium*, quod & de arduis regni vel ditionis negotiis, & de litibus componendis & sententia ferenda, inflituebatur a *Domino castri*, vel ejus *Misso*, vel sub dio vel ob iniuriam tempestatis in castro, loco quidem tecto *a)*. Cui *Placito urbano*, *Burgding*, non modo interesse, sed etiam *iure scabinagii*, quo gaudebant, suffragia in eodem sua edere, sententiamque *b)* invenire tenebantur ministeriales.

§. LIII.

Regula illa satis stabilita, (§. XLVIII. & XLIX.) ^{Ministeriales sunt partes castri.} *quod nimirum ministeriales fundo adscripti, ejusdem fundi pertinentiae olim fuerint*, ducit prono alveo conclusionem; Ergo *ministeriales castrenses* castri pertinentiarum partem faciunt; quam documenta satis multa insigniter corroborant,

a) Conf. CANGIUS voce *Placitum*, & Libell. de benef. §. 6. & g. BESOLD. Monum. Wurtemb. p. 28.

b) Libell. de benef. §. 2.

borant. Codicillus ARNOLDI, Archiepiscopi Moguntini anno 1157. etiamnum servatur, *a)* in quo dicit *b)*:

Notum -- qualiter nos a quodam viro ingenuo, videlicet Heinricho filio Meinhardi Muliberc cujusdam castri medietatem, Velinhausen nuncupati, cum ministerialibus, prediis, ceterisque ad ipsam medietatem pertinentibus in ius proprietatemque &c. & non multo post pergit Arnoldus in recensendis pertinentiis:

In recompensatione autem eiusdem predii, VI. mansos Dominicali nostro in Biltersleiben attinentes &c.

Eodem modo Castrum quoddam *Noviomagnum* in Charta WILHELMI Comitis Hollandiae *c)* transfertur cum omni dominio, ministerialibus, servis, manumisis, agris & pascuis.

Quidem Comes WILHELMVS anno 1204. *d)* similiter omnes ministeriales, qui ad comitatum Hollandiae pertinere dicebantur, ecclesiae Traiectinae dedit. Ecclesiae Bremensi FRIDERICVS I. Castrum Stadii & Burgum cum ministerialibus & universis pertinentiis & omni iure suo contulit. *e)* Nec aliud volunt litterae illae apud POTGIESERVM *f)* & post hunc apud Ill. ESTOREM *g)*, verbis:

Duo oppida Sassenberg & Westenberg dictae ecclesiae pertinentia cum hominibus, terris & possessionibus & omnibus iuri-

a) ap. SCHANNAT. Vind. Litt. p. 186.

Coll. 2. p. 4. & Perill. GVND. Cod. Diplom. pag. 227.

b) Conf. Ill. ESTOR l. c. pag. 186.

c) De qua vide Dn. ESTOREM

p. 186.

d) ap. EVND. l. c.

e) ap. EVND. l. c.

f) de Nat. & Ind. pignor. p.

161.

g) p. 186.

iuribus pro septingentis marcis denariorum apud Corbecke & Medebecke legalium, ecclesiasticis beneficiis & ministerialibus duntaxat exceptis.

Si enim ministeriales non essent pertinentiae Castri, non opus fuisset, ut in his litteris exciperentur. Quod si vero etiam nulla extaret charta, nullum Diploma quod de *ministerialibus* sive *casirensibus* ut de *pertinentibus Castri* testaretur; res ipsa foret locutura. Cum enim ministeriales simul cum castris alienarentur, atque in successores tam universales quam particulares cum iisdem transfirent, quod magna monumentorum farragine saepe laudatus ESTOR in singulis fere paginis doctissimi operis *de Ministerialibus*, WALDSCHMIDIVS in dissertatione *de feudo Casirensi*, BVCHELIVS *h)*, Cel. RICCIUS *i)* aliique, in clarissima luce collocarunt; *ministeriales Casirenses* inter Castri pertinentias locum non occupare non potuerunt. Quare recte se habet nota WIGVLEI HVNDII quam videas apud HERTIVM *k)*: *dass vor Jahren geist- und weltliche Fürsten, Grafen, Praelaten, Herren die Ministeriales mit den Graf- und Herrschafften, dazu sie gar gewiedmet werden, verkauffet und übergeben.*

§. LIV.

h) ad HEDAM pag. 208.

k) de hominibus propriis P.

i) vom Landjässigen Adel cap. 179.

24. §. 4.

§. LIV.

Nec non
liberi.

Quod vero, quoniam *Ministeriales* ad Castrum *pertinentes* seruilis conditionis (§. XLVIII.) erant ^{a)}, liberi meliorem non experti fuerint, sed *pertinentias* Castrorum auxerint, extra dubitandi rationem idem DN. ESTOR posuit; ut adeo id sigillatim persequi volentes, actum acturi essemus.

§. LV.

An ministe-
riales sint
Vasalli? &
quales?

Quamvis certum sit (§. XL.), *ministeriales* castris *adpendicios*, infeodatos, adeoque vasallos fuisse, ut hinc nobis placere simpliciter non possit opinio MARQVARDI FREHERI, quam ad PETRVM DE ANDLO ^{a)} profert: *Ministeriales*, enim ait hic vir doctissimus, „ *diversum* quod a vasallis esse semper putavi re & nomine, prout „ in antiquis instrumentis separari solent, verbi gratia: „ *cometiam* cum castris & munitioibus fidelibus, va- „ fallis ministerialibus - - & in teutonico, *fideles* „ *Mann- und Lehn-Leute*, ministeriales *Dienst-Leute* ver- „ tuntur; „ attamen omnes eos vasallos, eorumque feudum nobile fuisse, probari nequitiam potest.

§. LVI.

^{a)} Quos vocat ILLVSTR. ESTOR l. c. *seruos anomalos*.

^{a)} de Imper. rom. p. 210. Sententiam ILL. ESTORIS vide in ejus Ministerialibus p. 182.

§. LVI.

Insignis olim *adpendix* seu *pertinentia* Fisci erat *bannus* a) (§. XXIX.). Hae ipsae *curtes*, hi *fisci* partim semper simul *Castra* fuerunt, partim *Castra*, cum munitur, facta sunt (§. XXXIV.); ut tandem nulla *curtis* nisi munita & *Castrum* extiterit. Ergo *castrorum* *pertinentiis* *bannus* imprimis adnumerandus est.

Pertinentia
Castri &
Bannus.

§. LVII.

Incredulus hac nostra demonstratione, licet auctoritate historica fulta & undique munita, non tamen ad-
Quod pro
batur.
 quiescet, sed plura, quae ejus veritatem detegant primo statim intuitu, desiderabit. Satis faciemus huic, & abunde quidem. Totum terrarum & jurium suorum, quae ipsi tanquam principi competere unquam possent, ambitum expressit quatuor *castrorum*, nempe BRUNSWIC, LUNEBURG, LOWENBURG, & HALDESLEVE, nomine, cum *pertinentiis*, HENRICVS LEO, & inter Tres filios suos divisit (XLII.). Nemo certe est in tanta rerum clarissimarum ignorantia, ut dubitet, quin HENRICVS LEO in suis ducatibus *bannum* habuerit. At vero ducatus ejus erant *pertinentiae castrorum*, quae
 no-

a) Charta Ottonis apud SCHANNAT. Cod. Prob. hist. Worm. p. 20. & Charta Ottonis II. an. 973. ap. EVND. p. 23.

nominavit in testamento suo, uti modo monstratum est. *Ergo bannus ad pertinentias castrorum spectat.*

§. LVIII.

Bannus involvit omnimodam iurisdictionem Si verum est, quod olim *curti* seu *fisco* bannus in totam ditionem competierit; (§. XXIX,) bannus vero omnem iurisdictionem, jus gladii & quavis ratione puniendi coercendive complectatur (§. XXX.): consequens est (§. LVI), ut bannus sit pertinentia castri, & omnem omnino iurisdictionem indigitet.

§. LIX.

Quod probatur. Hoc quo fiat magis ad credendum, rem paulo altius repetamus, & illud, quod supra de banno, quo ad curtem diximus, in castris quoque valere, probatum habemus. Reges, Principes, Comites, & reliqui castrorum domini aut extra muros aut intra muros castri placitabant (§. LII.) seu placitum habebant, quod omnes iurisdictionis species concernebat. Hoc iudicium variis nominibus exprimitur, quae sequuntur: 1.) *Burgding*: *Burg* etenim & *Schloß*, *Ding*, vero & *Gericht*, idem significant. 2.) *Magna potestas*. 3.) *Burgban*, quod ipsum caesareum probat diploma *a)* anni *MCL.* in quo verba leguntur:

U

a) Apud FAVLINVM de Advocatia Monast. §. 14. p. 120.

Ut eam potestatem vulgari nomine appellarunt *Burckbahn*, & secundum morem alicujus magnae potestatis saepe infra muros placitaret. Et hujusmodi placita *Burckding* appellabant.

4.) *Magnus bannus* b). 5.) *Magnum placitum* c). 6.) *Maxima* d) *consuetudo placitorum*. 7.) *Geschlossenes Gericht* e). Quae omnia eandem notionem habent cum *placitis* in causis majoribus, *Landgericht*, *Centgericht*, placito sub banno regio, urbali banno, & quae sunt id genus alia. Quod igitur placitum domini castri, quod habebat convocatis ad id Scabinis, qui erant *ministeriales castrenses*, *Burgleute*, etiam omnigenam iurisdictionem comprehendat, eo minus dubitare possumus, quo certius constat, placitum interdum magis quam iurisdictionem denotasse. Sed potest hoc aliis quoque modis probari: etenim *magna potestas*, *magnum placitum* intelligitur, itidem ex formula *in Vesten und Dorf*, quae in ipsa Camera imperiali pro iurisdictione castro adhaerente accipitur, quod B. DE LVDOLF f) testatur, penes quem habe-

b) Charta *Adalberonis* III. a. 1065. apud MIRAEVN op. Dipl. p. 62.

c) Script. Rer. Brunf. apud LEIBNIT. T. I. p. 862.

d) Charta *Henrici Leonis* apud RETHMEYERVM Chron. Brunf. p. 334.

e) Constit. *Georgii I.* Reg. d. 16. Aug. 1723. de qua denominatione mox plura dicemus.

f) vid. Responsum in causa *Vallendar*, ap. LVDOLF. Symph. Tom. III. Part. II. p. 157. & 164. n. 387.

habetur: „Cum castro illi Vallendar iurisdictione cohae-
 „ reat, ac in eo exerceri solita sit in totum hoc terri-
 „ torium, concessio castro, ETIAMS NIHL AM-
 „ PLIUS DICTVM FVISSET, utique etiam omnis il-
 „ la iurisdictione concessa intelligeretur, adeoque etiam
 „ MERVM ET MIXTVM IMPERIVM. Ideoque cum
 „ per verba: *Veste und Dorf*, ipsa IVRISDICTIO, &
 „ QVIDEM OMNIMODA, satis expressa videatur &c.,
 „ Quid? quod in veteribus Diplomatum saepissime loco
 „ banni ipsa *iurisdictione* ponatur (§. XL.).

§. LX.

Bannus ex-
 presse refer-
 tur inter
 pertinentias
 castri.

Non igitur solum *bannus* notavit omnimodam iurisdictionem, sed etiam cum hac ad pertinentias Castrorum relatus est (§. XL.), id quod inter multa alia documenta probant Chartae LVDOVICI BAVARI anno MCCCXXIII. a), & Charta *Reinoldi* Archiepiscopi Coloniensis anno MCLXVI. b). de quibus omnibus supra, ubi de pertinentiis Castrorum in genere sermo erat, actum jam est.

§. LXI.

Quaedam
 principia co-
 gnoscendi
 pertinentias
 castri gene-
 ralia.

Ante ad reliquas castrorum pertinentias quam accedamus, necesse est, ut de omnibus pertinentiis castri reli-

a) ap. LVNIGVM Corp. Jur. Feud. T. I. p. 1077. & 925.

b) ap. HERTIVM de superior. Territ. §. 8.

reliquis quaedam principia generalia praemittamus. Si ergo negari non potest, quod quaedam curtes & palatia simul originetenus fuerint Castra, quaedam vero postea demum in loca munita, uti urbes, castella, *Schlösser* &c. excreverint, (§. XXXIV. & LVI.) ut tandem omnes curtes simul castra factae sint; prono alveo fluit; cujuslibet castri pertinentias ex ipsius ditionis, districtus & territorii, cujus caput est, indole debere aestimari. Nam cum olim Reges, Episcopi, Abbates, Principes seculares, Comites, Dynastae alique Homines Franci, curtes, villas, vicos, palatia regalia, curtes dominicas, curtes stabuli, haberent, nec non ditiones Fisci in majores & minores dividerentur; nemo non videt, a pertinentiis unius castri ad pertinentias alterius minime semper consequentiam valere, quoniam pro ratione domini castri, & Fisci conditione uni castro quam alteri plures esse pertinentiae poterant, id quod mox exemplis illustrabitur. Enim vero, uti ex superioribus iam constat, plerumque pertinentiae castri constituerunt in complexu regaliū iurium, quae vocantur minora, quae curtibus adhaeserunt; adeoque *pertinentia* castri est illud, quo semper gavisum fuit. Accedit & hoc, quod *Castra* fuerint *sedes* seu *residentialia* dominorum, quodque curtes stabuli & principales simul fuerint: quod Dominus Castri, aut rex, aut ministerialis majoris

ris ordinis regni, aut alius vir nobilis, villarum plerumque etiam minorum, curtiumque castro subiectarum fuerit possessor: quod praeter curiam feudalem, milites & ministeriales, castro adiuncta ut plurimum alia magna iura, veluti Telonea, mercatus, urbanum bannum, exerceri ad Castrum solerent. Ex quibus omnibus iam formanda erit propositio: *Pertinentiae castri sunt ea regalia minora quae castro constanter insunt.* Constanter vero castro inesse dicuntur nobis illa, quae a prima origine semper in castro tanquam pertinentiae exerceri solita, & cum ipsis castris alienata sunt. Recensum itaque instituentes pertinentiarum castri, non sumus intelligendi, ac si *omnes pertinentias* a nobis recensitas cuilibet castro competiisse credamus; id modo dicimus, *praeter ministeriales & iurisdictionem*, (has duas enim omnium & singulorum castrorum pertinentias semper fuisse, partim iam patet, partim infra magis patefiet), *regalia minora, nunc pauca nunc plura ex recensitis a nobis, castro tanquam pertinentias insuisse, quorum qualitas & numerus, prout exerceri solebant, in quovis castri individuo aestimari debeant.*

§. LXII.

Pertinentia
castri est o-
mne ius do-
mini in di-
strictu castri.

Quia Curtis & Castrum pari passu ambulat, (§. XXVIII. §. XXXIV.) & curtis pertinens fuit tota ditio
fisci

fisci, totus fiscus, (§. XXVII. §. XXVIII. §. XXIX.) qui erat omne ius domini in ditio; (§. XXVII.) tutissime nunc concluditur: *Pertinentias castri constituere quicquid iuris in districtu castro subiecto habet.*

§. LXIII.

Ipsè igitur districtus, cujus caput Castrum aliquod est, ad pertinentiam castri spectat. Provocare iterum liceat ad testamentum HENRICI LEONIS, (§. XLII.) in quo integros Ducatus ut Castri pertinentias inter filios distribuit: Nec non olim Castrorum fisci Episcopatus Paderbornensis (§. XXXIII.) districtus omnes *a*) *pertinentium seu pertinentiarum* nomine innotescunt. Quid igitur pertinentiæ castrorum *Quedlinburg, Poelde, Norrhausen, Grone, atque Duderstat* in præcepto Henrici Regis, *b*) (*haec enim sunt Quiblingaburg, Palishi, Northuse, Gronau, Duderfiere* cum civitatibus & omnibus ad prædicta loca pertinentibus) sibi velint, scimus.

Nec non ipse districtus castri seu territorium.

§. LXIV.

Quoniam tota ditio fisci, totus districtus, totum castrum territorium faciunt etiam castrum pertinentiam (LXIII.); quicquid urbium, minorum curtium castro subiectarum, villarum, molendinarum, in castrum territorium.

Et omnes loci, ut curtes minores, urbes, pagi, molendina in castrum territorium.

a) in Vita *Meinverci* p: 563. *b*) ap. LEUCKFELD. in Antiq. Poeldenlibus.

pagorum, casarum, in eiusmodi districtu situm est, nisi nominatim a iure pertinenti ad castrum sit exemptum, inter castri pertinentias connumerandum est. Ita olim castrum *Vorde* in *Chronico Bremensi* a) pertinentias inter suas, ipsum oppidum, pagos & molendina in suo districtu sita, habuit. Ut verò demonstrandae huius veritatis subsidia aliunde conquiramus, non est necesse, vicinia siquidem nostra nobis eorum sufficientissima praebet. Palatium, & curtem regalem GRONE putamus, qui locus, olim munitus, insignibus gaudebat pertinentiis adeoque Castrum erat. Districtus seu ditio hujus castri, quae *Logni*, *Lugni* appellabatur, longissime patebat, id quod ex ejus pertinentiis, a Dominis hujus castri variis temporibus alienatis, videre licet; quarum potissimae fuerunt: *Sablen*, *Hemelion*, *S. Hemeln*, *praefectura Mündensis* b), *Salinae regiae* c), *Wirzzereshusen* & *Manisi*, *Peransusen*, *Livetingeshusen*, *Etheleveshusen*, *Lenglevon*, *Rodereshusen*, *Hattichusen* d), villa *Westalmeshusen* e), villa *Gemmel* f), curtis *Gardenebicki* cum pertinen-

a) ap. LEIBNIT. Script. Bruns. T. II. p. 264.

b) Charta Ludov. A. 834. apud SCHATENIVM Tom. I. Annal. p. 78.

c) Diplom. an. 834. ap. Eund. l. c.

d) Charta Ottonis Anno 990. apud HAHN. Hist. Gandersheim. p. 635.

e) Charta Otton. III. anno 997.

f) Charta Henrici II. a. 1016.

nentiis, nunc *Mollenfeld*, *Ludolfeshufen g)*, *Schidun b)*, *Wenethe i)*. Eodem modo ad castrum *Colidünz viginti villae* ut *pertinentiae* spectarunt, quod extra dubium ponit ipsum *Diploma FRIDERICI I. Imperatoris*, anni 1117. per quod cum pertinentiarum castrorum doctrina insignem accipiat lucem, culpandi iure essemus, nisi lectori eius legendi copiam faceremus. Enigitur verba Imperatoris:

In nomine sanctae & individuae Trinitatis, Fredericus, divina favente clementia Romanorum Imperator & semper Augustus: quanquam rerum commutatio ex ipsa corporali traditione possit firma consistere, ut ea, quae legaliter geruntur, nulla valeant refragatione convelli, neque tamen possit esse contradendi vel commutandi dubietas, Nostra debet intervenire Imperialis auctoritas; notum sit ergo omnibus, tam futuris quam praesentibus Christi imperiique nostri fidelibus, qualiter dilectissimus Nepos noster Henricus illustris Bavariae & Saxoniae Dux, haereditatem uxoris suae Clementiae, quam habebat in Suevia, castrum videlicet Baden & centum ministreriales, & quingentos mansos, nobis in proprium contradidit, hac videlicet ratione, ut nos quaedam Regni praedia, ex vicinitate sibi magis competentia, proprietatis donatione in eum

con-

ap. HOFMANN. Antiq. Hildes. p. 70.

b) Charta *Henr. III.* an. 1046.

i) Charta *Henrici IV.* a. 1064.

g) Charta *Conradi Imp.* a. 1032. apud SCHATEN. Annual. Tom. I. p. 488.

ap. LINDENBROG. in privil. Hamburg. II. 28. p. 142.

O

conferreunt. Verum quia Imperatoriae Majestatis est, Rempublicam semper augere, & nunquam alicujus rei, vel persone gratia, vel in aliquo munere; tam ex concilio, quam ex iudicio principum Alberto Marchione sententiam promulgante & coeteris principibus collaudantibus, quaedam allodia nostra, quae a Comite Radobone tum per paternam haereditatem nostram, tum per pecuniam non parvam comparavimus in ius & proprietatem regni legitime, ut aliqua de praediis imperii in praedictum carissimum nepotem nostrum licentius transfundere possemus. Et itaque praedia, quae nos regno contulimus, propriis duximus exprimenda vocabulis: Castrum videlicet Liznech, cum beneficio Henrici Burggravii & cum omnibus redditibus sibi pertinentibus: Castrum Colidiz & Themonem ministerialem cum liberis suis & cum omnibus praediis & beneficiis suis, quorum summa in XX. Villis: munitionem quoque Luzeche & forum, cum caeteris redditibus atinentibus: curtem Zolem cum foro, & coeteri redditus ad illum pertinentes: Montem Glizberg & redditus ad illum pertinentes: Montem Gonzege, Castrum Moringen cum redditibus sibi atinentibus. Collatis itaque his praediis regno, sicut praedictum est, ex consilio & iudicio principum, pro his iure concambii ademimus regno praedia haec, & dilectissimo nepoti nostro Henrico Duci Bavariae & Saxoniae in proprium perpetualiter tradidimus: Castrum videlicet Hirtzesberck & Castrum Scharfeldt: Curtem quoque Potede cum omnibus pertinentiis suis: praeter Wildpan, quae in Foresto Hartz a nobis in beneficio habet: Adelhardum quoque de Burchlorff,

pro

pro quo superius Temonem de Colidiz regno contulimus, eadem nepoti nostro cum liberis & allodio & Beneficio, quod a regno habet, tradidimus. Ut autem haec nostra traditio & commutatio nobis & imperio, nec non iam saepe dicto Nepoti nostro, perenni stabilitate firma semper & incensurata remaneat; praesentem inde paginam conscribi & aurea Bulla nostra signari iussimus, annotato signi nostri Caractere, & adhibitis idoneis testibus, quorum nomina haec sunt: Wiemannus Madeburgensis Archiepiscopus, Hartuicus Bremensis Archiepiscopus, Bruno Hildeshimensis Episcopus, Albertus Marchio, Fredericus Dux Suevorum, Dedericus Marchio, Fredericus Palatinus Comes de Wittelmesbach & frater eius Otto iunior. Fredericus Palatinus Comes Summereichboch, Comes Henricus Wittin, Comes Otto de Rabensberch, Florentius Comes Hollandiae, Comes Bertolfus de Andesse, Comes Poppo de Blanckenburch & filii sui, Cunradus & Sigefridus, Ludolfus de Dassele, frater Cancellarii Marquardus de Grambach, Luitardus de Meinersheim, Henricus de Weda, Luppoldus de Hertzberch.

Signum Domini Friderici Romanorum Imperatoris invictissimi.

Ego Reinaldus Cancellarius vice Arnoldi Moguntini Archiepiscopi, & Archicancellarii imperii. Datum Goslariae Kl. Jan. Indict. VI. Anno Dominae incarnationis MCXVII. regnante Domino Friderico Romanorum Imperatore gloriosissimo anno Regni VI. Imperii III.

§. LXV.

Pertinentiae
castrorum
sunt quoque
mansus: qui
describun-
tur,

Verfamur in enumerandis castris pertinentiis circa fundos; hinc mentio *mansorum* seu *mansuum* quoque facienda est. *Mansus* vel *mansa* aut etiam *mansum* licet olim & villam cum locis & *curiam* coloniamque significaverit saepe; tamen, ubi de castris sermo est, notat *certum agri modum, qui XII. iugeribus terrae constitit a)*. Fundus vero, qui aut sex agri iugeribus, aut minore quam par erat, iugerum numero constabat, *mansus dimidii* appellatione veniebat *b)*; quo faciunt loca sequentia: *De ecclesia illius Presbyteri vestri tulerunt dimidium mansum & dimidiam decimam c)*. Et: *Quicquid etiam super tria mansa & dimidium in ipsa villa inventum est d)*. Porro:

In pago quoque Carnotenfi dedimus Ecclesiam, quae dicitur Immonis villa, cum g. mansis & dimidio *e)*.

Nec non:

Obtulit & ipse ad eundem locum in Seagen sex mansos, in Haregon undecim mansos, & quartam partem mansus, (i. e. *mansus unius*) in Winnen mansum & dimidium *f)*.

Inde facile intelligitur, quid sint *mansus dominici* seu *indominici*

a) Conf. Monachi ad CANGIVM voce: *mansus*.

b) CANGIVS h. v.

c) Ap. TROTHARIVM Episcop. Tullensem Epist. 7.

d) Chron. Befuense p. 584.

e) Charta *Ragenfredi* Episc. Carnot. an. 954.

f) Charta *THEODORICI V.* Comit. Holland. a. 1083. ap. *MIRAEVM T. I. p. 71.*

dominicali, mansum regale, mansus Caminatae seu Camerae, mansus ecclesiastici, Presbyterales, MANSVS FISCALES, hereditarii mansi, ingenuiles & serviles s. Lidiales, a suis cultoribus aut ingenuis aut servis, ita dicti; mansus censuales, mansi equitum, mansi nudi & non nudi seu laborati; quae omnia in Diplomatis, praesertim castra & curtes concernentibus, passim obvia deprehenduntur. Hos *mansus*, hos agrorum modos, fuisse quoque castrorum *pertinentias*, praeter Diploma FRIDERICI I. Imperatoris in paragrapho proxime antecedente productum, in quo sunt verba: *Baden & centum ministeriales & quingentos mansos*; multae aliae ostendunt chartae, quarum, ne lectorem sine probatione nova dimittamus, quasdam afferemus. Primum occupet locum *Charta HENRICI IV. g)*:

X. mansos de Curte nostra nomine Grona, sitos in locis Hättingehusen, unum Hattenhusen, IV. Sconingen, III. ad Albrechtzhusen, II. in comitatu Henrici - - cum mancipiis nostris eosdem mansos habentibus & omnibus appendiciis &c.

Annuerantur quoque pertinentiis castri *Grone mansus* ab OTTONE in Diplomate anni 952. *h)*

In Herste Ecclesiam, & septem mansus in Lengede; sex mansus in Popsum, sex mansos in Grone, Capellam regalem & quinque mansus in Göttingen, ecclesiam & telonium.

Plura.

g) apud LEUCKFELD. Antiq. Poelcens. append. 4. p. 279.

h) apud MADERUM Antiq. BRUNN. p. 109.

Plura de mansis castrī pertinentiis Tibi, lector, Collectiones Diplomatum dabunt: quaedam vero occurrere quoque in Vita *Meinweri i)*, ac in excerptis ex Monasterii S. Michaelis Hildesemensis necrologio *k)*, animadvertimus. Non etiam praetermittenda sunt: *Charta ADEBERTI Archiepiscopi Moguntini Anni MCXXX. l)* in qua, quae huc faciunt, verba extant:

Quisquis igitur ministerialium mansum tenuerit integrum pro dimidio, Domino Preposito seruiat, pro parte reliqua in festo S. Martini predictis Canonicis annuatim duas uncias persolvat. Si vero mansus unus inter plures distributus fuerit, unusquisque pro parte sua respondeat; Hoc semper proviso, ut due Uncie, sicut diximus, fratribus pro dimidio referantur, & pro reliquo dimidio Dno preposito seruiatur.

Annotatio ARNONIS Episcopi *m)*:

Tradi sit imprimis Theodebertus Dux in pago . . . villam cum mansis XXX. inter vestitos & absos & exercitales viros, & quod ad eandem villam pertinet.

Diploma LVDOVICI PII *n)*:

Curtem dominicatum cum mansis letalibus & servilibus.

Historia Novientensis Monasterii *o)*, ubi:

In Salza curtis dominica cum omnibus appenditiis suis, Ecclesia

i) apud LEIBNITIVM Script. Brunf. Tom. I. p. 519.

k) ap. EVND. Tom. II. p. 103.

l) ap. PERILL. GVDENVM Cod. Diplom. Diplomatic 33. p. 91.

m) ap. CANISIVM antiq. Lect. Tom. II. p. 493.

n) ap. CHAPEAVILLVM Tom. I. Hist. Leod. p. 148.

o) ap. MARTENE Anecd. Tom. III. p. 1131.

DE CASTRI PERTINENTIIS. 111

eleſia videlicet matrice cum decimis ſuis, Manſus cenſuales atque ſerviles, agri cum vineis ac pratis, curtes cum curtifi-
ciis, familia miniſterialis ſervilis & cenſualis.

Tabularium Bellilocenſis Abbat. p) in quo :

Curtem meam indomincatam cum bachalariis indomincatis
& manſis ſervilibus.

Charta anno 996. q) :

Cum Eccleſia omnique ejus decimatione, & caſa dominicali,
cum 12. manſis ingenuilibus & 20. ſervilibus ad eam pertinen-
tibus.

Cui volupe eſt plura huius rei teſtimonia noſſe, adeat
Theſaurum Gudonianum r), in quo multa de manſis in-
ſignia documenta recondita inveniet.

§. LXVI.

Nimis longi futuri eſſemus, ſi omnes pertinentia-
rum ſpecies, quae caſtrorum fuiſſe animadvertimus, ſi-
gillatim pertractare vellemus, quippe quae pro ratione
domini & conditionis ipſius caſtri variae fuerunt; adeo-
que ſingulae enumerari vix queunt, quia in dies novae
poterant fieri. Character igitur & criterium pertinen-
tiarum caſtri ſtabiliendum eſſe videtur univerſale, quo
duce pertinentias ipſas caſtrorum cognoscere poſſimus.

Vſitatiffi-
mae formu-
lae, quibus
exprimun-
tur perti-
nentiae ca-
ſtrorum.

Ante

p) de quo loco vide CAN-
GIVM voce: *Manſi*.

q) in Probat. Hiſt. Luxemb.
p. 9. de qua conf. CANGIVS h. v.

r) Veluti pag. 120. p. 374. 376.
p. 151. p. 227. p. 126. p. 474. P.
158. p. 195. p. 125.

Ante vero paucas quasdam formulas, quibus mentio fieri & enumeratio pertinentiarum castri in chartis solet, & quae nobis simul viam ad illa criteria & principia cognoscendi sternere valent, protrahamus necesse est. De *Castro Gronae* extat formula in *Charta donationis HENRICI IV. a)*:

Gronae, - - cum mancipiis nostris eosdem manfos *b)* habentibus, & omnibus appendiciis, i. e. arcis, aedificiis, campis, sylvis, pratis, vineis, aquis, aquarum decursibus, molis, molendinis, piscationibus, venationibus, exitibus & redditibus, viis & inviis, quaesitis & inquirendis, seu omni utilitate, quae ullo modo inde provenire potest, in proprium dedimus.

Alius est tenor formularum in *Diplomate HENRICI PALATINI* anno MCCIII. scilicet:

Haec autem est pars, quae fratrem nostrum Wilhelmum contigit: Luneborch & tota Provincia a Luneborch usque ad fluvium *Sevena*, & ab eo loco ut *Sevena* influit *Albiam*, quicquid est ultra *Albiam* usque ad *Mare* & usque ad *Slaviam* proprietatis, & citra *Albiam* & ab eo loco ubi *Sevena*. Proprius est *Daulo* usque *Daulo*, & a *Daulo* usque *Witinghe*, a *Witinghe* vero usque *Swibecke*, a *Swibeck* usque *Wadenberge*, a *Wadenberge* usque *Wagerslebe* usque in montem qui dicitur *Hartz* & *Reynbeke*: omnes termini praedicti parti *Wilhelmi* ces-

a) apud LEUCKFELD. l. c.

Albrechtshufen, II. in Comitatu

b) nempe in *Hattingshusen* numero, IV. *Stoningen*, III. ad

HENRICI.

cesserunt. Quicquid autem proprietatis est a terminis praedictis versus orientem, WILHELMI est. Haec sunt nomina urbium: Leuwenberch, Blanckenburg, Reghenflein, Heymenburch, Hidesackere, Dalenburch, Berche, Lichouwe, Dannenberch, Brome & Nienwalde. Praeterea omnis proprietas tota in Neudorp, & omnes ministeriales qui infra istos terminos commorantur, praeter Jordanem & Jurazium & Annonem. Haec omnia cesserunt parti WILHELMI & suis heredibus in ius proprietatis &c.

Finem formularum, quibus pertinentiae castrorum exprimi solebant, faciamus *copia privilegii de Stadio c*:

Philippus Secundus divina favente clementia Romanorum semper Augustus - - Quapropter notum facimus universis - - quod nos castrum Stadii cum Comitatu & universis pertinentiis suis - - Nos igitur feliciter & iuste - - praedictum Castrum Stadii cum Comitatu & omnibus pertinentiis suis ecclesiae Bremensi perpetuo iure possidenda confirmamus.

§. LXVII.

Quilibet locus munitus vi vocis est Castrum (§. Curtes munitae castra sunt, XVII. XVIII. & XIX.); adeoque quilibet locus, dum munitur, in sensu latissimo & grammaticali fit castrum (XLIII.). Simulac vero ejusmodi castrum accipit pertinentias, fit castrum in sensu iuridico & speciali, quam notionem haecenus firmavimus.

§. LXVIII.

c) Quod deprehenditur in TIVM Script. Brunf. Tom. II. Chron. Bremensi apud LEIBNI- p. 271.

P

§. LXVIII.

Curtes munitae castra sunt. Curtes fuerunt loci muniti (§. xxxiv.), quorum pertinentiae ditio cum ipso fisco erat (§. xxviii. usque ad §. xxxiv.). Consequens igitur est, *curtes munitas Castra fuisse.*

§. LXIX.

Quorum pertinentias f. cit. fiscus. Quoniam itaque constat, quod curtes munitae castra sint, (LXVIII.) castrorum vero essentiam constituentium ipsorum pertinentiae, (§. xl. xli. xlii.) quarum nomine intuitu curtium totus fiscus ditionis, cuius caput curtis est, venit (§. xxviii. xxix.); conclusio iam sponte fluit, *castrum, quod est curtis, essentiam in ipso fisco consistere.* Hinc etiam procul dubio *appellatio castrum, quod simul est curtis, totum fiscum tanquam pertinentiam suam complectatur necesse est.*

§. LXX.

Et quidem quilibet suae tantum curtis pertinentiarum facit mensuram. Si, quod negari nequit, appellatione castrum *a)*, quod simul curtis est, absolvitur totus fiscus, cuius caput castrum eminent; fieri quoque non potest, ut dubitandum sit, quin, praeter ministeriales & bannum & ipsam ditionem & urbes & pagos in ea sitos, omne illud, quod referri unquam ad fiscum curtis potest, partem quoque pertinentiarum ejusmodi castrum faciat. Quia vero

a) Exempli loco Recessus anno 1512.

vero in una ditione plura *fisci* iura esse possunt, quam in altera (XLIII.); quilibet facile videt, non omnia omnino, quae dominus castri in reliquis suis *fisci* ditionibus habet, iura & commoda inter castri pertinentias semper posse locum invenire. Ergo licet in genere ad *ius regium*, ad *dominium regium*, paucis ad *fiscum*, e. gr. monetandi ius spectet; (§. XXIX.) attamen monetam omnium & singulorum castrorum, quae curtes sunt, pertinentiis adnumerandam esse, qui eo procederet temeritatis, ut assermet, nemo facile erit. Ea igitur iura, quae in ditione *fisci* sunt, castri tantum inter pertinentias connumerabuntur.

§. LXXI.

Dari in Germania etiam castra, quamvis paucissima, quae nunquam curtes fuerunt, hoc est, loci muniti qui non ditionis *fisci* capita extiterunt, licet in dubium non sit vocandum; (§. XLIII.) eis tamen pertinentias nemo denegabit, qui ex Chartis veteribus didicit, nullum fuisse castrum tam exiguum, in cuius descriptione non simul facta sit mentio ejus pertinentiarum; neque ignorat, causam omnium castrorum, nempe securitatem, ministeriales, qui ipsi fuerunt pertinentiae Castri, (XLIX. L. LI. LII.) exegisse, cujus non minus jurisdictionis omnimoda sequela fuit (LI. & LIX.) necessaria, quae

Pertinentiae
quaenam
sunt com-
munes om-
nibus castris.

quae ex placito urbano, banno urbano, Burgding tanquam suo fonte limpidissimo fluxit. Placitum enim omnes castrorum dominos exercuisse aut in ipso Castro aut extra Castri munimina, supra probavimus.

§. LXXII.

Regulae IV.
de pertinentiis cuiuslibet castri inve-
niendis.

Ex quibus omnibus sequentes nascuntur propositiones: I.) *Pertinentia castri, simul curtis, est totus fiscus ille, cuius caput Castrum eminet.* II.) *Castrum quod nunquam curtis fuit, praeter ministeriales & bannum, pertinentias habet omnia illa iura, quae ad castrum exerceri solita sunt.* III.) *Pertinentiae castrorum non ex aliis castris quibusvis, sed ex conditione ipsius castri de quo quaestio est, & more regionis in quo castrum jacet, & iuribus ipsis ad castrum exerceri solitis determinandae sunt a).* IV.) *Historia castri ad determinandas ejus pertinentias plurimum confert.*

§. LXXIII.

a) Hinc in alienationibus castrorum formula non infrequens est, qua omnia iura ad castrum exerceri solita, & reliqua ad castrum attinentia, tanquam castri pertinentiae transferuntur. Exemplum est in Litteris investiturae quibus castrum Bredenbeck in feudum conceditur, an. 1506. *wy Johanna - - Bischuppe to Hildensen, dat wy belehnet hebben unde belehnen, jegenwördiglich - -*

Himricke Knigger als den eldesten unter synen Brodern, to ey-nem Echten erue Manlehne mit dem ganzen Schlote Bredenbeck, mit dem Koten de davor stan, unde fort mit dem Acker, Wischen, Weyden, Holten, unde allen andern Rechtricheiden unde tobeboringen, als to dem Vorbe Slote Bredenbecke to behorlich sin, wo men de benomen unde sich der gebrucken mach, nichts utb bescheiden - -

§. LXXIII.

Satis a nobis probatum est, & quod faciant castrum
essentiam, & quod castrum nomine pertinentiae illius ve-
niant. Fiscus autem est pertinentia castrum quod curtis
audit. Consequens igitur est, ut in alienatione castrum
ejusmodi, solo castrum nomine expresso, cum ipso ca-
stro alienatus sit omnis fiscus proxime ante alienatio-
nem ad castrum spectans; cujus rei exempla ex superio-
ribus paragraphis permulta repeti possunt. Nec non
exinde quoque constat, alienato castrum, quod non si-
mul curtis est, non addita pertinentiarum mentione, quod
omnia iura ibi exerceri solita, una cum illo alienata esse
censenda sint.

Castri, simul
curtis, perti-
nentiae sunt
totus fiscus.

§. LXXIV.

Quoniam simplicitas Germanica, omnis artis ra-
bularum nescia, morem tenaciter servavit, ut in tra-
ditione castrum *a*), quaedam castrum nominarentur atti-
nentia, reliqua vero uno pertinentiarum nomine indica-
rentur; translato castrum, nominatis quibusdam iurium
appendicibus, reliquis nomine pertinentiarum con-
prehensis, omnes castrum pertinentias quoque translatas
esse, non minus iam patet.

Qualitas
translatio-
nis pertinen-
tiarum ca-
stri ex for-
mulis cog-
noscenda: de
qua Conclusio
prima.

§. LXXV.

a) III. BÖHMER. Consult. Vol. II. p. 279.

§. LXXV.

Conclusio
secunda,

Quod si ergo alienans castrum, quasdam pertinentiarum species expresserit, quasdam vero omiserit, neque clausulam generalem, nempe vocem *pertinentiarum* subiunxerit; sine dubio pertinentiae tantum eae cum castro alienatae sunt, quas alienans suis nominibus descripsit.

§. LXXVI.

Conclusio
tertia.

Castro itaque cum *pertinentiis* in genere alienato, transferunt sine ulla exceptione omnes in novum possessorem castri pertinentiae. Quae res illustrabitur *Recessu principali* anni 1512, vi cuius recognoscitur castrum *Adelevesen* tanquam feudum oblatum, cuius verba huc spectantia sunt:

Des schullen wedderumb de sülven von Adelevesen tho den
Sloitte Adelevesen mit ohren Thobehörungen in aller mateu
ore vor Eldern dat inne gehat &c.

Litterae namque Reversales ejusdem anni fatis superque testantur, non solum sub appellatione pertinentiarum generali omnes omnino earum species latere, sed etiam eas ipsas pertinentias hujus castri ut curtis ipsum solum fuisse; quibus ex litteris insignem quoque lucem capit §. LXXIII. Sunt autem illae hujus tenoris:

Wir

Wir --- bekennen offenbahren , dat wy von dem --- dat
 sehloft Adeleuessen mit seiner Thobehörungen , nicht ut be-
 scheiden wü de Nahmen hebben oder eghen mögen , mit
 Dorpen besetzt , unbesetzt , Voigedien , Meyer-Schopen , Scha-
 perigen , Gerichte , ungerichte , in Holten , Feldern , und
 Ackern , Tejeden , Mohlen , Wunnen , Weyden , Wischen , Wa-
 tern , Fischereyen , Wildt-Bahnen , Forsten , Bergen , Dahlen ,
 Geißliche Lehne und wertlicker Achter - Lehne , overst und
 underst , besocht und unbesocht , in maten unse zeligen Vor-
 eldern vor de genuttet , gebrucht und inne gehabt hebben &c.

Simili ratione huc spectat *Charta CAROLI IMP. ANNO*
1366. in qua formula habetur:

und lihen yn , (nempe *Henrico von Hardenberg*) mit diesem
 Brieve alle die Güter , die Johann von Brune von Uns und
 dem Reiche bisher gehabt hat , mit Namen das Dorff Brune
 und das Burgstadt daselbis und was darzu gehöret.

§. LXXVII.

Quando in alienatione castri mentio iniecta est per- Conclusio
quarta.
 tinentiarum , scimus , quomodo hae pro formularum
 adhibitarum diversitate sint determinandae. Deficien-
 te vero ejusmodi formula , quoniam castri nomine om-
 nes pertinentiae ipsius veniunt ; possessorem castri
 possidere quoque omnia iura ad Castrum exerceri soli-
 ta , sequitur.

§. LXXVIII.

§. LXXVIII.

Fiscus & regalia in medio aevo sunt synonyma.

Quemadmodum *fiscus* in medio aevo & *regalia* fuerunt *Synonyma*, quod THOMAS BLOVNTIUS *a)*, CONRADVS URSPERGENSIS *b)*, BRUNO *c)* aliique, ac praecipue RADEVICUS *d)* in verbis: *Regalia, veluti monetam, telonium, pedaticum, portus, comitatus, & alia similia, si qua sunt* &c. multaeque *Chartae*, utpote CONRADI IMP. an. 1149. *e)*:

Tibi Venerabilis praetaxatae urbis episcopo, & per te & ecclesiae tuae, & successoribus tuis Vivariensis-urbis, nostra regalia concedimus, monetam, pedagium, utraque strata telluris &c.

& FRIDERICI I. IMP. anni 1164. *f)*:

Dicto fideli nostro Guillelmo comiti comitatus dignitatem, iurisdictionem & regalia &c.

commonstrant *g)*; sic nullum hodie quoque dubium est, quin quae olim *fiscus* complexus erat, inter hodierna regalia referenda sint.

§. LXXIX.

Pertinentiae Castellorum continent regalia communicativa.

De ambitu regalium hodierni ICti, ut & de iis iuribus, quae ad maiora vel minora referri debeant, varios

a) in Nomolexico, h. v.

b) ad ann. 1109.

c) de Bell. Sax. p. 141.

d) Lib. 3. cap. 41.

e) apud COLVMBVM in Episc.

Vivariensibus Lib. II.

f) ap. EVND. in GVIL. Jun.

Com. Forcalq. n. 23.

g) Conf. GANGLVS voce *Regalia*.

rios dissensus fovent. Nec nostrum vero est, his liti-
 bus nos immiscere, qui non de regalibus scribimus.
 Cujusvis enim Icti sententiam arripias etiam; tamen
 ea, quae castrorum pertinentiae sunt, *fiscum* sive *rega-*
lem sive *principalem* sive aliam *dominicalem*, semper inter
 regalia computabis: Nullus quoniam est Doctorum, cui
 anquam venerit in mentem, dubitare, quin omnia ea,
 quae sub Fisci & Castri pertinentiarum notione com-
 prehendantur, *regalium* partem faciant. Quousque igitur
 demum regalium ambitus pateat; castri pertinen-
 tias regalia esse, pro instituti ratione nostri, dixisse suf-
 ficit. Et quoniam *haec iura*, sicut partim iam vidimus,
 partim vero pluribus visuri sumus, omni tempore alie-
 nata & in commercio fuerunt; consequens est, ut ea
 regalibus communicativis adnumerari debeant.

§. LXXX.

Cum castri pertinentiae sint illa iura regalia, quae Castri defi-
 nitio realis.
 ad illud exerceri solent; facili negotio iam definitio ca-
 stri realis, quae ex superioribus lectori exhibeat notio-
 nem definiti distinctam, dari poterit. Est igitur castrum
Locus munitus, cujus Pertinentias complexus regalium consi-
stituit communicativorum.

§. LXXXI.

Q

§. LXXXI.

Introductio
in Caput
Quintum.

Finem facere possemus nostri libelli, exhibita nunc notione castr germanici distincta, nisi quaedam conclusiones superessent faciendae, quae doctrinam de iuribus hodiernis, praesertim in Saxonia, castrorum doceant; quorum iurium evolutio multum lucis castrorum diversitati possessorum debet. Sequitur ergo doctrina de castrorum possessoribus.

CAPVT QVINTVM

DE

CASTRORVM POSSESSORIBVS.

§. LXXXII.

Possessores
hic intelli-
guntur pig-
noratitii &
domini.

Cum omnis possessio habere causam debeat, a cuius iustitia ipsa quoque possessio legitima dependeat; de causis possidendi castra, adeoque regalia, primo statim loco dicendum hic erit. Sicuti vero de nudis castrorum detentoribus supra, ubi de ministerialibus actum est, locuti sumus, cumque his etiam, quoad detentionem nudam, reliqui omnes conveniunt, qui nullum jus circa Castrum habentes possident, quo etiam interdum superioris ordinis ministeriales spectant, si nempe eorum munus detentionem castrorum flagitet; ita facile intellectu est, nostram disputationem hic loci fore

re

re tantum de illis possessoribus castrorum, quorum possessionis causa simul cum aliquo iure circa castrum coniuncta est. Castra possideri ergo posse titulo non modo ad transferendum dominium non habili, sed & tali, qui tribuit dominium, adeoque castra in commercio esse, probandum iam ante omnia suscipiemus.

§. LXXXIII.

Castra igitur omni aevo in Germania fuerunt in commercio. Non enim modo id docet magnus Char-
 tarum proventus, a nobis passim iam iam adductarum, verum etiam novjs argumentis iisque gravissimis ostendi potest. In veteribus nempe monumentis sollicite separantur Civitates vici, villae, & consequenter *castra indominitata*, i. e. *fisci regales*, *fisci dominici*, qui nihil aliud erant quam *civitates imperii*, *civitates imperiales*, *civitates regales* a), ex quibus *fiscis* regalibus nostrae hodiernae *civitates Imperii* ortae sunt: porro ab his *fiscis*, his civitatibus regalibus, *castra de immunitate*, hoc est *ecclesiarum*, ab omni potestate seculari *exempta*, secernuntur: ut & *comitatus*, qui erant civitates in praefecturis

Castra & eorum regalia in Germania esse res in Commercio, probatio Prima.

a) Charta OTTONIS II. a. 970. ap. LVNIG. in Reichs Archiv, Tom. XVI. p. 263. Charta OTTONIS II. an. 974. apud EVND. l. c. p. 264. Charta OTTONIS III. an. 990. ibid.

cturis, donatae & quouis titulo alienatae *b*): castra denique hominum aliorum propria & non fiscalia; quae omnia ex capitulari CAROLI CALVI *c*) patent. Non minus etiam notanter *d*) olim inter *Reichs-Städte*, *Geistliche Städte*, *die in Pfand stehen*, *gemeine Städte*, und *die jedes eigen seyn*, distingui solebat; quae distinctiones sunt indicio luculento, quod castra & hinc regalia frequenter alienata fuerint: etenim si hoc non fuisset factum, quomodo quaesito unquam civitates & villae & fisci mox regi, mox ecclesiae, mox comitibus aliisque adscribi possent?

§. LXXXIV.

Probatio secunda.

Altera probandi ratio petenda est ab Ingenuis. Hi namque dicebantur illi homines, qui proprias possessiones habebant, quod GREGORIUS TVRONENSIS *a*) testatur: quae tanti fiebant in Saxonia, ut non nisi derelicta religione Christiana poenae loco amitterentur *b*). Quibus ingenuis, docente *Charta GERH. EPISCO. Camer.* anno 1089. *c*), allodia cum jurisdictionibus, moneta, & vectigalibus competierunt. Horum allodia passim lau-

b) Chartae iam memoratae anni 970. & 974.

c) Anni 864. cap. 8. apud BALZIVM Tom. II. p. 177.

d) vid. Jus Provinc. Saxon. L. I. Art. 29.

a) de Mirac. S. Martini Lib. III. cap. 23.

b) ECCARD. in Franc. Orient. Tom. I.

c) ap. MIRAEVM Op. Diplom. pag. 75.

laudantur *Villae cum utilitate terrarum, silvarum & fluminum d)*: villae cum iudicio, petitionibus, quae merum allodium extiterunt, testante id Charta Wallerami Domini de Valckenberg *e)*: allodia cum iustitia alta, & allodia salva iustitia sua alta & inferiori in feudum oblata *f)*: allodia potestative libera & absolute libera ab omni advocatia & seculari districtu possessa *g)*: Nec non allodia ab omni advocatia, seculari districtu, ceterisque angariis libera *h)*: in partium allodium libere & absolute possessa *i)*: qui allodiorum cum regalibus possessores hanc ob causam quoque viri potestativi & viri nobiles potestativi *k)* audiunt.

§. LXXXV.

Cum, tertio, Reges Germaniae per omnia secula ^{Probatio terrarum} omnis generis Castra, totos fiscos, cum suis regalibus quibusvis, sub immunitate Tutitionis Regiae & exemptione a potestate seculari Ducum, Comitum, Episcoporum

d) Charta Tradit. ap. SCHANNATVM Vind. Tom. I. p. 43. Praecept. HENR. I. ap. EVND. Trad. Fuld. p. 559.

e) An. 1274. apud BUTKENIVM in Troph. Brab. nt. Tom. I. p. 106.

f) Instr. compos. a. 1238. ap. EVND. ibid. Cod. Prob. Tom. I. p. 80.

g) Charta EVRCHARDI Episc. Camer. A. 1119. ap. MIRAEVM Op. Dipl. p. 678.

h) Charta HENR. II. Lothar. Ducis A. 1243. ap. EVND. p. 116.

i) Charta Alem. 27. ap. GOLDASTVM Rer. Alem.

k) Donation. Salisburg. Cap. 12.

patibus, Abbatibus & aliis Ecclesiis dono dederint; hae vero eadem Castra, eosdem fiscos, eadem regalia, *Ducibus, Comitibus, Dynastis* aliisque *hominibus ingenuis*, vel allodii vel beneficii titulo cefferint; quae omnia veritate historica niti, in hoc ipso multae Chartae indicant, & nemo nisi in historia nostrae Germaniae parum aut nihil versatus, in dubium vocabit: Certe non credere in tanta luce, quod castra & regalia in commercio omni tempore fuerint, nihil aliud est, quam in meridie solem negare. Demonstrarunt hoc praecclare HERTIUS, STRUVIUS, atque EYBENIUS a). Idem fecere Reges Francici: qui nimirum nullum habuerunt ministerialem, cuius fidem ac pietatem in se sunt experti, in quem non castra totosque complexus iurium regalium atque fiscos, aut beneficii aut allodii iure b) transtulerint.

§. LXXXVI.

Probatio
quarto.

Non solum autem alienata omni tempore sunt castra adeoque regalia; verum etiam pignori data certum est. Praeter alia quam plurima Documenta hic adducere

a) ISTE in Superioritate territoriali §. 65. in notis p. 327. ILLE de Allodiis Imperii cap. IV. §. 10. HIC in Electis feudalibus cap. VI. §. 7.

b) Vid. MONACHVS SANCTI GALLENSIS C. IO. Praecept. CAROLI M. ap. MABILL. de Re Dipl. Lib. 6. p. 528.

cere placet tantum primo loco Chartam ALBERTI & ERICI fratrum, Saxoniae Ducum, qua oppidum MOELLEN cum Dominio & Advocatia Civitati LVBECENSI sub relictionis lege vendiderunt *a)*, in qua sunt verba notatu dignissima: - - -

Vendidimus & dimisimus - - oppidum nostrum Molne cum stagno sicut iacet, cum dominio nostro & Advocatia nostra que ad dictum oppidum Molne pertinent, cum curia nostre habitationis ibidem, theloneo, & redditibus Quadraginta marcarum, quos annue Consules ejusdem oppidi exponere tenentur, cum omni iure & iudicio supremo & infimo ac omnibus aliis intermediis iudiciis, molendinis, cum hujusmodi villis ad idem oppidum spectantibus, cum agris cultis & incultis, pratis, pascuis, paludibus, aspitibus, aquis, aquarum decursibus, viis & inviis, exitibus & regressibus, stagnis, instagnationibus, piscariis, rivis, & aliis fluminibus, terminis & terminorum distinctionibus, lignis, silvis, rubetis, atque fluza, cum omnibus usufructibus, & omnibus & singulis conditionibus ac appertinenciis suis universis, prout nostris progenitoribus & nobis haftenus omnia & singula premissa pertinebant - - - Est tamen nobis & nostris heredibus libera data facultas - - - quod dictum oppidum Molne - - reemere poterimus &c.

Ex quo Diplomate discere licet, non modo oppidum *Moellen*, sed etiam omnes ejus pertinentias, puta, omnia rega-

a) Anno 1359. vid. *Moellnische Deduct.* P. II. p. 23. n. 18.

regalia, cujuscunque demum generis fuerint, & quidem eo modo, quo iis fruebantur Duces Saxoniae, in magistratum & cives Lubecenses sub lege redimendi translata esse. Sed & aliud anecdoton producere libet de simplici oppignoratione castrum, nempe *Chartam ALBERTI Ducis Brunsvicensis anno 1300:*

Dei gratia nos Albertus - - quod Wasmodus de Indagine miles, de pecunia, pro qua Castrum novum Nienovere Hinrico militi dicto Jonde pro nos est obligatum, eidem Hinrico Trecentas marcas puri argenti ex parte nostra totaliter expedit, pro quibus trecentis marcis quartam partem dicti castrum nostri Nienovere eidem Wasmodo militi & suis heredibus presentibus obligamus, tali conditione adjuncta, quod quandoque nos vel nostri heredes decreverimus redimere dictum Castrum nostrum, idem Wasmodus suam partem ejusdem castrum nobis dabit ad redimendum. Similiter pro pecunia praenotata propterea omnia alia, quae cum dicto Hinrico milite per nos sunt placitata, & literis nostris sibi super obligationem dicti Castrum datis &c. *b*).

§. LXXXVII.

Probatio
quinta.

Quando dicimus, castra cum regalibus in commercio mille abhinc annis migraffe, non excludimus aliena-

b) Plura exempla castrorum cum omnibus regalibus ad ea spectantibus oppignorationum exhibentur a E. TREVERO in der *gyendlichen Geschlechts-Historie des Hoch-Adelichen Hauses der Herren von Manzbhausen, im Anhang p. 422. 423. ff.*

alienationes regalium particulares. Tantum enim abest, ut reges Germaniae in alienandis regalibus difficiles sese praebuerint, ut potius singulas fisci & regalium species dispergere, & concedendo aliis utroque nomine & feudi & allodii easdem, totum fiscum separare, eius partes scindere, longe lateque dilapidare nulli dubitaverint. Quantus fuerit regii castri GRONE ambitus, quantus regalium, urbium, mansuum, curtium minorum, complexus ad illud attinuerit, ex supra dictis liquet. Quis vero hodie ullum horum omnium & ipsius loci muniti, tanquam castri & pertinentiarum ejus, vestigium aut rudus videt? Omnia eius regalia in partes scissa, alienata extant. Quod diximus, docebitur.

§. LXXXVIII.

Pertinentiarum Castri *Grone* partes, *Sublen*, *Hamel*, *Illustratio probationis hujus.*
len, praefecturam *Munden*, & *Salinas Bodenfeldenses*, Reges Germaniae *a)* in Abbatiam *Corbeiensis* transtulerunt. Ex eodem fisco regio *OTTO b)* *Wizzereshusen*, *Manisi*, Coenobio *Hildewardesbusano* cessit. Idem Imperator ex Fisco *Grone* triginta mansus in pagis *Perran-*

a) *Ludovicus* in Charta sua A. 834. apud *SCHATENIUM* Annal. Tom. I. p. 80. *b)* in Charta A. 990. ap. *HOFMANNVM* Antiq. Hildesienf.

ranhuson, Livetingeshuson, Etheleveshuson, Lengeleron, Rodereshuson, Hattichuson c), Abbatiae Gandersheim dedit. Ex fisco eodem acceperunt quoque, ab Imperatore OTTONE III. Thielburga Comitissae EGGHARDI sororis unum mansum regalem in villa Westalmeshuson d): ab HENRICO II. e) Coenobium Hildewardeshusen, sexaginta & sex mansus in villa Gemmel: Episcopus Paderbornensis ab Imperatore CONRADO f) curtem sui juris Pardenebrcki cum pertinentiis in Huuinadal, Molduganel, Ludolfeshusen: ab HENRICO III. Monasterium Hilwardeshusen, Villam Schidum g): nec non ab HENRICO IV. Archiepiscopus Hamburgensis, ejus bona omnia in Wenethe b) Beneficii nomine: partes castri & fisci GRONE Domini de Adelevesen i), nempe dimidium burgum GRONE cum iurisdictionibus & Vogteiis earumque pertinentiis, omnibusque aliis bonis a majoribus possessis; Domini de Hardenberg k) den Burgstall und Dorffstadt Grunnaue und das dazu geböret; Domini de Uslar das Kirch-

Lehn

c) Charta ejus an. 990. apud HAHNIVM Hist. Gandersh. p. 635.

d) Charta ejus A. 997.

e) Charta A. 1016. ap. HOFMANNVM l. c.

f) Charta An. 1032. ap. SCHATEN. Annal. Tom. I. p. 488.

g) Charta 1046. ap. HOFM. l. c.

b) Charta 1046. ap. LINDENBROG. Privil. Hamburg. n. 28. p. 142.

i) in Charta authentica CAROLI IV. an. 1377.

k) Chartae CAROLI IV. 1366. & MAXIMIL. II. A. 1572.

DE CASTRORVM POSSESSORIBVS. 131

Lehn von der Pfarr-Kirche St. Johannis in BYRG-GRONE l); Domini de GRONE, qui *erant Advocati in GRONA*, multa Castrri GRONE iura regalia & alias pertinentias m) possederunt.

§. LXXXIX.

Castra, adeoque regalia in Germania omni tempore in commercio ambularunt, uti iam satis, opinor, probatum dedimus. Hinc est, quod Castrorum domini non soli fuerint Germanorum reges; domini sane iure castra quoque & Principes, & Comites, Dynastae, Equites, Episcopi, non minus & alii ex ordine Clericorum tenuerunt, prout Chartae a nobis haftenus passim productae, multaeque plures vetustatis reliquiae in LUDWIGII, LEIBNITII, MIRAEI, LVNIGII, *Perillustri* GVDENII & aliorum, reconditae collectionibus testantur, quas omnes hic adponere longum nimis foret. Ne tamen exemplorum fiat hiatus, quaedam omnium ordinum nomina castrorum Saxoniae recensebimus. Castra igitur, quorum Domini Reges Germaniae fuerunt, in Saxo-

Ordines
dominorum
castrri

l) vid. Bulla MARTINI P. P. A. 1419. in Chron. *Gottingsi* Part. II. p. 231. seq. Charta officialis *Nortbunensis* & *Joh. Vilar*

&c. ibid. in *Vorbericht* p. 116.

m) Charta ALBERTI PINGVIS A. 1296. in *Vigilia* Simonis & Judae.

Saxonia sita, sunt: I.) *Castrum seu Castellum GRONE*, siue, ut olim vocabatur, *GRVONA*; cuius synonyma sunt *urbs Grona*, *Palatia Grona*, *Curtis Grona*, *Burg Grona bey Göttingen a)*. II.) *PALITHE*, *regia Curtis*, *Villa Polida b)*. III. *Curtis regia MORVNGA c)*. IV.) *Curtis regia BRVGHEIM d)*, *BRVGGIHEIM in septentrionali parte Leinae fluminis e)*. *Castra Principum, Comitum, Dynastiarum* aliorumque deprehenduntur in Saxonia: *Castra SOMMERSCHENBURG & omnia attinentia, LICHTENBERG, ASSE, SCHILTBERG, STAVFFENBURG, OSTERODE, HERTESBERG, SCHARTFELD, LVTTERBERG, HANISTEIN f)*, quorum Dominus ex hereditate *HENRICI LEONIS* fuit *HENRICVS PALATINVS*: *Castra HOMBERG* cum suis pertinentiis, *CIELLE, DESINBERG* cum suis appenditiis, dominium ex hereditate ejusdem agnovit *OTTO IV. g)*. *Castra LVNEBURG, LOVWENBERCH, BLANKENBURG, REGHENSTEIN,*

a) Vita *GODEHARDI* ap. *LEIBNIT.* Script. Brunf. Tom. I. p. 491. *WITICHIND.* Tom. I. Annal. ap. *MEIBOMIVM* p. 636. *Speculum Saxonicum* Lib. I. a. 62. *Diplom. HENR. IV.* ap. *LEVCKFELD.* Antiq. Poeld. App. IV. n. 7. p. 279.

b) *Annalista Saxo* ad annum 975. & ad annum 1017.

c) Vita *MEINWERCI* §. 25.

d) *Præceptum OTTONIS MAGNI* anno 937. ap. *HEDAM* Hist. Episc. Ultraj. p. 81.

e) *Charta Henrici III.* anno 1043. apud *LEUCKFELD.* Antiq. Gandersh. pag. 117.

f) *Tabulae Divisionis Paderbornenf.* anno 1203. apud *RETHMEYERVM* Chron. Brunf. p. 421.

g) *RETHMEYER.* l. c. p. 423.

STEIN, HEYMENBURG, HIDESACKERE, DALENBURG, BERGE, LICHOWWE, DANNENBERCH, BROME, NIENWALDE *b*), ad WILHELMVM DE LVNEBURG spectarunt. Castra Comitum, Dynastiarum aliorumque extitere, Castellum SIECHELSTEIN cum pertinentiis, Dynastia Siechelstein, dem Bergbaus, pago Hedemunden, villis Oherode, Escherode, Bentherode, Landwerenhagen, Neuenhagen, Lutternberg, Spieckershausen, Speel, Wanhausen *i*). Castellum PLESSE, de quo supersunt verba *k*): *Episcopus autem de bonis hereditariis in Saxonia positus urbem sitam in loco, qui Plesse dicitur, cum undecies centum mansis, iam ante ecclesiae datis, ipso die recognoscendo & reiterando ecclesiae delegavit.* Castrum ROSTORFF, quod nobilibus *Dominis de Rostorff* nomen dedit *l*). Castrum HARDEGSEN *m*). Comitum de Niedeck castrum NEIDECK, de quo memoriae prodita sunt in libro quodam memoriali *Reinbusano*: *Otto nobilis Comes & Dominus in Neideck, cognominatus niger, obiit Anno Dni MCCXXX. hic sepultus, cuius anima requiescat in pace;* atque iterum in alio quodam necrologio *Fredelsheimensi*: *Bedet vor*
Gre-

- b*) apud EVNDEM l. c.
i) HOFMANN. Var. Saxon. Volum. II.
k) in Vita MEINWERICI p. 518.
l) HAMELMANN. de famil. emortuis Lib. II. MEIERVS in Antiq. Plessenibus Part. III. c. VIII. §. III. IV. p. 349.
m) HAMELMANN. & MEIER. l. l. c. c.

Greven Otten den Schwarten von der Niedeggen n). Burgum SVTRODE, cuius domini successu temporis facti sunt Domini de *Susa*, Domini de *Vslar*, Dni de *Medenheim o).* Castrum ALTENGLEICHEN seu GLEICHEN *p).* Castrum ETELVESHVSEN, AIDELEVESSEN s. HADELEVESSEN. Castrum HARDENBERG, quod olim dictum fuit BEVERSTEIN *q).* Castrum BREDEBECK *r):* & alia plura, quorum seriem hic facere longiorem, breuitas, cui studemus, prohibet.

§. XC.

Conclusio
de castris
commercio
subiectis ge-
neralis.

Quoniam igitur constat inter omnes, I.) Castra a Regibus in quosvis translata esse Principes, Comites, Dynastas: II.) Ingenuos fuisse omni tempore castrorum dominos & allodiales & feudales (§. LXXXIII. & LXXXIV.): III.) Ministeriales superiores, aliosque Nobiles, castra sua iterum alienasse (§. LXXXV.): IV.) Castra pignoris loco data, & sub pacto redimendi vendita esse (LXXXVI.): V.) Castra diuisa esse, atque regalia eorum pertinentia per partes in alios translata (LXXXVII.) VI.)

n) De hoc Castro conf. HOFM. HARDENBERG A. 1232. in Hist. l. c. Part. II. HAMELM. l. c. Lib. I. Gandersh. ap. HARN. pag. 1721. p. 735. HOFMANN. Var. Sax. Vol. 2.

o) HOFMANNVS l. c.

p) CHARTA ERICI DVCCIS ANNO 1555.

q) Charta BERNHARDI DE

Hildefiensis anno 1506. *am Mitwochen nach dem Sonstage Reminiscere in der billigen Vasten.*

VI.) Hoc nequidem in Castris Regalibus fecus fuisse (§. LXXXVIII.): Castra adeoque VII.) partim integra, partim per partes e manu in manus quasi migrasse (LXXXIX.); quilibet rerum aequus aestimator, & qui non partium studio indulget, jam nullus dubitabit amplius, quin omni, quoad scire licet, tempore Castra, ergo & regalia, in Germania in commercio fuerint.

§. XCI.

Alienata fuerunt semper castra cum pertinentiis non solum in feudum, sed etiam in allodium, (§. LXXXIII. ad §. xc.) atque creditoribus pignoris loco data (LXXXVI.): Ergo possessores castrorum vel sunt simul DOMINI, sive PLENI sive MINVS PLENI seu VTILES; vel sunt POSSESSORES tantum PIGNORATITII.

Possessores
Castrorum
aut sunt do-
mini simul,
aut pignora-
titii.

§. XCII.

Ad dominos castrorum hodiernos quod attinet, sunt hi vel superioritate territoriali gaudentes, vel qui eam non habent. Prioris generis classem faciunt, e. gr. *Reges, principes*, sive ex ordine clericali sive seculari, & *comites*: qui cum regalium & majorum & minorum sint capaces, superfluum foret quaerere, utrum regalibus castris suis competentibus fruantur. Licet vero horum multi hodieque nomina sua a castris suis trahant; tamen plerique castra, quorum domini sunt, in praefectu-

Hodierna fa-
cies castrorum
dominorum.

fecturas transfuderunt, quae hanc ob causam multis in provinciis castellaturarum appellationem (XLIV. & XLV.) induerunt: quarum *praefecti*, *Ami - Leute*, etiam omnia iura his praefecturis tanquam castris adhaerentia, nomine domini exercere solent.

§. XCIII.

Domini
omnes ca-
strorum ho-
die rega-
lium domi-
ni simulunt.

De iis castrorum dominis, cuiuscunque demum ordinis sint, oratio itaque nostra tantum hic esse debet, qui aut omni superioritate territoriali, aut in ea provincia, in qua castra possident, destituuntur: ad quorum uberiorem, praesertim in his terris qualis sit, conditionis descriptionem antequam perveniamus; conclusio, quae ex antecedentibus immediate fluit, facienda erit, ne illud nunc demum quaerere videamur, quod iam iam rationibus gravissimis affirmatum a nobis est. Scilicet cum castra mille abhinc annis cum regalibus de manu in manus tradita, & quovis modo alienata fuerint, ita ut castrorum domini cuiuscunque conditionis & ordinis regalia secum communicatorum dominium consequerentur; alienationeque hac superioritas territorialis non laedatur, neque etiam Regalia majora & non communicativa minuantur aut turbentur; concluditur nunc certo certius: *Hodieque dominos castrorum omnes simul quoque pertinentiarum & iurium regalium ad ea exerceri solitorum dominos esse.*

§. XCIV.

§. XCIV.

Enim vero, utut regalia castrorum, quia commu-
nicativa, in hodiernos castrorum dominos absque
dubio cadant; tamen modus, quo exercentur eadem,
pro ratione provinciarum Germaniae varius esse potest.
Nos itaque, quae diximus, statu dominorum castro-
rum *harum terrarum* illustrabimus, &, quod iam proba-
vimus, nempe regalia castro adhaerentia dominis eo-
rum quibuscunque competere, refellendo secus putan-
tium obiectiones, corroborabimus.

Diffentium opinio
fundamento
caret.

§. XCV.

Hodierni castrorum Domini & possessores, suo
quisque respectu, *Castellani, Burgherren, Schlossgesessene,*
Beschloste, Beschloste, Geschloste, Geschloste appellan-
tur; quae nomina, nativa sua significatione, & littera-
rum compositione ipsa, intuentibus statim ita sunt clara,
ut nulla ulteriori probatione aut declaratione indigere
videantur. In terris *Brunsvicensibus & Luneburgensibus* &
domini castrorum & possessores eorum pignoratitii no-
men *der Beschlosten* gesserunt semper; ut adeo vox *Be-*
schlosten de utrisque usurpata promiscue fuerit.

Domini Ca-
strorum &
pignoratitii
in his terris
vocantur be-
schloste.

§. XCVI.

S

§. XCVI.

Probatio af-
ferti.

Probatür sententia nostra, voluntate ipsorum dominorum territorialium, nempe ERICI Ducis Epistola anni MDXXVIII. in qua occurrunt sequentia :

Unse Ridderfchop von Adel und leven getrüwen so nicht beschlotten sin, twischen Deister unde Leine - - mit sammt Praelaten und beschlotten Junckern unfer gemeinen Ridderfchop, in demjenigen Gerichten unfer beschlotten Manne von Adel so sulcke unse Gerichte inne hebben.

Nec non BERNHARDI & HENRICI epistola anno MCCCXII. ubi :

We ock in unfer Herschop beschlotet edder beseten is edder wert van Praelaten, Riddern, Knechten, edder Borgeren - - Ock hebe we se alle de Slote in unfer vorsecreven Herschop vor Erve edder Pandtschop von uns Inne hebbet, ute der unbeschloteden Manschop de in der ieghenode welck wohnhaftig is &c.

§. XCVII.

Divisio ordi-
nis equestris
in his terris

Ex quibus Chartis fluunt duo : I.) In his terris ordinem equestrem dividi in *Beschloste* & *Unbeschloste*, quorum illi sint aut domini castrorum quae possident, aut tantum possessores pignoratitii. II.) Qui castra non habent, *die unbeschloste*, ad eos referuntur, *die beseten sind a)* ;
die

a) Epistola BERNH. & HENRI- CI Ducum A. 1392.

die Amtseingefessenen Junckern b); porro qui in der Inge-
node seu Provincia & Dingstadt habitant c); ut & die ein-
gefessenen von Adel, welche zwar immediate vor der Cantz-
ley und Hoffgericht zu belangen, jedoch daß dem Groß-Vogt
zum Calenberg die allgemeine Aufficht im Amt Calenberg ge-
lassen werde d).

§. XCVIII.

Quoniam possessores castrorum, sive pignoratiui si-
ve domini pleni vel minus pleni, uno nomine *der Be-* Refutatio
objectionis
primae.
schlosten veniunt (§. xcv. & xcvi.); sequitur, quod, si
interdum pignoratiui castrorum possessores appellantur
soli *die Beschlosten*, hoc non fit argumento, castrorum
dominos appellatione *der Beschlosten* non comprehendi,
sed solis possessoribus pignoratiuis hoc nomen semper
tribui. Loca insuper namque reperiuntur, ubi & illi,
qui in *Pandtschop*, & qui *vor Erve*, castra tenent, no-
mine *der Beschlosten* indicantur a) (§. xcvi.). Contra ea
vero appellatio *der Beschlosten*, possessores castrorum
pignoratiuis interdum excludere potest, si nempe sit
de iis sermo, qui potestates publicas exercent in iis lo-
cis,

b) Fürstl. Ausschreiben vom
20. Julii 1565.

d) Gandersh. Landtags-Ab-
schied art. 4.

c) idem privileg. BERNHAR-
DI & HENRICI de A. 1392.

a) quod fit in Epistola illa
saepe laudata BERNHARDI &
HENRICI Ducum a. 1392.

cis, ubi pignoratitii castrorum possessores, *Befehlshaber* simul non sunt. Exemplum videre licet in HENNINGIO de RVSCHENBLATE, quem pignoratitio nomine castrum possedisse testatur IOHANNES EPISCOPVS HILDESIENSIS *b*), verbis:

An Stürwolde Inholt dem Slot Breve, durch uns und unse Capittel versegelt, up 7100 Gulden Summa von wehrt;

Et tamen mandatur ab eodem Episcopo *c*):

Friedrick von Rössingen schall wesen en Grote Vogt thom Stürwolde, uns tho unserm Erve und Henning Ruscchenplat tho synen Pantschillinge Loffte und Ayde thun, und unsern Capitel und uns tho unserm Hufe und Stifts-Erve antworten. So ock de weldige Hand von Peine getogen, schal Brun Botmer glyck einen Drosten oder Hövetman mit eversten Befehl angenommen und bestellet werden, alles na Rade unser Rede. Schal und mag he Henninge Rusccheplat trewe licken helpen inne hüden up unser Ampt-Lüde besorgend.

§. XCIX.

Refutatio
objectionis
secundae.

Obverti plerumque solet ab iis, qui, quod Castrorum domini ad appellationem *der Beschloffen* referri debeant, negant: Saepissime aut potius plerumque in constitutionibus provincialibus aliisque Chartis per vocem *Beschloffe* tantum eos indigitari, qui ut ministeriales

b) in eius *Regierung*-Form an. 1527. in Actis Hildes. p. 478. *c*) *ibid.*

les castra possident, ac nomine principis tantum potestates publicas exercent. Verum enim vero, quicquid hujus rei sit, salva tamen nostra stabit sententia. Si enim verum est, quod dominus *der Geschloffenen Gerichten*, quae, ut infra patebit, judicia clausa vocantur fit revera *ein Schloßgeseßener* sive *Beschloßer*; (§. xcvi. & xcvi.) Dominique de *Hardenberg* nomen suum *der Beschloßen* non modo a castro suo *Hardenberg*, sed etiam *won andern Sloten dar se nu to tiden ansittet*, trahant, quod docet ipsa ALBERTI Ducis Epistola Anno MCCCXXXV. am funte Nicolaus *Tage*: consequens est, ut appellationem *der Beschloßen* ad quosvis castra possidentes extendi oporteat.

§. C.

Nondum adquiescunt adversae opinioni faventes ^{a)}, sed nova quasi ratione insurgunt dicentes: Olim magnam fuisse distinctionem inter *Beschloße* & *Geschloßene*, inter *Beschloßene* & *geschloßene Gerichte*; illas voces de castrorum possessoribus pignoratitiis eorumque iurisdictione, has de castrorum dominis & eorum iudiciis valere. Sed veremur, ne fallantur. Enim vero I), quod

Refutatio
objectionis
tertia.

a) de quorum sententia evolvens est CONSULTISSIMI IVNGII libellus multa eruditione refert; de Jure recipiendi Jurdacos, cap. V.

foli castra pignoris loco tenentes olim dicti fuerint *Beschloste*, credere vetat exemplum quod in investitura Magistratus Brunsvicensis castris *Eich & Wendhausen* animadvertimus *b*), verbis:

Mit diesen beyden statlichen Gerichten und Schloß Eich und Wendhauffen den Rath und gemeine Stadt Braunschweig investiret und beliehen gehabt.

Quamvis enim Brunsvicenses non fuerint isto tempore possessores horum castrorum pignoratitii; nihilo secius tamen inter *Beschloste c*) ibidem connumerantur. II.) *Beschlossene* & *Geschlossene* synonyma habentur, omnesque illos, qui castro aliquo sunt instructi, quovis modo, (§. xc.) denotant. III.) Quoties in Constitutionibus provincialibus & comitorum provincialium recessibus de executione edictorum disponitur, quam exercere tantum possunt *ministeriales, die Fürstlichen Amts-Bedienten*, & illi qui castra sive jure pignoris sive domini possident, adeoque judiciis clausis (*geschlossene Gerichte*) gaudent; toties executionis faciendae mandatum injungitur *denen Beamten & Beschlosten*. Non possunt itaque non sub appellatione *der Beschlosten* etiam *die Geschlossene* eorumque judicia, sive sint domini sive non domini Castrorum possessores, intelligi. Nam cum in executione

ne

b) Acta Brunsv. Part. I. p. 128. nach Anschlag von dem Römischen
c) in Herzog FRIEDRICH UL. Zug.

ne rescriptorum aliarumque constitutionum deman-
danda castrorum domini praeteriri nequeant, mentio-
nique *der Beamten* inesse eorum denominatio aequae
non possit; certo certius est, eos quoque *der Beschloßen*
appellatione includi.

§. CI.

Quod si vero etiam possemus largiri, voces *Beschlo-* Conclusio.
ße & *Geschlossene* diversas, atque illos castrorum pigno-
ratitios possessores, hos eorum dominos esse intelligen-
dos; attamen utrosque quoad exercitium regalium iu-
rium, tanquam castrorum suorum pertinentiarum in
his terris, re ipsa inter sese convenire, exploratum ha-
bemus: ut adeo nobis quoque dictum esse oporteat
illud, *in verbis simus faciles, modo in re conveniamus*. Con-
feramus ergo paucis utrosque castrorum possessores.

§. CII.

Possessores castrorum pignoratitii nomen *der Be-* Comparatio
schloßen habent, a Castris suis (*Schlossern*) quae possi- dominorum
dent, (§.xcv.) ac omnia, licet ex iure pignoris, exer- castrorum,
cent jura regalia & potestates publicae quae castrorum &
pertinentiae reputantur; unde patet, etiam in his ter- possessorum
ris ad pertinentias castrorum urbanum bannum, pla- pignoratiti-
citur urbanum, *Burgban*, *Burgding*, vi cuius, ut cum orum inter
aero medio loquamur, dominus castrorum, aut ab hoc iu- se.
re pignoris tenens, ad instar magnae potestatis placita-
bat,

bat, referendum esse. Jam si spectes dominos castrorum sive plenos sive utiles, animadvertes profecto, eosdem simili ratione *Geschlossene, Geschlossene, Gerichts-Herren, Burgherren, Schloßgefessene*, seu *Beschloste*, id est, qui castrum tenent, appellatos, quibus potestas publica, *ein geschlossen Gericht*, tale nimirum quod in praefecturis, quae castra olim fuerunt, exercetur & quod *denen ungeschloßen Gerichten* opponitur, competat cum omni iure illo, quod possessores castri pignoratitii ex iure pignoris & Praefecti nostri, *die Beamten*, ex mandato domini territorialis exercere solent. Et quamvis quidam castrorum domini, praesertim in Ducatu Gottingensi, ea regalia, quae vi superioritatis territorialis Imperanti debentur, veluti *Consumtions-Licent, Fourage, Proviant, Einquartirung*, ferè simul cum alijs subditis teneantur; attamen haec omnia domini castrorum in suo districtu inter eos, qui a Castris suis pendunt, distribuunt, proportione observata, praestanda, simulque ipsi exigere solent. Reliqua vero regalia, ut *Zollen, Schutz-Geld, Manibaler, dritte Pfenning*, & porro *was das Forst-Amt in denen Herrschafflichen Aemtern, Wildbahnen, Jagten, Forsten und Hölzungen* exerceret und darvor einnimt und berechnet a), omnia castri domini in districtibus castrorum suorum, non vero Camera Regia, exer-

a) Videatur *die Amts-Ordnung* c. IV. §. 16.

exercent, & prout ad castra sua exigi solita semper fuerunt, exigunt. Quam etiam ob causam edictum illud Ducale die XX. Julii Anno MDLXV. *gegen die Beeinträchtigungen in die Herrschaftlichen Jagden*, non ad castrorum possessores, sed ad reliquos, *gegen die Amts-eingeseffene Junckern*, directum esse videmus.

§. CIII.

Judicia & iurisdictiones eorum, qui castra tenent vel iure pignoris vel domini, appellantur *Beschloste, Beschloste, Geschloste, Geschloste Gerichte*, quibus reliqua iudicia, eorum nempe quibus castrum non est, opponuntur. Illa sermone latino *iudicia clausa*; haec, *iudicia non clausa* exprimuntur. Rationem huius denominationis derivant quidam ab eo, quod *iudicia clausa* Praefectis, *denen Fürstlichen Beamten*, praecclusa quasi sint, ut hi in illis nihil iuris exercere valeant, sed omnia, quae faciunt in praefecturis praefecti, in suis castrorum districtibus faciant castrorum possessores. Quae derivatio hanc ob causam valere potest, quoniam non minus quoque *praediis, castris, & curtibus ecclesiarum de immunitate*, quippe quae cum exemptione a potestate iudicum publicorum intra terminos immunitatis clausa quasi fuerunt, optime quadrat. Sed non minus etiam vero simile est,

De castrorum possessorum iudicium clausis.

ju-

T

iudicia ex deflexione *der-Beschlossenen Gerichte in geschlossene & geschlossene*, & male inspecta origine vocis germanicae *geschlossenen Gerichte*, fuisse dicta tandem *clausa*, quasi *geschlossen* veniret a claudendo, cum tamen a *geschlossen*, seu a possessione *eines Schlosses* fluxerit. Quoniam vero iudicia dominorum castris & *castrum* seu *Schloss* supponunt, & *clausa* revera sunt; potest esse, ut *die geschlossene Gerichte a castris (deven Schloßern)* ipsis, & simul a *claudendo* dictionis originem traxerint.

§. CIV.

Differentia eorum qui castra possident, & qui non possident, seu *der beschlossenen & unbeschlossenen* prima.

Pertractatis iis, in quibus castrorum possessores simul domini, cum possidentibus castra iure pignoris conveniant atque inter sese differant; reliquum iam est, ut *discrimina inter castris dominos & illos, qui castra plane non habent, & titulo der ungeschlossenen gaudent*, stabiliamus.

illi ergo 1) habent iudicia *clausa, geschlossene Gerichte*, hi vero non habent: illi rescripta & decreta superiorum collegiorum ipsi exequentur, hi non aequae, sed fieri in causis, quae sunt regiminis (*Regierungs-Sachen*), per praefectos pati debent. Quae differentia licet veritate sua non careat, dominis tamen castrorum & illis quibus castra non sunt, eorumque iudiciis a se invicem discernendis neitiquam sufficit. Hinc utrorumque iudiciorum criteria distinctiva sunt plura in medium afferenda.

§. CV.

§. CV.

Ad Iudicia igitur non clausa quod attinet, II) gaudent quidem exercitio iurisdictionis voluntariae & contentiosae, provocatur ab illis quoque appellationis remedio ad collegia superiora, a quibus non minus *processus* ad ea ipsa mittuntur. Subsunt ergo *iudicia non clausa* - immediate superioribus collegiis, verum unice in Iurisdictionis actibus. Contra ea vero, omnia reliqua iura, quae ex superioritate territoriali fluunt, extra iurisdictionis utriusque actus posita, in ipsis *iudiciis clausis* a praefecto domini territorialis iussu exercentur. Ergo *ex-era iurisdictionem iudicia non clausa Praefecturae ut iudicio superiori subiecta sunt.*

Differentia
secunda.

§. CVI.

Quae diximus, fient clariora III), si potissimo illustrata fuerint exemplo. Etenim omnia onera publica, quae a superiore territoriali imponuntur, velut *die Contributions-und andere Steur - Anlagen*, & in ecclesiasticis *das Quartal-Opffer*, in *iudiciis non clausis* non ab eorum dominis, sed a praefectis solis exiguntur. In proportione namque, qua subditorum quilibet teneatur, horum onerum invenienda, *iudicii non clausa* instar partium praefectarum habentur & numerantur, atque *contribu-tiones*

Differentia
tertia.

*tion*es ab iis, qui habitant in eiusmodi iudiciis non clausis, exigendae inter *contributiones* praefecturarum computantur: quando itaque novum onus publicum praefecturis praestandum iungitur, sub *quanto praefecturae* (*dem Amts-Quanto*) *iudicia non clausa* iam comprehenduntur. Haec omnia in *iudiciis clausis* secus se habent. Nam eorum neque pars onerum publicorum sub praefecturarum *Quanto* latet, neque a praefectis exigi potest, sed quicquid hi in suis praefecturis & *iudiciis non clausis* iussu domini territorialis exercent, hoc in *iudiciis clausis* castrorum domini proprio iure exequentur: mensura etiam eorum *dem Amts-Quanto* contradistinguitur; quae cum sit certa proportione determinata, pro lubitu, invitis castrorum dominis, mutari et crescere nequit.

§. CVII.

Compendium differentiarum exhibetur.

Omnis ergo materia de differentia inter *iudicia clausa* & *non clausa*, eorumque possessores, ductu nostrae doctrinae, brevibus eo redit, ut iudicia non clausa, *die angeschlossene Gerichte*, nisi in quibusdam aliud ex privilegio aut pacto aut consuetudine obtineat, extra speciem iurisdictionis voluntariae & contentiosae, praefecturae sint subjecta, ita nempe, ut dominus territorialis omnia praefecturis adhaerentia regalia & quaevis
ex

ex superioritate territoriali fluentia iura, in ipsis iudiciis non clausis per manus praefectorum suorum exerceat: *Iudicia* vero clausa, omnia iura regalia in castris suis exerceri solita, proprio jure propriaque auctoritate ipsi vel suo iussu per alios exerceant, reliqua autem iura, quae partem superioritatis territorialis constituunt, non nisi ab ipso domino territoriali, vel ejus mandato a superioribus iudiciis, exclusis praefectis, iussu exequantur.

§. CVIII.

Habes, Lector, brevem delineationem conditionis hodiernorum castrorum dominorum, qui in castro superioritate territoriali non pollent: nec non scis iam, quantum *iudicia non clausa* distent a *iudiciis clausis*. Probationem a nobis dictorum videre cupienti Tibi deesse nolumus. Iura enim, quae in his terris competunt castrorum dominis, seu *denen beschloffen*, a nobis per indicem quasi descripta, quibus a iudiciis *non clausis* distinguuntur, auctoritate legum provincialium ipsa nituntur, quarum praecipuarum nobis, certe iusto prolixioribus futuris, si earum omnium integra verba huc transcribere vellemus, nomina adduxisse satis esto. Ex quibus in hunc censum venire prae caeteris merentur, *der Landtags-Abschied* de Anno MDCLXXXVI. §. XIV. Rescripta Regiminis die XXII. Martii Anno

Probantur
differentiae
huc per le-
ges provin-
ciales.

MDCXCIL & ERNESTI AVGVSTI EPISCOPI OSNABRUGGENSIS & DVICIS BRVNSVIGO-LVNEBVRGICI, Hannoverae die XXIII. Decembris Anno MDCLXXXVII.

§. CIX

Origo harum differentiarum historica.

Licet vero omnia omnino documenta deficerent legitima; illum certe experientiae quotidianae oportet repugnare, qui, quem exhibuimus, castrorum dominorum in his terris statum, in dubium vocare ausus fuerit, perpetua consuetudine & possessione comprobatum, inque ipsis rerum argumentis quotidie obtinentem. Si quis vero voluerit scire, quo demum fato fuerit factum, ut tanto hodie distent intervallo iurium *iudicia clausa & non clausa*, ille responsionem hanc capito. Olim divisa in pagos parvulos tota Germania, incredibilis numerus castrorum & curtium principalium, cum multis pertinentiis regalibus, advocatorum principalium, subadvocatorum, iudiciorum provincialium, advocatarum majorum & ab his pendentium minorum, a) placitorum maiorum & minorum surrexit, quibus temporibus advocatae minores, uti hodie praefecturis subditae Vogteyae, quae olim iurisdictione gaudebant quoque, majoribus advocatiis subiectae fuerunt. Praetertim autem in Saxonia & in his regionibus, incredibile dictu

a) De quibus Charta anno 1324. ap. RETHMAYERVM Chron. Bruns. p. 517.

dictu est, in quantam multitudinem iudicia maiora, quae magni Dynastae & reliquus ordo equestris exercuerunt ex castris suis in ipsas advocatias minores *ad castva pertinentes*, excreverint. Tantis igitur accessionibus quotidianis fere, numeri iudiciorum, comitatuum, dynastiarum, advocatarum majorum, commoti territoriales domini, fines horum iudiciorum ita rexerunt, ut omnia iudicia maiora, quae tunc in quolibet pago & dynastia fuerunt suprema, esse desinerent suprema & iudiciis aulicis subderentur; reliqua vero iura & regalia castris principalibus, quae in praefecturas transfusa sunt, adpenditia, quae hodieque adhuc nomine *der Amts-Hobeit & Amts-Hobeits-Gefälle* innotescunt, ut & aliis castris adhaerentia, manerent intacta: ut in castris nobilium domini omnia haec iura regalia ad castrum exerceri solita, propria auctoritate proprioque iure; reliqua, quae ad superioritatem territorialem spectant, iussu & auctoritate principis exercerent: in castris vero principalibus, quae dominus nobilis castris suo iure facit, praefecti, *die beamte*, iussu principis statuerent exequerenturque *b)*. Ex quibus patet, statum dominorum castrorum hodiernum nullam mutationem pristini passum esse, nisi quod iudicia castris adhaerentia deserint esse suprema, sed subordinata iudiciis aulicis fuerint.

§. CX.

b) Veritatem horum omnium ostendunt Constitutiones supra §. CVIII. allegatae.

§. CX.

A Iudiciis
clausis differt
iurisdictio
circumsepta.

Quum Domini castrorum *iudicia clausa* habeant (§. CIV.), & detur *iudicium circumseptum*, *iurisdictio circumsepta*, quae multis numeris a *iudiciis clausis* differt; cavendum est, ne haec cum illa confundantur. Quamvis autem non desint viri doctissimi, quibus palmam B. STRYKIVS praeripuit, qui in describenda indole & natura iurisdictionis circumseptae operam praestiterunt praeclaram: quoniam tamen & hi spicilegium nobis reliquerunt, nobisque animus non est, ova & crambem bis coctam lectori adponere, sed quae principia iuris germanici limpidissima redolent; tradentes hic brevem sed genuinam iurisdictionis circumseptae notionem, materiamque a scopo nostro minime alienam, quin potius cum eo arte cohaerentem, interferentes, Lectori non ingratos nos fore speramus.

§. CXI.

Definitio iurisdictionis circumseptae.

Iurisdictio circumsepta est, *quae exercetur in aliquo terrae tractu, quem limites positi determinant.*

§. CXII.

Synonyma iurisdictionis circumseptae.

Cum sit iurisdictionis circumsepta, quae limitibus circumscribitur positis; sequitur, perinde esse, quam re consistant ejus limites. Ergo muri, omnis generis sepi-

sepimenta, lapides limitanei, & pali, huius iurisdictionis terminos facere possunt. Videmus quoque exinde, cur iurisdictionis circumsepta, etiam iurisdictionis infra palos, *Gerichte binnen Zaun, Pfahl, und binnen Gerichte*, infra muros & septa *a)* dicatur.

§. CXIII.

Supponit iurisdictionis circumsepta terminos positos, Quid faciat iurisdictionem circumseptam. intra quos exerceri possit (§. CXI.): hi vero vel actu ipso terrae inscribuntur aliove modo imponuntur, vel ex certa demonstratione cognoscuntur. Quae cuncta quoniam factum aliquod praestabiliunt, facile iam est ad intelligendum, terminos iurisdictionis circumseptae ex ipsis signis finium, vel ex formulis, quae fines demonstrant, vel ex consuetudine cognoscendos esse. Hinc iurisdictionis circumsepta ex muris & sepimentis perspicitur, cuius fines sunt muri & septa *a)*: ex palis, cuius fines sunt pali, ut est apud *MIRAEVM b)*: ex ipso districtu designato *c)*: ex circumscriptione limitum, a fluviis, montibus, silvis, aliisque signis petita *d)*.

§. CXIV.

- a)* Charta *RUDOLFI IMP. a.* 1267. modo allegata.
 1267. in Monum. Wurtemberg. p. 916. & *MIRAEVS* op. Diplom. p. 867.
b) l. c.
c) *SCHILTER.* voce *Mundat.*
d) Praeceptum *LUDOVICI II.* Reg. An. 858. ap. *SCHANNAT.* Cod. Prob. Wormat. p. 8.

§. CXIV.

Termini
ejus includi
regula gene-
rali non pos-
sunt.

Cum in determinanda quavis jurisdictione circumsepta sit spectandum, quod actum dictumque sit tempore constitutionis limitum, aut quales limites consuetudine introducti sint; consequens est, ut termini jurisdictionis hujus varii esse possint, nec regula generali queant includi.

§. CXV.

Differentia
inter iudi-
cium clau-
sum & cir-
cumseptum
prima.

Jurisdictionem termini positi faciunt circumseptam: Termini vero ponuntur, ne exercitium jurisdictionis ultra spatium terrae illis circumscriptum procedat (§. CXI). Ergo jurisdicctio circumsepta involvit restrictionem exercitii ad certum terrae tractum: & jurisdicctio reftringendi & coarctandi ejus exercitii causa. Judicium vero *clausum* non dicitur respectu domini castri, qui exercet, sed intuitu praefectorum, qui in districtu castri nihil jurisdictionis exercere valent.

§. CXVI.

Differentia
inter iurisdic-
tionem
circumseptam
& palarem.

Si termini positi faciunt jurisdictionem circumseptam, & varii esse possunt (§. CXII. & CXV.); jurisdictionem circumseptam a jurisdictionibus palariis, infra palos, infra muros, *Zaun-und Strassen-Gerichte*, ut genus a speciebus suis differre constat.

§. CXVII.

§. CXVII.

Jurisdictionis circumseptae differentia specifica in restrictione exercitii ad certum terrae spacium per limites notatum, posita est. (§. CXI.). Hinc liquet, ipsam jurisdictionem non esse circumseptam, sed ejus tantummodo exercitium. Ex quo varia fluunt. Nempe septimenta & pali & alii termini non mutant genus & intrinsecam jurisdictionis naturam. Igitur possunt circumseptae esse jurisdictiones *personalis* & *patrimonialis*, *ecclesiastica* & *secularis*, *forestalis*, *metallifodinaria*, *militaris*, *criminalis*, *civilis*, seu *superior* & *inferior*. Ut igitur natura intrinseca jurisdictionis circumseptae ex suis fontibus peculiaribus, ex placito scilicet majori & minori, ex advocatia, centena, judicio provinciali, justitia alta, urbano, banno banno regio &c. non vero ex circumscriptione palari aestimetur, necesse est.

Differentia inter iudicium circumseptum & clausum secunda.

§. CXVIII.

Multi quidem, inter quos versatur quoque B. STRYKIVS a), sunt, qui ajunt, cuilibet jurisdictioni circumseptae inesse jurisdictionem criminalem. Ast quo minus horum sententiae nostrum addere possimus calculum, ipsa veritate impedimur. Falluntur, & quidem vehementer falluntur hi viri docti; non enim paucitas,

Non omnis circumsepta jurisdic-tio est criminalis simul. quod probatur.

sed

a) in Diss. de iurisd. circumf. Cap. 3.

sed cumulus Chartarum veterum adest, quae eorum opinionioni contradicunt. Nos exhibebimus primo unum, sed luculentum monumentum, ex quo discere illi possunt errorem suum, nempe CHARTAM RASONIS DE GAVERA, LIDEKERCKÆ ET BREDÆ DOMINI *b*), quae descriptionem jurisdictionis infra palos Abbatiae St. Bernardi ad Sebal dum complectitur sequentem:

Omnia bona sua, quae de nobis tenent apud Huldeberge infra limites seu palos infra scriptos, cum omnibus commoditatibus, utilitatibus, juribus & iustitiis inferioribus univ ersis, partim in purum allodium & partim in hereditatem perpetuam ab eisdem pacifice & quiete possidenda & habenda, & nihil nobis omnino juris aut nostris successoribus reservavimus - - - praeter dominium altae iustitiae nostrae. De dominio tamen iustitiae seu jurisdictionis dictorum religiosorum in bonis praedictis dubitatum fuit a quibusdam, in quantum videlicet se deberet extendere, & de quibus casibus dicti religiosi possent judicare, ac usque ad quam summam pecuniae ipsi emendas & forisfactorum satisfactiones recipere teneantur & levare. Nos homines nostros feudales ap. Bredam convocavimus - - - at illi unanimiter exeuntes & super hoc consilium habentes, diligentique indagazione & morosa deliberatione praehabita, perspectisque literis eorundem religiosorum, & praescriptione juris quod sibi ab antiquo praescripserunt, redierunt & unanimi consensu suam sententiam & suum iudicium protulerunt in hunc modum: Quod dicti religiosi tum ratione litterarum suarum

b) apud MIRAETUM Op. Dipl. pag. 875. seq.

rum quas habent de praedictis bonis, tum ratione juris quod sibi usu longissimi temporis praescripserunt, tenentur, & in perpetuum tenebuntur habere in omnibus bonis suis praedictis omnes iustitias, jurisdictiones, & satisfactiones sui emendas usque ad summam sexaginta solidorum ascendentes, & in perpetuum tenebuntur iudicare, cognoscere, seu iudicium facere infra limites seu palos omnium bonorum suorum praedictorum, de omnibus excessibus forefactis & iniuriis quorum satisfactiones & emendae summam sexaginta solidorum ascendunt & infra.

E contrario autem in *Charta* LVDOVICI MARCH. BRAND. Anno MCCCXLIII. c) iurisdictionis circumsepta & criminalem & civilem comprehendit:

cum iudicio supremo & infimo ejus curiae infra saepes.

EX quibus cunctis, vera esse, quae de iurisdictionis circumseptae diximus indole, liquet. Cum itaque sola definitio iurisdictionis infra palos statim indicet discrimen inter iudicia clausa & circumsepta, relinquentes hanc materiam, e diverticulo in tramitem redeamus.

§. CXIX.

Demonstravimus originem castrum germanici qua voce ^{Transitus ad Caput sextum.} & qua rem, & hanc posteriorem utramque, nimirum historicam & moralem: Notionem quoque castrum ^{distin-}

c) ap. LVDEWIG in Reliq. MSS. Tom. VII. p. 74.

distinctam ac completam exhibuimus: nec singulari non tractatione castrorum pertinentias & possessores indicavimus, juribus insignibus, quibus gaudent prae caeteris possessoribus, non omillis. Reliquum ergo est, ut tandem de ipsa qualitate possessionis castri, allodiali nempe & feudali, verba faciamus.

CAPVT SEXTVM

DE

QUALITATE POSSESSIONIS CASTRI
GERMANICI EIVSQVE REGALIVM,
IVRE ALLODII ET FEVDI.

§. CXX.

Castra cum pertinentiis omni aevo in Germania fuerunt in commercio (§. LXXXV. ad §. XC.). Castrorum pertinentiae consistunt in complexu regalium (LXXX.), & faciunt castri essentiam (§. XXVII. ad XXXIV. & §. XLI. ad §. XLV.). Ergo quoque regalia castro ut pertinentiae cohaerentia, in Germania semper in commercio fuerunt. Et quoniam castrum significat omnia regalia ad castrum pertinentiarum nomine spectantia; consequens est, ut possessio castri sit simul possessio regalium ad castrum exerceri solitorum.

§. CXXI.

Castri possessio involvit regalium quorundam possessionem.

§. CXXI.

Ex his fluunt prono alveo, quod I.) qui possidet castrum, ad probandam specialem concessionem regalium ad castrum pertinentium non teneatur: II.) quod possessio castri ejusque regalium allodialis & feudalis esse possit: III.) quod dominus castri principi titulum, quo dominium castri eiusque regalium adquisivit, edere non sit obligatus: quod IV.) ad praescriptionem regalium horum tempus immemorabile non requiratur.

Ducuntur
ex hoc qua-
tuor conclu-
siones.

§. CXXII.

Quamquam haec omnia ex iis, quae in antecedentibus a nobis dicta sunt, probationem iamiam consequantur, & principiis firmissimis nitantur: ut tamen variis, quae a *Ktis* non veritati studentibus, sed in principe quovis imperii, regalium omnium, etiam, ut vocantur, communicativorum fontem unicum quaerentibus obverti solent, argumentis obviam eatur; nostrae sententiae plenior paulo tractationem adiungere hic, animus est.

Requirunt
quidam ad
legitimam
regalium
possessionem
specialem &
expressam
principis
concessio-
nem.

§. CXXIII.

Primum, quod urgent adversae parti addicti, est specialis & expressa regalium concessio a principe proveniens. Dicunt enim, omnem possessionem castri, adeoque regalium, ut sit legitima, requirere expressam principis

Eorum
rationes.

con-

concessionem. Quae sententia, in his terris quidem, dominis castrorum vel ideo damnosa non esse potest, quod, uti jam docuimus, eorum regalia castris adnexa, veluti potestates publicae, jurisdictiones & alia jura eminentiora quam plurima, per ipsas leges provinciales & comitiorum provincialium recessus adprobata, stabilita, magisque corroborata animadvertimus. Verum enim vero quoad alios etiam provincias Germaniae, communis haec fere, sed perversa, Doctorum opinio ipsi Germaniae statui, legibus & consuetudinibus adversatur; vel maxime si status controversiae ita ponatur, ut quaeratur, *num dominus castri legitimus esse nequeat, nisi nominatam atque expressam castri regaliumque concessionem a Domino territorii profectam ostendere valeat.*

§. CXXIV.

Status controversiae & responso.

Ut vero dissentientibus omnis novas obiectiones excogitandi abrumpatur occasio, monendum ducimus, statum controversiae versari circa 1.) *Regalia*, quae possessor castri ejusque majores ad castrum semper exercere soliti fuerunt: 2.) *Dominum castri*, qui simul est vir nobilis, Dynasta, aut regni ministerialis: 3.) *Regalia*, quae e more cujuslibet provinciae castro ut pertinentiae adhaerent, & ad illud semper exercita sunt: 4.) *Regalia* castro adhaerentia, a potestate Ducum & Comitum ex-
culta:

emta: 5.) *possessores* castrorum, qui praedia Dynastica vel Comitum possederunt: 6.) vel *dominos*, qui castrum aut ut allodium aut feudum datum oblatumve tenent.

§. CXXV.

Quibus omnibus praestructis, regalibusque omni ^{Probatio prima.} aevo in Germania in commercio positis, (vide §.LXXXIII. ad §. xc.) nescimus certe, qua tandem veritatis specie quispiam fundamentum possessionis *castrum eiusque regalium* in speciali & nominata Domini territorialis concessione collocare valeat.

§. CXXVI.

Praeter haec autem quae diximus, multa adsunt ^{Probatio secunda.} alia, quae nostram sententiam omni plane dubitationi ulteriori eximunt. Nempe IMPERATOR est ille unicus fons omnium regalium vere talium, quae nimirum olim partes juris maiestatici fuerunt: Ex hoc fonte regalia exiverunt in commercium, iisque rebus, quae in patrimonio existunt, *salva tamen suprema maiestate*, annumerata sunt. *Hoc regalium profluviium* non solum in *Principes*, verum etiam in *Episcopos, Abbates, Monasteria, Nobiles, Dynastas, Milites, Equites & quosvis alios* effundebatur, sic, ut modo jure beneficii, modo allodii puri, haec regalia tanquam majestatis rivuli, his possessoribus affluerent; prout supra satis probatum dedimus.

X

§. CXXVII.

§. CXXVII.

Probatio
tertia.

Sed ipse Germaniae nostrae status atque conditio nostram mirifice firmat sententiam. *Saxonia* olim *omnisque reliqua Germania* divisa in multos *pagos* seu *provincias* erat: in quarum singulis, praeter Comitum *Comitias*, *praesidatus* seu *praefecturas*, *Nobiles* & *Dynastae* cum suis *praediis* & *potestatibus dominicis* magno numeroprehendebantur. Hae *Praefecturae*, hi *Comitatus* aliaque *legationes* a *Caesare* unice pendeant: *territoria clausa* vero recens excogitata, tunc temporis ignorabantur *a*): penes *reges Germaniae* *suprema Majestas* erat. Quamvis etiam negari nequeat, *Pagos* quibusvis *suos pagenses* suosque *limites* fuisse; *praefecturae* tamen *pagorum* unice a Rege pependunt: praeter quas, uti dictum est, innumera *bona de immunitate sub exemptione omnimoda a potestate seculari Ducum & Comitum*; nec non *multae advocatae*, a regibus in *beneficium* aut *allodium* concessae, extiterunt; ad quas insignis multitudo *Dynastiarum*, *virorum nobilium* & *potestativorum* accessit. In hos omnes non modo ab Imperatore tanquam unico fonte, *regalia* derivata sunt, sed etiam inter hos ipsos possessores in varia *diverticula* abierunt; ita ut inter possessores *secundarios* *regalia* secum communicata, uti aliae *res* in *commercio*, de manu quasi in manum translata fuerint.

§. CXXVIII.

a) Prout ostendit STRUVIUS in Jur. Publ. cap. 5. §. 5.

§. CXXVIII.

Cum igitur in magno hoc profluvio regalia in va- ^{Conclusio-}
 ria fluxerint diverticula, quorum receptacula faciebant ^{nes.}
 Duces, Episcopi, Abbates, Comites, Dynastae, No-
 biles, Equites aliique homines franci; facile patet, in
 his omnibus, licet multi eorum hodie superioritate
 territoriali gaudeant, fontem regalium quaerendum
 haut esse; quin potius omnes eosdem, quae habent re-
 galia, ex unico & communi fonte, scilicet Imperatore
 hausisse. Ergo, si a territoriali superioritate abstra-
 hamus, 1.) *omnis regalium quae sunt in commercio, seu commu-*
nicatorum, possessio in Germania unius naturae & indolis est.
 2.) *Qui a Principe Germaniae vel alio, qui superioritate terri-*
toriali eminet, castrum & regalia titulo allodii vel feudi ad-
quirat, haec omnia non e fonte, sed e rivulo haurit. 3.) *Qui*
possidet castrum & regalia, specialem & nominatam eorum
concessionem a principe profectam ostendere non tenetur.

§. CXXIX.

In alia omnia abiit B. CANCELLARIUS DE LVDE- ^{Profertur}
 wig a), concludens: *Quoties princeps de sacro patrimonio* ^{Ludewigii}
vel suo vel rei publicae aliquid donavit, indulgetque vel bene- ^{sententia.}
ficiariis militibus vel clericis & sacris collegiis, venandi iura
prae.

a) in Diss. de Venatu regali D. V. p. 31.

praecipuo loco reservavit sibi tacite instar regalium, quae nemini indulta nisi privilegio, quod docendum, non credendum temere &c. Quae LUDEWIGIANA opinio partim ad nos nil spectat, partim vero facillimo negotio refelli potest. Ad prius enim quod attinet, omnia regalia a principe in praesentes eorum possessores translata esse, nemo sane facile eo audaciae processerit, ut assereret: Plerique possessores castrorum & regalium communicatorum acceperunt eadem non a dominis suis territorialibus, sed ab aliis, uti in his terris multi ab Episcopis Paderbornensibus, Moguntinis, Hildesimensibus, Bremenensibus, Verdensibus, Magdeburgensibus, Halberstadiensibus; ab Abbatibus Corveiensibus, Fuldensibus; ab Abbatissis Gandersheimensibus & Quedlinburgensibus; quibus omnibus Reges castra, curtes, vicos, & villas, cum omnibus regalibus & exemptione a potestate seculari, dederunt, castra sua eorumque regalia tenent. Praeter haec multi sunt ex equestri ordine hodiernorum, regalium, possessorum, qui olim vel ipsi Dynastae fuerunt, vel praedia dynastica sive iure allodii sive feudi possident, quibus, cum regalibus, ab exteris, non vero dominis territorii sui investiti sunt: quo spectant illa feuda, quae in his terris quibusdam nobilibus a comitibus Schaumburgensibus & Schwalenburgensibus data sunt. Quid quod ipsi nobilium
multi

multi allodia sua principi suo in feudum obtulerunt, eaque in eadem qualitate a principe in feudum receperunt. Cum itaque principium LVDEWIGIANVM his omnibus non quadret, quippe quod tantum principem ipsum aliquid de patrimonio suo alienantem concernit; illud sane nobis non obstat, nec adeo necesse est, ut hac ratione contra B. LVDEWIGIVM disputemus, qui in his nobiscum conspirare videtur, dum ipse *praedia originariae nobilitatis & feuda oblata* a suo axioma excepta esse voluit.

§. CXXX.

Ad nos igitur axioma LVDEWIGII in eo tantum ^{Quae refel-} spectat, quod nimirum princeps e patrimonio suo alienans aliquid, regalia sibi reservasse censendus sit, nisi ea nominatim & expresse privilegio indulserit. Posset quidem LVDEWIGIVS solo refelli eo, quod regalia, salva superioritate territoriali & maiestate quae consistere possunt, in commercio posita sint, quod jam demonstravimus. Sed aliis quoque rationibus LVDEWIGII opinionem prostrernere refert. Nimirum nulla est ratio, quae suadet, ut princeps in alienatione regalium regulas sanae rationis & hermeneuticas respicere debeat vel possit. Jam vero si eas spectare velis, certum est, *nominatim* vel *specialiter* non solum esse, quod ^{litur.} sit

fit *expresso nomine*, sed etiam *aliqua demonstratione* quae mentem facientis vel dantis declarat. Quare ergo regulae bonae interpretationis, quare praecepta philosophiae rationalis, quaeso, in solo principe castra & regalia alienante non valuerint? Omnia sane regalia derivativa, a maiestate separata, quoad dominii capacia sunt, transferri possunt & transferuntur eodem modo, quo alias dominium in alium transit. Quoniam autem, uti constat, non modo castrum pertinentiae sunt quaedam regalia ejusmodi, imo castrum essentiam constituunt, castrum adeoque simpliciter positum comprehendit regalia, regalia denique omni aevo, id quod magnus formularum a nobis passim exhibitarum numerus docet, sub pertinentiarum appellatione, aliaque quavis demonstratione, alienata cum castro fuerunt; Conclusio *Ludewigianis* principiis plane opposita sponte fuit, quod in alienatione a principe de patrimonio suo facta, a regulis rectae rationis non sit recedendum. Hinc porro consequitur, ut princeps e patrimonio suo alienans aliquid, cujus pertinentiae sunt regalia communicativa, regalia simul alienaverit, etiam absque concessione expressa. Et quandoquidem regalia sunt castrum pertinentiae, & quidem quae ad castrum exerceri solita fuerunt semper; tertia sequitur conclusio, Ergo alienans castrum princeps omnia regalia alienavit, quae castro ut pertinentiae adhaerent, nisi quaedam ex illis in castrum alienatione expresse sibi reseraverit. §. CXXXI.

§. CXXXI.

Cum per ea, quae diximus, propositio illa: *Dominium castrum ad probandam specialem concessionem regalium ad castrum pertinentium non teneri*; omni scrupulo liberata sit, eo minus dubitare debemus de veritate principiorum ILLUSTRIS STRUBII a): *Castro accedere quae a Consuetudine deputantur*; MENOCHII b): *Castro concessio jurisdictionem antea ibi exerceri solitam concessam intelligi*; STRYCKII c): *Pertinentiam praesumi, qua praedecessores ad castrum usi sunt*; STRUVII d): *Jurisdictionem altam sive criminalem, specialem non requirere concessionem, si vasallus demonstrare possit, hanc etiam ab antiquo esse adnexam.*

Et conclusiones formantur.

§. CXXXII.

Possessio castrum eiusque regalium est vel feudalis vel allodialis (§. CXXI). Quoniam enim castra & regalia eorum in Germania omni aetate fuerunt in commercio; adquiri eadem posse oportet omnibus modis, quibus aliorum rerum dominium adquiritur, nec non adeo eorum possessio eandem qualitatem cum possessione aliarum rerum in patrimonio privatorum existentium sine dubio habet. *Est igitur regalium possessio vel feudalis vel allodialis.*

Possessio
Castrum est
vel allodialis
vel feudalis.

§. CXXXIII.

a) in der *Rechtlichen Pruvung* in causa von *Sohlenthal* wider von *Kankyn* a. 1732. p. 10.
b) de Praesunt. L. III. praef. 97.

c) de Jure Pertin. C. II. n. 90.
d) in Jurispr. feud. Cap. VIII. §. 18.

§. CXXXIII.

Adducuntur
opiniones
secus putan-
tium.

Omnem castri & consequenter regalium ejus possessionem esse feudalem, nullam allodiam, quidam defendere student, nixi praecipue his fulcris: I.) *Fuisse olim jurisdictionem seu potestatem publicam judicariam partem imperii & potestatis, quam reges Carolingici ipsi in curiis & palatiis, vel etiam per alios, nempe ministros & judices, ut Comites palatinos, Comites, Missos regios; ipsi comites vero iterum per Vicecomites, Vicarios & Centenarios, semper tamen ex iudicio populi & scabinorum exercuerint; ex quo consequatur, ut exercitium iurisdictionis his ut officiis & instrumentis quasi competierit.* II.) *Insequentibus temporibus iurisdictionem ipsam quibusdam iudicibus in feudum esse datam, ut inde orta fuerit distinctio iudicis inter belekten & gekohrnen Richter a), non vero inter Iudicem feudalem & allodiam.* III.) *Provocant ad Libellum veterem de beneficiis, in cuius §. LXVII. occurrunt verba: Iudicandi beneficium non descendit in quartam manum, nisi sola praefectura quae super iudices habet b); quae lucem capiunt*
ex

a) Quae distinctio locum habet suum in Jur. Prov. Saxon. L. I. art. 64. de qua omnino videndus est ILLUSTRIS GRYPEN Obs. V. de Geograph. p. 1081. & ad Jus Prov. Sax. L. I. art. 48.

b) Quae verba in Jur. Prov. Saxon. L. III. art. 45. sic exprimuntur: *An de verden Hond schal nen Lenkomen, dar Gherichte si over Hand und over Halt, wenne Schulhedan allen.*

ex *praecepto Ottonis c)*, ubi dicitur: *Domum huius Advocatiae a rege, cui maior est advocatus, plus quam ad tertiam manum non deveniat*; cuius interpretatio est, advocatiam tantum exerceri posse a rege tanquam *prima manu*, ab *advocato* qui facit *secundam manum*, & a *subadvocato* id est *tertia manu*, non vero a *subadvocatorum advocatis* quibus *quarta manus* constituitur. IV.) *In territorii cum iurisdictione concessis, alienationi & privativae concessioni locum non esse, sed concedenti reservatam intelligi potestatem superiorem.*

§. CXXXIV.

Et ex hoc quarto imprimis principio *COCCIVS a)* Eorumque *conclusiones*
& *THOMASIVS b)* sequentia deducunt: „ I.) Jurisdictionem pleno allodii jure concedi non posse: II.)
„ Jurisdictionem feudi jure datam intelligi: III.) Jurisdictionem cum castro vel terra concessam, cum terrae inhaereat, haec vero semper jure feudi concessa
„ praesumatur, terrae naturam sequi: IV.) quod regalia non possint esse allodialia, sed saltem suo modo feudalialia:
„ dalia:

c) Anni DCCCCXLVIII. ap. 5 & 7.
MIRAEVM op. Diplom. p. 42. b) in Diss. de Cautelis circa
a) in Diss. de Praesumpt. Qual. doctrinam de Praesumpt. allodial.
feud. Comitatum Tit. IV. §. 4. pag. 45.

„ dalia: V.) quod regalia sint particulae majestatis seu
 „ summi imperii: VI.) quod rex alienans regalia, ea-
 „ que transferens in subditum, defineret rex esse.

§. CXXXV.

Ad quas
 respondetur
 generatim.

Quamquam haec cuncta, quae a *ICtis* contra rega-
 lium qualitatem allodialem in medium afferri solent,
 argumenta a nobis in antecedentibus plus simplici vice,
 ubi regalia communicativa esse in commercio proba-
 vimus, labefactata sint; novis tamen maximeque strin-
 gentibus eadem rationibus denuo removebimus. Cum
 enim principium (§. cxxxiii. n. iv.), quo conclusiones
 adductae (§. cxxxiv.) nituntur, ad concessionem *juris-*
ditionis & regalium in allodium, *de quibus nobis sermo est,*
 non possit adplicari; facile patet, ipsas quoque conclu-
 siones nos non tangere. Nunquam nimirum nobis in
 mentem venit adferere, *quaevis regalia* concessionis in
 allodium capacia esse: loquimur enim „ de ea jurisdic-
 „ tione, de illis regalibus, quae sine respectu domi-
 „ nii directi, quod alias feudi domino competit, maje-
 „ stati subordinata sunt, quae sua propria forma & na-
 „ tura constant, quae acquisitionis & domini pleni
 „ recipiendi capacia, majestatem supremam agnoscunt,
 „ & quae salva hac, licet ab ea separata & distincta,
 „ consistere possunt. „ Hujusmodi regalia vero in allo-
 dium

dium concedi posse, non facile quis negaverit, nec inficiatur ipse THOMASIVS, dum regalia in dominio esse posse, & a maiestate & imperio non inseparabilia, largitur.

§. CXXXVI.

Olim Reges Germaniae pollebant sine dubio maiestate atque imperio, relictis populo rerum dominiis, quae nihilominus maiestati & imperio subiecta erant. Quemadmodum autem *majestas* ac *dominium*, quod nemo unquam in dubium vocavit, toto coelo differunt & diversum plane quid indicant; ita Reges Germaniae, haut ignari, regalia sua, iurisdictiones suas, advocatias, omnesque filci regii partes, ad imperium suum, ad maiestatem non pertinere, sed esse sui domini, sui juris, suae proprietatis reputantes (§. xxvi. ad xxxiv.), haec regalia, quae hodie communicativa appellantur, sub consueta formula: *salva tuitione & defensione*, id est, *salva maiestate & imperio*, donationibus aliisque alienationibus in subditos transtulerunt. Ex quibus patet, alienationem & concessionem regalium in allodium *salva maiestate & imperio* consistere omnino posse.

Probatio
strae senten-
tiae prima.

§. CXXXVII.

Quae diximus, probatu haut sunt difficilia. Quod si enim constat, *proprium, proprietatem, ecclnet domi-* Probatio
secunda.
nium

nium & jus domini, & allodium idem significare in medio aevo *a*); de concessione regalium in allodium dubitare non debemus, utpote cujus exempla concessionis multa prostant, nimirum de „banno Dignitatis regiae Judacos distringendi *b*): De Vectigali, Teloneo, „moneta, jure perenni in proprio concessio *c*): De „Teloneis & quicquid fiscus dominicus in vadiis, fre- „dis, justitiis legalibus possedit, in proprietatem con- „cessis *d*): De fisco Comitatus & omnibus omnino in „proprium concessis *e*): De omni exactione Comita- „tus civitatis, annalis videlicet seu septimanalis The- „lonii quaestus, vectigali, quod rotaticum dicitur, „totoque dominio cum jurisdictionis honore & pote- „state in proprio donatis „*f*). Quae omnia satis superque docent, jurisdictionem & reliquas fisci partes, eaque regalia quae castris adhaerent, in dominio regis fuisse, atque salva tuitione & defensione in privatorum commercia quovis modo abiisse.

§. CXXXVIII.

a) Conferatur Charta IOHANNIS Episcopi Mindensis anni 1244. ap. LVNIG. Reichs- Archiv Tom. XVII. p. 113.

b) Charta OTTONIS A. 965. ap. EVNDEM l. c. T. X. p. 326.

c) Charta OTTONIS anni 941. ap. EUND. l. c. p. 340.

d) Charta LUDOVICI II. anno 858. ap. SCHANNAT. Hist. Worm. Cod. Probat p. 6.

e) Praeceptum LUDOVICI IV. ap. MARTENE Tom. I. Collect. p. 262.

f) Charta HENRICI I. a. 918. ap. ECCART. in origin. Habsburg. pag. 179.

§. CXXXVIII.

Sunt qui nobis obloquuntur: Dominium directum indicasse medio in aevo id quod majestatis & potestatis supremæ est, adeoque licet alienatis & in proprietatem concessis filci partibus, tamen penes regem & principem alienantem semper dominium directum remansisse. Verum enim vero, ut taceamus, hanc sententiam esse cerebrinam, omnique probatione destitutam; refellitur hoc monstrum eo, quod recentiori etiam ætate *judicia, omnes redditus, tributa, justitia alta & bassa, reliquaque regalia communicativa*, in eo sensu quo hodie & omni seculo allodium accipitur, expressis verbis *allodiis* adnumerantur; quod præter bene multa a) diplomata, *Charta WALLERAMI DOMINI DE VALKENBURG* anno MCCLXXIV. b) & *Compos. Charta* anni MCCXXXVIII. c) probant.

Objeçtio
nova & ejus
confutatio.

§. CXXXIX.

Stat igitur inconcussa, quam formavimus (§. cxxi.), *Conclusio. conclusio: quod possessio castri ejusque regalium allodialis & feudalis esse possit.*

§. CXL.

Dominus castri ejusque regalium, titulum principi edere non tenetur (§. cxxi. n. III.). Quoniam enim, uti fatis jam Dominus Castri ejusque regalium titulum principi edere non tenetur.

a) Vid. SCHANNAT. Vindem. T. I. p. 43. 49. 72.

b) apud BVTKENIVM in

Troph. Brabant. Tom I. p. 106.

c) ap. Eund. l. c. pag. 80.

jam constat, castra fuerunt omni tempore in commercio, regalia etiam eorum per manus quasi privatorum ambularunt; sequitur, possessionem castrorum ejusque regalium a possessione rerum caeterarum in commercio constitutarum nequaquam esse diversam. Sicuti vero nemo ad rerum suarum possessionis titulum principi edendum obstringitur; sic nec intuitu castrorum quod possidet, ejusque regalium ad id obligari ullo jure poterit.

§. CXLI.

Dissentientium opinio-
nce.

Dissentientes a nobis animadvertimus *ICROS* duos famigeratissimos, puta *STRYKIVM a)* atque *HERTIVM b)*: Ille absque ulla restrictione affirmat, *possessorem regalium fiscalium domanialium ad titulum principi edendum teneri*; quam suam conclusionem deduxit e principiis quae sequuntur. Nempe I.) quando quis possidet rem, quae ad illum non spectat, sed ad alium, tunc possessori resitit juris communis praesumptio, & possessio non praesumitur legitima. II.) Regalia sunt jura summo principi ad tuendam summam potestatem, eminentiam, dignitatem & splendorem concessa. III.) Princeps fons & origo est, a qua regalia in subditos derivantur. IV.) Concessio principis est tanquam basis & fundamentum ipsius possessionis: ergo ea doceri debet, five

4) in D. de Quasi poss. prob. §. 2 & 3.

b) de Necessitate edendi titulum Cap. 3. n. 3. n. 14. 15.

CASTRI GERM. EIVSQVE REGALIAM &c. 175
five in possessorio five in petitorio versetur. V.) Regalia non aliter praescribi aut adquiri, quam per titulum in privilegio seu litteris investiturae expressum, atque alium titulum vix fingi posse. Hic autem, nempe HERTIVS, cum STRYKIO consentit, addita tamen limitatione, *quando primaevis naturae status repugnet, & quando actor fundatam jure communi intentionem habeat.*

§. CXLII.

Antequam ad singulorum horum principiorum specialem accedamus rejectionem, quaedam in genere adversus illa monere placet. STRYKIVS, licet magna ei nullus denegabit facile merita in jurisprudentiam, tamen quoties manus admovit materiae juridicae, quae lucem capere debet ex historia & antiquitatibus, toties infelicem & paene inutilem laborem praestitit, adeoque oleum & operam perdidit; historiam enim sciebat cum ignarissimis a). Quid ergo mirum est, bonum STRYKIVM in tractatione materiae, quae sine cognitione adcurata antiquitatum germanicarum & status Germaniae intelligi nequit, lapsum esse, dum eam superstruxit ICtorum Hispanorum, Gallorum, & Itatorum, quibus incognitus plane fuit Germaniae conditio,

Confutatio
earum gene-
ralis.

a) Quod probavit Illustris GENAVERVS, in opere: *Grundriß zu einer unständlichen Historie, &* quidem in praefatione eruditissima pag. XXV. sq.

ditio, principiis, quae ad jura germanica adplicare voluit. Post haec autem, qui ea, quae in superioribus libelli nostri partibus de regalium in Germania indole & natura in medium protulimus, leviter tantum inspexit, & STRYKIANA & HERTIANA axiomata partim falsa esse, partim ad statum Germaniae nil pertinere, facile videbit. Sed nihilominus, ut nempe veritas nostrae sententiae eo magis eluceat, sigillatim ea confutare placet.

§. CXLIII.

Confutatio
specialis pri-
ma.

Resistentia juris, ad quam *ICti* tanquam ad sacram anchoram confugere solent, nisi ea sit *absolute talis* & ita comparata, ut possessionem & acquisitionem domini in universon & indistincte prohibeat, qualem ipsi quidem Doctores adversae partis *a)* putant, neque possessori in possessorio, neque petitori in petitorio, *absolute* obstaré potest. Si igitur sententiam suam legitime probare volunt dissentientes, oportet, ut ante omnia indicent tales res, talia jura, quorum acquisitioni privatae & possessioni lex absolute & indistincte sistat. Respondere ad haec solent: Regalia esse ea ipsa jura, quorum possessio & adquisitio in universon privatis interdicta sit, nisi ex speciali concessione principis

a) Vid. LYNCKER. Resp. LVSTR. BOEHMER. I. E. P. Volum. I. Resp. II. n. 209. II. L. II. Tit. XXVI. §. 44.

cipis aut praescriptione immemoriali. Sed dicunt haec faltem, non vero probant. Contra ea, uti monstratum iam est, *regalia* quae dicuntur *minora*, sunt & ab omnibus habentur *communicativa*, *transeuntia*, *derivativa*. Sunt enim in commercio, & adquiruntur extra concessionem principis, extra praescriptionem immemoriam, omnibus modis, quibus dominia rerum adquiri solent *b*). In re vero alienabili & cuius est commercium, nemo titulum possessionis suae edere tenetur *c*).

§. CXLIV.

Non enim solum cerebrini sunt, sed etiam continent petitionem principii, flores illi, quibus demulcent turpiter principes suos, quidam Doctores, videlicet: *Regalia esse res quae a populo, summo principi ad tuendam summam potestatem, eminentiam, dignitatem & splendorem concessae sint, & quae a principe quasi ex fonte unico fluant. Qui noscit fiscum regium Gothorum, Wisigothorum, Longobardorum, Francorum, simulque inspicit Codicem Theodosianum, etiam nobis non moventibus videbit: Reges Germanorum in partibus imperii romani, in*

fiscos

Confutatio
specialis se-
cunda.

b) Consentit MEVIUS p. IV. n. 272. VVLTEIVS Vol. II. Decif. 292. Conf. Marpurg. Cons. 30. n. 240.

c) LYNCKER Vol. I. R. II.

fiscos imperatorum maximam partem successisse, omniaque ea, quae ad fiscum imperatorum pertinuerunt, fisco suo attribuisse *a*). Sicuti vero, docente HENNECCIO *b*), tandem apud Romanos inter aerarium, cuius dominium apud populum, administratio penes principem erat, & inter fiscum, cuius proprietates populi, ususfructus principis fuit, omne discrimen sublatam est, ut hinc aerarium & fisco idem fuerint *c*); ita quoque de fisco regali germanico idem dicendum est: *Siquidem proprietates juris regii ad fiscum pertinentes: Rex ex proprio jure regis ex praefato fisco: Propriae res, duo scilicet fisci: Res in ditione regis, i. e. omnes allodes, quae in jus & dominationem regis devenerunt: Dominium regale, dominicus fiscus, regale jus, regis dominium: Res regiae potestatis: Totius reipublicae fruitio: Res juris regni d*); idem

a) Conf. ipse LVDEWIGVS de Jure Feud. cap. VIII. q. 5. p. 465.

b) in Elementis Digest. Part. VII. §. 288.

c) L. XIII. pr. Lib. 15. D. de Jure fisci. L. I. §. 9. Dig. ad Leg. Corn. de Fals. l. ult. C. de Quadrang. praescript.

d) Haec omnia quaere in Charta HENR. IV. a. 1662. ap. MEICHELE. Hist. Frif. T. I. p. 258. Praecepto CAROLI SIMPL. a. 916. ap. MABILL. de Re Diplom. L. 6.

n. 125. p. 560. & n. 23. p. 559. praeecepto CAROLI CALVI append. Capit. ap. BALVZ. Tom. II. n. 108. & Tom. I. p. 781. Charta apud SCHANN. Hist. Worm. Cod. Prob. P. II. Charta OTTONIS I. ap. HEDAM Hist. Ultraj. p. 87. Charta LVDOV. II. a. 858. ap. SCHANNAT. l. c. p. I. Charta HENR. III. a. 1041. ap. MEICHELE. l. c. T. I. P. I. p. 238. Charta OTTON. III. a. 999. ap. MIRAETVM Op.

idem significant. Ex quibus patet, omnia ea, quae unquam referri possunt, ad fiscum regalem germanicum spectasse, de quo reges Germanorum, ut de suis rebus quilibet dominus solet, semper liberrime dispo- fuerunt.

§. CXLV.

Quibus praemissis, duae quaestiones erunt discutiendae, nimirum, *an & quatenus* I.) *Reges Germanorum*, II.) *principes Germaniae sint considerandi, ut fontes, ex quibus regalia minora unice promanaverint?* Ad quarum primam ita respondemus: Quamvis regius fiscus in Germania fuerit eximius & amplissimus fons, ex quo regalia minora profluxerunt; concludi tamen exinde ne- tiquam potest, *regalia minora omnia* ejus rivulos esse, nulla aliunde hauriri potuisse. Enim vero antequam imperium germanicum in provincias romanas & germanicas penetraverat, jam regalia minora partim pe- nes populum, partim imperantis erant. Ad romanam sane rem publicam quod spectat, negandum est, quod in ea fuerint talia regalia, *quae in univ- ersum & in genere* suprema potestatis fuissent, quorumque tanquam generis quaedam species non nisi ex supremae potestatis

Status con-
troverfiac.

con-

Op. Diplom. p. 263. Charta OT- Stap. Saxon. 1606. aliisque di-
TON. a. 956. ap. LEYBERVM in plomatibus.

Z 2

concessione possideri potuissent. Non sine ratione dicimus talia regalia, quae in uniuersum in conceptu suo generico supremae potestatis fuerint; ut puta: *omnes monetae, omnia uectigalia, omnia metalla, in uniuersum.* Si enim saltim una alterave horum species penes imperantem fuit, reliquae uero species in proprietate privatorum remanserunt; prono alveo fluit, *genus non esse regale*, sed tantum unam alteramve speciem ad regalia referri. Redeuntes igitur in antiquum filci & romani & germani statum, regalia minora in uniuersum & in suo genere ad filcum pertinuisse non animadvertimus. Romae fuerunt *bona publica*, & *bona in patrimonio populi constituta*. Illa sunt habita *usu publico*: a) qualia reputantur Theatra, Stadia, Fora, Fana, Porticus, Campus martius, &c. *Haec usibus publicis non destinata erant: uelut corpus publici aerarii, & agri publici* b). Nemo autem credat, omnia apud Romanos bona publica, & in genere supremae potestatis fuisse. Metalla & Uectigalia exempli causa, *non omnia, sed quaedam tantummodo erant regalia*: dividebantur enim, ut omnibus constet, metalla & uectigalia in *publica & privata*. Et licet uectigalia quaedam ab imperatoribus concederentur, nova uero uectigalia absque permissione imperatoris institui

a) L. 6. D. de R. V. c. c. d e
Q. L. I. c. 17.

b) L. 14. D. de A. R. D. L. 17.
D. de V. S.

situi non possent *c*); veruntamen imperatores tantum ea vestigalia concedere poterant, quae regalia ipso actu erant: Civitatibus etiam plerisque municipalibus fuisse agros, pascua, metalla &c. ex quibus vestigal caperent, tam certum est, quam quod certissimum *d*). Ne metallifodinae quidem omnes erant *regalia*, sed tantum aurifodinae: Argentifodinas enim privati habere potuerunt, quas aequae ac vestigalia, decimas publicas, aliaque bona publica, quaestores haut raro vendere consueverunt *e*). Constat ergo per ea quae diximus, reges Germanorum in fiscum romanum ubi successerunt, ibi regalia minora non fuisse extra commercium posita.

§. CXLVI.

Ad fiscum germanicum quod spectat, hujus pertinentias, adeoque & regalia, in commercia abiisse, a nobis jam satis quidem probatum est. Sed quaedam de fisco Saxonico antiquo notare hic speciatim, lubet. Saxonia nempe olim in libertate sua adhuc constituta, cum esset summum imperium penes Concilium Saxonum

Reges Germaniae non constitunt fontem regalium

c) GRUTERS pag. 164. Inscript. I. L. 1. 2. 3. C. de Vect.

nov. instit. L. 10. D. de Public. in Galba c. 15. LAMPRIDIUS in

d) Quod erudite ac eleganter monstrat BYRMANNVS de Vectig. rat. in Verr. V.

num Generale, praefecturae & pagi penes principes ex statu nobilium, ministerium vero penes ingenuos, totusque populus in bellum exire deberet, multae denique in iudicium caderent ipsum; ne concipi quidem coniectura potest, extitisse tunc temporis fiscum principum. Saxonia deinde sub Carolingicorum potestatem redacta, fiscus multis folis absolvebatur *a*). Quamvis etiam Carolus Magnus Saxonum perfidia commotus, missa decima sexus virilis Saxonici parte in Francorum terras, iis *allodia* sua & *hereditates* ademerit *b*); ea tamen omnia postea ipsis a LUDOVICO PPIO restituta esse *c*) novimus.

§. CXLVII.

Conclusio I. Cum igitur I.) sub Libertate Saxoniae fiscus regalis in Saxonia fuerit impossibilis: II.) Carolus M. Saxones cum Francis univertit: III.) LUDOVICVS PIVS bona damnatorum, fisco regio addicta, restituerit; in Saxonia supremae potestati nihil quoque relictum fuit, quam *imperium* & ex hoc fluentia jura, ut *Bannus in hostem* & *ad opus publicum*, *Constitutio magistratuum*, *Compositiones* emen-

a) Capitulatio CAROLI M. de Partibus Saxoniae Cap. 15.

b) Vid. Epist. nobilis Saxonis quae est in Hist. Franc. Tom. II. p. 724.

c) Ex vita LUDOV. PII c. 13.

ubi: *Saxonibus & Frisonibus ius patriae hereditatis, quod sub patre ob perfidiam legaliter perdidit, imperatoria clementia restituit, quod alii liberitati, alii improvidentiae assignabant.*

emendarum, nec non fortasse ea bona, quae Saxonibus restituta non sunt, ut etiam si quid aliud, verbi causa moneta, telonea, institutio fori & mercatus, census regius, bona damnatorum, caduca & vacantia, regiae potestati assignatum fuerit, salvis tamen juribus populi quaesitis. Cautè namque & clementer Saxones tractandos esse ipsi reges videre Corolingici, quod vitae LUDOVICI PII scriptor anonymus loco citato docet verbis: *Eo quod hae gentes naturali feritate assuetæ, talibus habenis deberent coerceri, ne scilicet effrenis in perduellionis procacitatem ferrentur. Imperator autem eo sibi arctius eos vinciri ratus, quo eis beneficia largiretur, non est spe sua deceptus. Nam post hæc a) easdem gentes semper sibi devotissimas habuit.*

§. CXLVIII.

Satis itaque ex his patet, I.) *Reges Germaniæ sisco suo* Recapitulatio. *nunquam omnia regalia in universum & in conceptu suo generico adnumerasse: adeoque II.) reges Germaniæ indistinctè regalium minorum fontes non esse.*

§. CXLIX.

Si vero vel maxime etiam largiri possemus, reges Conclusio II. Germaniæ fuisse unicum fontem, ex quo regalia promanaverint; nihilominus tamen, cum a mille abhinc annis

a) nempe post restitutionem jurium & bonorum suorum.

annis regalia minora in commercio, innumerisque possessores consecuta fuerint, non sequeretur, edendum ideo a possessore horum regalium, principi titulum esse: siquidem praeterea reductio possessionis regalium ad fontem primum & impossibilis & inepta foret.

§. CL.

Principes
non esse fon-
tes rega-
lium, pro-
batio prima.

Concludentes a majori ad minus, a Regibus ad principes Germaniae, non possumus non etiam, & quidem multo magis, *quaestionem alteram* (§. cxlv. n. II.) negatione solvere. Etenim ne hariolando quidem assequi possumus, qua saltim veritatis ulla specie, non dico defendi, sed dici queat: principes & comites, tanquam primam & maxime eximiam *ipsius populi germanici partem a)*, dignitate praetoria sed *administratoria* eminentem, postquam magna temporis intercapedine interiecta, tandem sensim sensimque superioritatem territorialem, salvis tamen iuribus populi sui, consecuti sunt, esse fontem posse omnium regalium, quae jam multo ante hanc superioritatem adeptam, magno profusio, omni aevo in populum & plenum commercium demigrarunt. Ad stipulatur nobis ipse *LVDEWIGVS b)*, alias semper contrarius, adferens, superiorita-

a) BALVZ. §. 7. praef. ad Capitular. ESTOR. de Ministr. p. 573.

b) Jur. Feud. C. VIII. §. 5. p. 466.

ritatem territorialem falvis juribus populi & statuum provincialium esse capiendam, his rationibus gravissimis usus: *Jura ordinum provincialium, (sic etiam regalia) a populo possessa reservativa sunt, pendentque nec quicquam a largitione imperatoris. Agnovit ipse Imperator Rudolfus, se ordinum provincialium iura & agnitorum & conservatorum semper, a qua obligatione neque absolvi ipse posset, & si posset, absolvi velit.* Si ergo, fatente ipso B. LUDWIGIO, *regalia ordinum provincialium & populi reservativa, & non ab eo, quod principes ab imperatoribus tenent, jurium complexu pendentia sunt; consequens est, ut eo minus a principe ut fonte fluant, quippe quae extra illum a populo reservata sibi sunt.*

§. CLI.

Ad quae omnia accedit, quod ipsi, qui urgent *editio-* Probatio secundum.
nem tituli principi debitam, hanc suam regulam cessare dicant concurrente una alterave ex circumstantiis, quae sequuntur: 1.) Si possessor castri & regalium contra jus adjuvetur: 2.) Si status ille naturalis vel omnino vel magna ex parte immutetur: 3.) Si possessor coloratum titulum possessionis alleget, nimirum scientia adversarii cum exercitio actuum sit coniuncta, aut adversarius per actum positivum approbaverit exercitium alterius, qui manutenentiae, ut dici solet, obtinendae sufficiens

A a judi-

judicari possit : 4.) Quando non sit vehemens, sed simplex juris praesumptio contra possessorem, scil. quando jus solum aequaliter resistat, non obstat simpliciter a). Quoniam enim una ex his limitationibus in possessore regalium plerumque, nisi semper, adest vel adesse potest; principia haec in thesi nostrae sententiae non vehementer repugnare videntur, modo non in eorum perversa ad statum Germaniae adplicatione peccetur. Plerumque profecto solet vel potest fieri, ut 1.) aut possessor regalium eadem emtionis vel alio justo titulo non a principe suo, sed ab alio proveniente teneat: 2.) aut, licet fortasse princeps fons primus regalium esse potuerit, tamen demigratione regalium in commercia status originarius maxima ex parte immutatus jam sit: 3.) aut princeps videns & sciens regalium exercitium & possessionem, eamque tacendo nec impediendo, adprobaverit: 4.) aut, quoniam sunt regalia in allodio, omnisque acquisitionis & alienationis capacia fuerunt, nullum jus possessori castri & regalium simpliciter & omnimode resistere possit.

§. CLII.

Cum itaque possessor castri eiusque regalium ad edendum principi titulum obligatus non sit, jurisdictio
autem

Possessor
castri ad
edendum
principi titu-
lum jurisdi-
ctionis non
obligatus est.

a) Conf. HERTIUS l. c. §. 4. & 5. STRYCK. de Necess. edendi
titul. cap. III. §. 22. & 23.

autem pertinentiarum castri potissimam constituat partem; sequitur, ut dominus castri jurisdictionis, quae ad castrum exerceri solet, titulum principi edere nullo quoque jure teneatur.

CLIII.

Quo vero iurisdictionis est pretiosior pertinentiarum castri & regalium portio, eo vehementius Icti secus putantes editionem tituli ab ejus possessore flagitant, principemque eius fontem esse contendunt. Ut autem jam taceamus magnum documentorum cumulum, quorum quaedam supra passim a nobis allata sunt, quae, castra cum omnimoda iurisdictione in quosvis instar aliarum mercium translata esse, docent; ponamus parumper, *principem esse fontem jurisdictionis*, & tamen nihil contra nos efficietur. Bene namque notandum hoc modo erit: I.) *hanc hypothesein* ad illam iurisdictionem, ad illa iudicia, quae ex *potestate dominica* exercentur, extendi haut posse: II.) *eandem* in iurisdictione, quae fluit ex *potestate publica* sive *imperio*, & quae simul ex potestatis publicae partibus & iure populi composita est, ad illud tantum adplicari posse, quod merae potestatis publicae in Germania olim erat, non vero ad id, quod olim ad ius populi spectabat.

Adducitur
dissentien-
tium opinio
& refellitur.

§. CLIV.

Λ a 2

§. CLIV.

De natura
& indole iu-
risdictionis
germanicae.

Ut ea quae diximus clariora fiant, quaedam, sed ad naturam jurisdictionis germanicae noscendam adprae necessaria, strictim dicemus. Omnis jurisdictionis in Germania exercebatur aut *ex potestate publica sive imperio*, per comitem, vice-comitem, vicarium aliosque Judices publicos, aut *ex potestate dominica* ab ipso domino, non solum in homines, vasallos, ministeriales, mancipia & servos, sed etiam circa res, ut silvas, beneficia, mansos serviles, censuales, operas & hereditates serviles. Ex potestate publica prodibant tanquam eius species, Placitum comitis, Judicium provinciale, Advocacia, Centena &c. Dominica potestas produxit species varias quoque, puta: judicia parium, dominationem in silvis, placitum cum colonis, aliaque judicia, quorum varia nomina apud B. HEINECCIUM *a)* & III. GRYPENIVM *b)* deprehendes. Illa jurisdictionis, quae provenit ex potestate publica, fuit composita ex potestate imperantis & iure populi. Imperans in hoc iudicio praesidio & directione gavifus fuit, populo ius scabinagii in edendis & inveniendis sententiis competit. Ex his sententiis inventis publica potestas decrevit,

popu-

a) Elem. Juris Germ. L. III. *b)* Observ. IV. p. 1040.
Tit. I. §. 66.

populusque adeo ipse iudicio Scabinorum reclus fuit c). Jurisdiclio ex publica potestate prodians cum scabinorum iudicio coniuncta, initio administratoria manu Comitum aliorumque iustitiae ministrorum ad actum perducebatur, non quidem suo & proprio iure, sed ex potestate demandata. Insequentibus temporibus, quamvis summa potestas indissolubili cum Imperante nexu copulata semper manserit; veruntamen quaedam potestates subordinatae, & ad summam potestatem, quam agnoscunt veneranturque, quasi correspondivae, a summa potestate exiverunt, hereditariae factae, alienatae, donatae, permutatae, oppignoratae, in purum alodium concessae sunt, & adeo in commercii usum abierunt. Hoc itaque modo si illa ipsa iurisdiclio, quae descendebat a potestate publica, omnibus acquirendi dominium modis subiecta, facta fuit patrimonialis; multo magis iurisdiclio, cuius fundamentum est potestas dominica, erit in patrimonio.

§. CLV.

c) Imo fuere casus, in quibus solus populus ex iure populari cum potestate publica, absque principe, procedere poterat, quae omnia docet Laudatissimus GRUVENIVS Obs. V. von Goslar, p. 1080.

§. CLV.

Definitio
iurisdictionis
patrimonialis.

Quibus praemonitis facill iam negotio confici potest definitio iurisdictionis patrimonialis a), nempe quod sit *omnis illa iurisdictionis, sive ex potestate publica sive ex dominica descendens, quae est in commercio seu patrimonio, ac proinde eodem modo quo aliae res, & in commercium venit, & praescribitur, & adquiritur b).*

§. CLVI.

Jurisdictionis
quaevis
patrimonialis
esse potest.

Cum enim ex antecedentibus hujus libelli capitibus abunde constet, quod I.) ecclesiis & monasteriis omni potestati publicae exemptis facultas placitandi constitutendique advocatum indulta sit: II.) Civitates non minus quoque jurisdictionem omnigenam vi consuetudinum, pactorum, privilegiorum, aliorumque dominium adquirendi modorum, adquisitam exercuerint: III.) Castra cum pertinentiis, urbano placito, *Burgding*, mox in feudum, moxque allodium concessa: IV.) Advocatiae, Gographiatu, Justitia alta & bassa, mercium instar in alios quosvis translata fuerint: V.) Integrae denique curtes, cum adnexis placitis colonariis, in commercio ambulaverint; Consequens est, ut *omnis iurisdictionis, sive potestatem publicam*

a) Vocatur quoque *Erb-Gericht*, *Gericht soerblich oder Lehn*; vid. Resol. vor Hofsche Landtschafft von 1ten Febr. 1697. item, *eigne Gerichte*; *Celtische Reform.* 1564.

b) Conf. GRAEFFEN Diff. de Iuribus praecip. & sing. Jurisd. patrim. C. 2. §. 2. & BEYER. Delineat. Jur. Germ. L. 4. §. 12.

sive dominicam agnoscat matrem, sive jure allodii sive feudi possideatur, patrimonialis esse possit. Quicquid etiam B. HEINECCIUS aliique viri, in prudentia iuris nostri patrii alias magni, exiliment.

§. CLVII.

Quoniam itaque ea jurisdictio, quae ex potestate publica seu imperio unice provenit, in Germania fuit res commercii (§. CLIV. CLV. CLVI.), quaedam etiam jurisdictiones populo reservatae, omnique tempore ab imperio separatae fuerunt, nec non jurisdictio, cuius principium dominica potestas constituit, licet summam potestatem & imperium summum comiter veneretur & supra se positum agnoscat, tamen ab eo distincta est ex eoque non oritur; naturali ratione concluditur: *Ergo dominus castri ad edendum principi titulum iurisdictionis, quae castro adhaeret, sive ex imperio summo sive iure populari sive potestate dominica oriatur, non est obligatus.*

Conclusio :
nullum ca-
stri domi-
num iuris-
dictionis,
quae castro
adhaeret,
qualiscunque
etiam ea sit,
titulum
principi ede-
re teneri.

§. CLVIII.

Ad praescriptionem regalium, castri pertinentiarum, tempus immemoriale non requiritur (CXXI.). Quoniam enim regalia ea, quae castri pertinentiae sunt, inter res in commercio referri debent; nulla adest ratio, cur non nisi tempore quod immemoriale vocatur, praescribi possint.

Ad praescri-
ptionem re-
galium castri
pertinentia-
rum tem-
pus imme-
moriale non
requiritur.

§. CLIX.

§. CLIX.

Licet dissen-
tiant maxima
doctorum
pars.

Maximus Doctorum numerus aut ex praeiudicio, regalia nulla esse in commercio posse, aut ex falsa interpretatione legum Romanorum earumque perversa adplicatione, aut denique ex studio partium ^{a)}, huic sententiae contradicit. Quidam enim nullo plane tempore regalia praescribi posse existimant ^{b)}: quidam requirunt tempus quod hominum excedit memoriam ^{c)}: aliis vero in bonis principis fiscalibus usucapiendis tempus XL. annorum legitimum esse videtur. Nos contra eorum opinionem, qui metam praescriptionis regalium in tempus, cuius memoria non extat, reiciunt, militamus.

§. CLX.

Praescriptio
immemorialis
regalium
fundata non
est in iure
romano.

Si enim recte inspiciantur leges romanae, fundata in iis haut esse praescriptionem immemorabilem, illico adparebit. Invita sane Minerva ex vetustate operis memoriam hominum excedentis, & quidem in actione *de aqua & aqua pluvia arcenda*, & interdicto *de aqua cottidiana & aestiva*, cuius mentio fit in legibus romanis ^{a)}, extorqueri solet. Loquuntur 1.) namque haec omnes

^{a)} Vid. LUDWIGIUS diff. de dispari Civitatum Imperial. cum imp. nexu: Et ad Aur. Bull. Tom. I. p. 767.

^{b)} THOMASIVS Diff. de Praescrip. Regal. ad Jura subdit. non pertin. cap. III. §. IV.

^{c)} COCCIVS in Jur. Publ. cap. V. §. 19.

^{a)} L. II. pr. & §. 1. D. de aqua & aq. pluv. arc. L. 2. §. 3. 4. & 5. 7. 8. eod. L. 28. D. de Probat. L. 23. §. 2. D. de aq. pluv. L. 25. D. eod. L. L. 3. §. 4. de aq. cottid.

mnēs tantum de vetustate ipsius operis, nec ad praescriptionem immemoriam saltim per jocum adplicari queunt; & continent nihil nisi jura vetustatis operis memoriam hominis excedentis, & quidem in aquae pluviae arcendae actione & in aquae ductu *b*): 2.) Ortae sunt, ad quas confugiunt adversae partis Doctores, leges in media Jurisprudētia ex interpretatione prudentum ad Leges XII. Tabularum circa opus manufactum, quo vetus opus memoriam excedens non contineri visum est; Ergo pertinent hae leges ad illud tempus in iurisprudētia romana, quo *vetustas longi temporis* & *vetustas longissimi temporis* nondum inventa erant, adeoque ad praescriptionis longissimi temporis, quod jure romano ne dimidiam seculi partem attingit, materiam trahi non possunt. Quis enim facile affirmavit, aetate Ictorum LABEONIS, CASSII, ATTEII, ALPHENI VARI, aliam usucapionem obtinuisse, quam quae poterat ex XII. Tabulis peti? PAULVS vero vetustatem operis memoriam excedentis tractatam iam esse ab iis Ictis, quos modo nominavimus, plus simplici vice *c*) testatur. Consequens igitur est, ut vetustas
illa

b) Conf. IANVARIUS A COSTA in Comm. in Decretales L. II. tit. 26. p. 423. IAC. GOTHOFREDVS in L. II. Cod. Theod. de longi temp. praescript. CIVIA-

civs in Julio Paulo in L. 2. pr. de aqua pluv. arcend.

c) in L. I. I. 2. L. 23. de aqu. pluv. arc. L. I. §. 38.

illa immemorialis de praescriptione immemoriali, utpote re tunc temporis inaudita, intelligi non possit.

§. CLXI.

Neque in
jure cano-
nico,

Quod si te convertas ad evolutionem corporis juris canonici, deprehendes, ibi AD TELONEA EXIGENDA antiquam consuetudinem, cuius non extat memoria a), requiri, & in praescriptione Ecclesiarum & decimarum alienae Dioecesis, ubi praescribenti jus commune est contrarium, vel habetur praesumptio contra ipsum titulum, qui possessori causam tribuat praescribendi, nisi tanti temporis allegetur praescriptio, cuius contrarii memoria non constat b). Quamvis vero jus canonicum in his duobus casibus exigat tempus immemoriale; illud tamen prae iure civili in foris nostris valere in hac eadem materia, adferi nequit c). Sed pone quaeso, iuris pontificii in praescriptione telonei & decimarum ecclesiae alterius dioeceseos auctoritatem, quam iuris civilis romani, majorem esse; an non ridiculum foret, hanc exceptionem plane inauditam, circa praescriptionem, juris canonici ad casus non exceptos, & castrorum pertinentias, quae sunt regalia communicativa, extendere?

§. CLXII.

Neque in
jure germa-
nico.

Neque etiam regalium castri pertinentiarum praescriptio immemorialis unquam legibus germanicis praescripta

a) cap. 26. X. de V. S.

b) Cap. 9. X. de Praescri. in VI.

c) III. GRUVENIVS in Observ.

O. II. §. 25. seq.

cepta invenitur. Ad praescriptionem in genere secundum jus germanicum quod spectat, ejus terminus generalis, triginta annorum spatium fuit, quod multa probant loca, quae in Legibus Germanicis passimprehenduntur *a*), in quorum etiam quibusdam *lex illa Tricennaria* THEODOSII JUNIORIS de triginta annorum praescriptione *b*), non modo magnis tollitur laudibus, sed etiam in capitularibus regum Francorum, praecipue intuitu *rerum fisci dominici* *c*) recepta est. Ad praescribenda

a) vid. Capit. LUDOVICI PII An. 829. Tit. I. BALVZ. p. 661. addit. Capit. IV. §. 171. T. I. BALVZ. p. 123. *ut de rebus ecclesiae, quae ab iis per triginta annorum spatia sine ulla interpellatione possessa sunt, testimonia non recipiantur, sed eo modo contineantur, sicut res ad fiscum pertinentes contineri solent.* vid. Capitul. L. 7. c. 248. T. I. p. 1077. ap. eund. Decretum CHILDEBERTI apud BALVZ. T. I. p. 18. ubi: *de reliquis vero conditionibus omnes omnino causas tricennaria lex excludit.* Capitul. L. V. cap. 389. ap. EVND. T. I. p. 907. Capit. CAROLI M. a. 802. cap. 17. ap. EVND. T. I. p. 360. Leges BVRGVND. Tit. 79. §. 3. ubi: *ut omnes in genere causae intra 30. annos non definitae non amplius commoveantur.* Leges

WISIGOTHORVM L. X. T. II. §. 4. Leges LONGOBARD. L. II. T. 36. Jus provinciale Saxonicum L. I. a. 22. ibi: *ein Sachse an eigen und Erbbhesen sich versetzen oder verschweigen können, binnen 30. Jahr und Tag, das Reich aber und der Schwabe sich immer an ihrem Erbe verschweigen nügen.* Item Jus provinciale Alemann. apud SCHILTERVM cap. 31. §. 44. *b*) in L. I. Cod. THEOD. de *Actioibus certo tempore finiendis* Ex qua Lex 3. Cod. de Praescript. 30. annor. interpolata est, quam invenimus in Novellam 2. c. 8. a VALENTINIANO III. translata esse.

c) Edict. THEOD. R. c. 69. in verbis: *Tricennalis legis saluberrimum consilium.* LL. WISIGOTH. R. 52.

L. X.

benda vero regalia, adeoque etiam ea, quae castris pertinentiae sunt, iure germanico tempus triginta annorum sufficere, multis probari modis potest. Constituant enim hunc terminum capitularia d), quibus nequam repugnat, sed ea magis corroborat, quod in multis regum praeceptis atque chartis principum in aestimanda consuetudine respiciatur ad id, quod a maioribus ab antiquo obtinuerit, videndi causa in praecepto HENRICI III. anno MLVI. e) ubi:

Duodecim de servientibus qui Scaremanni dicuntur, ex XXIV. ex antiquioribus de familia per sacramentum iura & confirmare, quibus legibus vel iuribus sub Henrici Ducis Senioris & Henrici Ducis Junioris servientes aut familia loci illius subiaceret, qualiter placita & iudicia fierent.

Porro Charta HENRICI Episcopi Ultraieftini anno 1255. f):

Quod ecclesia Traiectensis gaudere debet omni libertate & iure, quibus eadem ecclesia de iure & consuetudine ab antiquo haftenus est gavisâ.

Vt

L. X. Tit. II. L. III. L. IV. *Tricennalis ergo transcurfus temporum cum iam sic constanter inoleverit in negotiis actionum, ut non iam quasi ex instructione humana, sed veluti ex ipsa rerum processisse natura videatur.* HIER. BIGONIVS Tom. II. BALZIVS l. c. p. 855. & IAC. GOTHOFRED. ad L. I. Cod. THEOD. de act. certo temp. finiendis.

d) *Confirmata* ab Imp. OTTO-

NE, vid. REGINO de dote ecclesiastica Append. I. c. 53. & tanquam leges fundamentales agnita a FRIDER. I. in Charta an. 1152. ap. PAVLIN. in Hervord. glor. MS. c. 13. inque usum in Germania deducta, teste LEHMANNO Chron. Spir. L. 4. c. 21. p. 295.

e) apud LVNIG. in Reichs-Archiv Tom. XVI. p. 272.

f) ap. HEDAM Hist. Ultraj. p. 216.

Ut & in sententia FRIDERICI I. in curia Generali in GELLENHUSEN g):

Non credo, quod ita facile mutari possint, quae ex longa antiquitate usus in consuetudinem vertit, imo ipsa consuetudo a progenie in progeniem descendens iusta quasi traditione roboravit.

Ut enim taceamus, *consuetudinem*, de qua in his chartis agitur, a *praescriptione* multum differre: si etiam vel maxime vellemus largiri, istam *consuetudinem a progenie in progeniem descendentem & ab antiquo obtinentem*, posse quoque praescriptionem in veteribus instrumentis indicare; exinde tamen nullo modo inferri potest, quod illa praescriptio intelligenda sit immemorialis: si quidem eiusmodi phrasae tantum sunt versiones formularum in Germania usitatissimarum, quando erat indicanda vetustas aliqua, nempe, *von alters her*, & *von Vatter und Großvatter*. Quando itaque in Legibus Germanicis mentio fit *eines Herbringens* sive *eines alten Rechts, juris ab antiquo obtinentis*, nullibi hae locutiones de praescriptione, multo minus *immemoriali tempore* intellectae reperiuntur. Et quamvis B. KRESSIVS b) quaedam pro-

g) ap. HELMOLD. Chron. Slav. in Script. Brun. T. II. p. 669.

b) in Diss. de praescr. immem. §. 21. & 25.

produxerit documenta patria, in quibus memoratur *tempus quod memoriam excedit*; ex eorum tamen inspectione minime constat, unquam in Germania lege dispositiva iniunctam fuisse praescriptionem temporis immemorialis, sed in quibusdam casibus tantum, ad majus possessioni tribuendum pondus, allegatam fuisse vetustatem immemoriam, vel possessionem iurium per tempus immemoriam confirmatam esse. Tantum igitur abest, ut legibus germanicis praecipatur praescriptio regalium immemorialis, ut potius nec vola nec vestigium eius inveniatur.

§. CLXIII.

Neque in moribus Germaniae, sed regalia castrorum pertinentiae in dubio XL. annis praescribuntur.

Postquam vero in Germania, uti inter omnes constat, jus romanum receptum est, ius canonicum vero intra castrarum ecclesiasticarum cancellos obtinere coepit, extra eos vero praescriptio *moribus germanicis & jure romano* nunquam valorem aliquem accepit; ultimo jam loco quaeritur: *utrum moribus Germaniae & jure romano hodie praescriptio immemorialis in regalibus, iisque castrorum pertinentiis facientibus requiratur?* Mores Germaniae omnis praescriptionis immemorialis nescii, cum non possint flagitare eandem; necesse est, ut, qui nostram quaestionem affirmant, mores Germaniae nostrae sententiae contrarios luculenter probent. Jus romanum, ut constat

stat (§. CLX.), regalium praescriptionem immemoriam nullibi requirit. Imperator vero ANASTASIUS *a*) tempus iurium tam publicorum quam privatorum, quadraginta annorum esse voluit: *Nullum jus privatum vel publicum in quacunque causa, vel quacunque persona, quod praedictorum 40. annorum extinctum est jugi silentio, moveatur.* Quoniam etiam sub Caesaribus inter aerarium & fiscum omne discrimen exolevit, posterioresque principes ad hoc omnia in unum conflarunt, atque sub ANTONINO & CARACALLA aerarium & fiscus idem denotarunt *b*): similique modo Regibus Germaniae & imprimis CAROLINGICIS & SAXONICIS inter *bona proprii iuris, iuris regni, regii iuris, regalia, res publicas, fiscum*, nullum habeatur discrimen; ita conclusio sponte fluit: *In praescriptione regalium, quae castri pertinentiae sunt, ex lege Anastasiana tempus XL. annorum sufficere, nisi legibus provincialibus aut consuetudine alicuius provinciae longius tempus obtineat; quae tamen consuetudo legitime probanda erit c).*

Sufficiant haec.

a) in L. IV. C. de Praescr. XXX. vel XL. annorum.

b) L. XIII. l. 15. D. de iure Fisci L. I. ad Leg. Corn. de Falf. L. ult. C. de quadrag. an. praescr. HEINECC. Elem. Dig. P. VII. §. 288.

c) Opponi hic nobis possent Leges Imperii Fundamentales

1.) Receptus Imp. an. 1548. §. 56. & 50. Rec. Imp. 1576. §. 100.

2.) Aurea Bulla Tit. 8. §. 1. & 2.

3.)

200 CAP. VI. DE QUALITATE POSSESSIONIS &c.

3.) Instrum. Pac. Westph. Art. 15. §. 2. Sed cum Recessus Imperii praescriptionem immemorialem requirant saltem ad immunitatem statuum a collectis imperialibus; Aurea Bulla vero & Instrumentum Pacis contineant nihil nisi confirmationem consuetudinis immemorialis in Regno Bohemiae servatae, & iurum Domus Savonicae in Abbazia Hirsfeldensi ab immemoriali tempore possessorum, in casibus in specie expressis; has leges de quibusdam singularibus casibus loquentes, pro universalibus legibus de praescribendis immemoriali tempore regalibus haberi haut posse, quis non statim videt?

247

ORDINIS IVRIDICI
IN
ACADEMIA GEORGIA AVGVSTA
H. T.
DECANVS ET PRAESES ORDINARIVS
D. IO. FRIED. WAHL
CONSILIARIVS AVLICVS REGIVS ET ANTECESSOR
VIRI
PERILLVSTRIS AC GENEROSISSIMI
DN. PHILIPPI CAROLI L. B. DE KNIGGE
S. R. I. EQVITIS, DOMINI IN BREDENBECK, ET PATTENSEN,
HEREDITARII IN LEVESTE ET THALE CETERA
LECTIONEM CVRSORIAM
AC
DISSERTATIONEM ET SOLEMNIA INAVGVRALIA
INDICIT.

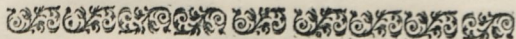

G O T T I N G A E
APVD A. VANDENHOECK, ACAD. TYPOGR.
MDCCXXXVII

ORDINIS IURIDICI
IN
ACADEMIA GEORGIA AVGVSTA
P. J. ERIED WAHL
DE FRIDRICH CAROLI F. KNIGGE
GOTTINGAE

GOTTINGAE
MDCCLXXV

Vt nihil est in rebus humanis tam constans, firmum & perpetuum, quod non aliquando vel intereat, vel in naturam aliam conuertatur, sic maxima quoque in dignitates *scholasticas* vicissitudo atque mutatio cecidit, vt, quae non prorsus ad interitum redigi poterunt, multum tamen ac in tantum immutatae sint, vt eandem, quam olim adiunctam habuerunt, auctoritatem non amplius tribuant, sed cultu quaedam ac honore perquam exiguo, verecundia fere nulla dignentur. Neque in sola *literatorum* schola, isthanc commutationem factam esse putandum est, accidit enim eadem conuersio, in *scholis*, tum *togatae* & *palatinae*, tum *sagatae* & *armatae* militiae, quas inter & *literatorum* collegia, sicut tanta est vicinitas ac similitudo, ut praeter *scholae* adpellationem, graduum quoque & dignitatum *scholasticarum* nomina quaedam communia facta sint *a*).
ita

a) Vid. BESOLD *diss. de studios. magistr. Licentiat. Doctor. eorumque priuileg.* cap. IV. p. 55. seq.

ita communis etiam ipsorum honorum declinatio esse coepit. De omnibus autem dicere, cum nec vaeret, nec instituti ratio permittat, de duabus tantum *sagatae* & *togatae* militiae dignitatibus, *Equestri* scilicet & *Doctorali* honore, quaedam praefari, eaque attingere animus est, ex quibus intelligere liceat, quanto olim in pretio fuerunt & hoc adhuc tempore ornamento sint, tametsi propter abusum aliquantillum degenerauerunt. Fuit tempus quoddam, cum apud maiores nostros, qui claris & egregiis natalibus orti essent, non literis animum excoluerunt, sed castra sequuti, arma unice tractarunt, quibus etiam belli tempore eminere, & laboribus susceptis periculisque aditis heroica virtute ad *militiae* siue *equestris* dignitatis gloriam efferrı potuerunt. Quamvis enim apud Germanos omnes *nobiles* & *ingenui* ad arma *zu Schild und Helm* nati essent *b*); ex antiquo tamen patriae more, cuius memoriam posteris *TACITVS* *c*) prodidit, quo nemo germanorum prius arma sumisit, quam civitas suffecturum probasset, non solum haec consuetudo remansit, ut pueri nobiles & ingenui *die pagen* ense praecincti alapa interveniente emancipentur, & sui juris declarentur; *werden wehrhaff gemacht* *d*), verum etiam solemnıs ritus, equites creandi introductus est, qui, ab aureis ornamentis, *aurati* *e*) siue

b) *TACITVS de M. G. c. XIII. XXIV. & XXXIII. SENECA Epist. 36. & Libr. I. de ira. c. II.*

c) *cit. cap. XIII. de M. G.*

d) Hanc emancipationem ab honore militari, quo non statim, qui sui juris facti sunt, potiuntur, discernendam esse, bene mo-

nuit. *IO. PETR. a LVDEWIG Jur. Feud. Rom. imp. atque Germ. princip. & provinc. nobil. Landf. cap. III. qu. 3. §. V. not. 191. & qu. IV. §. XVII. not. 239. sq.*

e) Ab aureis ornamentis, quibus subsequitis temporibus torquium.

siue *militēs* honoratiori sensu vocati, alios nobiles, ob honorem virtute adq̄situm, precedebant. Nam singularis haec militiae dignitas nobiles non solum ex ignobilibus fecit, sed nobilitatis gradum quoque adauxit, & singulare decus conciliauit, quod sola gentilitia nobilitas tribuere non potuit. Hinc nunquam *miles* siue *equēs* in vitam venit, sed tum demum fit, cum solemnibus equestribus adhibitis, in testimonium adeptae dignitatis militaris, aurati calcaris, & quo humeri feriuntur, gladii aurati ius traditum accepit. Neque fere est regnum a populis germanicis conditum, quod non solemnem hunc ritum & ceremoniam inaugurandi equites auratos usu seruet f). Et tanto quidem in pretio honor baltei siue militaris cinguli apud Germanos fuit, ut non filii tantum Comitum, Principum, Regum & Imperatorum tyrocinio hocce defuncti, sed ipsi quoque Comites, Principes, Reges & Imperatores vel a Papa, eiusue legato, vel ab alio sacro quodam antistite, vel a Rege quocunque alio, vel etiam a subditis suis sese equites creari passi sint: Exempla Comitum ac Principum quamplurima ab aliis adducta sunt, quibus aliud

quum, fibularum, armillarum baltei seu cinguli militaris ornamenta acceperunt, vid. GLAUD. FAVSCHET. Lib. I. de l'origine des chevaliers, armories & Héraux pag. 506. sq. in op. in quorum omnium locum, tandem successit jus calcaris & gladii deaurati: PAUL. CHRISTINAEVUS Lib. II. obseruat. Eugenealog. cap. 37. THEODOR. HOFFING de iur. insign. cap. II. n. 499. sq. & n. 526.

f) Probatum hoc dedit FRESNEVS ad Joinvillam diss. 22. & GABRIEL DANIEL in historia militiae Franciae Lib. III. cap. IV. Unde apud Gallos in proverbio dicitur, *Le Gentilhomme naît, le chevalier se fait*, apud PHILIPPE. MOREAV en son Tableau des armoiries, cap. VII.

aliud addi potest, quod excerpta chronici Riedeseli-
ni g) deeqwestri dignitate, Godofrido Comiti Ziegen-
hainensi, d. XIV. Mai Ao. 1371. solemniter collata, fugge-
runt. Qua autem ratione Henricus, Friederici Bar-
barossae filius, ex scutifero in maxima gloria & hono-
re miles factus sit, ex ALBERTO STADENS. h), HER-
TIVS i) notare non praetermisit: praeterea, post Al-
phonfi Castiliae Regis, filium suum Ferdinandum, in
festo natalis domini, militem creantis, aliorumque Reg-
um exempla, a CAROLO FRESNEO k), CLAVD. FAV-
SCHET l), THEODOR. HOPPINGIO m): FRANCISCO
MENNEN n), PAVLO CHRISTINAE O) & aliis cu-
mulatissime repetita, notatu inprimis digna sunt verba,
quibus Rex Conradus Friederici II. filius, causam & ra-
tionem, ob quam miles creari voluit, ciuibus panor-
mitanis exposuit, apud PETRVM de VINIIS p) licet,
inquit, *ex generositate sanguinis, qua nos natura dotavit, &
ex dignitatis officio, qua duorum regnorum nos in solio, gratia
divina collocavit, nobis militaris honoris auspicia non deessent,
quia tamen militiae cingulum, quod reverenda sancivit anti-
quitas, nondum serenitas nostra suscepit, prima die prae-
sentis mensis Augusti, latus nostrum cum solemnitate tyrociniis
eligimus decorandum. Quid? quod Guilielmum Comitem Hol-
landiae, cum armiger adhuc Imperator electus esset, co-*
RAM

g) apud KVCHENBECKERVM
in anal. Hassiac. collect. III. pag. 24.

h) in Chronic. ad An. 1184.

i) de Feud. Nobil. Sect. III.

§. 5. Vol. I. Opusc. Tom. II.
p. 478.

k) ad Joinvillam: Diss. 22. p.
270.

l) de l'origine des chevaliers, ar-
moiries & Heraux.

m) de sur. insgn. c. 2. n. 352.

n) in deliciis equestris. sine mi-
litar. ordinum.

o) Lib. II. Observat. Eugent. al.
cap. XXXVII.

p) Lib. 3. Ep. st. 30.

ram Cardinale Petro Caputio, Pontificis Romani Legato a latere, per Regem Bohemiae productum, non suppuduit, in Ecclesia Colonienſi militari collegio adſcribi, conſuetamque voti formulam profiteri, quam quidem ceremoniam auctor magni Chronici Belgici apud RISTOR *g*) retulit. Quandoquidem vero ſuperioribus temporibus ea fuit Germaniae noſtrae infelicitas, ut nobilium filii litteras artesque, quibus pacis tempore emergere potuiſſent, nullo proſus ſtudio & amore complexi ſint, non potuit non evenire, quod ſua adhuc aetate eveniſſe, PEIRUS de ANDLOR) vir nobilis his commemoravit verbis, ut, *ſomno, quieti, ocio, vino, epulis, libidini atque impudiciis vacare, & mox, poſtquam literarum apices vix ruditer depingere ſciebant, quaſi inde turpem aliquam notam contraherent, ſi diutius literarum inſiſterent ſtudiis, pueruli adhuc, ad canes & equos alendos ſe adſplicare maluerint; donec effloſcentibus in germania academiis animaduertent, patriam noſtram, non amplius patrio, ſed peregrino populi romani iure regi, imperiique gubernacula, fere in manus latii legiſtarum & iuris Pontificii ac Caefarei Doctorum, perueniſſe. Ex eo enim tempore, quot quot ex nobilium & equitum numero altius quid meditati, ad regiminis civilis partes vocari praegreſſerunt, gloria incenſi, literis totos ſe dederunt. Inclaruerunt igitur ab hoc tempore viri ſummo loco nati, *roga* non minus, quam *ſago* conſpicui *s*), quibus, inſulae doctoralis ſplendore, illuſtres maiorum imagines illuminari, tanto minus indecorum viſum fuit, quo magis, cum in cathedralibus eccleſiis *t*),*

g) Tom. III. ſcrip. p. 256. ſq. *obſervat. iur. & hiſtor. germ. obſervat. I. §. X.*
de Imp. Rom. germ. Lib. 2. ſervat. I. §. X.
t) *Illuſtr. Dn. STRVBE. c. 1.*
s) *Illuſtr. Dn. STRVBE Decad. §. XII.*

tum in functionibus officiorum civilium honoratioribus, aequali cum equestri dignitate censu aestimata, lucere coepit, & demum vel ideo praelata fuit, quod ex antiqua nobilitate Doctoris titulo insigniti, etiam si armis & litteris apti fuerunt, appellari tamen Doctores maluerunt, quam ornari ac instrui cingulo militari. Testantur hoc exempla tot Ducum, Principum, Comitum, Baronum, qui literarum insignibus decorari, & de hoc honore virtute acquisito gloriari, summae sibi laudi duxerunt: Inter ceteros ex Ducum, Principum & comitum ordine nominandi videntur, Johannes Megapolitanus Theologiae, & Georgius Teccensis Jur. utr. Doctor, Richwinus Lotharingiae Dux, Hermannus Hassiae Landgravius & Guilielmus Comes de Egmont artium liberalium Magistri creati. Ad militares autem gentes, si quis oculos animumque adpulerit, tot numero sunt, ex quibus heroes literati, his insignibus atque infulis nitentes, prodierunt, ut omnes hic commemorare, nec temporis, nec chartae angustia permittat. Intueamur saltem catalogum personarum cameralium a G. W. WORMESERO concinnatum, & ad calcem iuris cameralis FETR. DENAISII v) adiectum, statim nobis quam plures equestris dignitatis, gentilitiaeque nobilitatis viri ante oculos ponuntur, quae scientiae nobilitas & Doctoris titulus minime indecorus, sed maximo ornamento fuit; Tales sunt Theodoricus de Pleiningen, Georgius de Hatzfeld, Henricus de Meisenberg, Vriel de Gemmingen. Georgius de Emmershofen, Sigismundus de Reischach, Sebastianus de Hirnheim, Eitelius de Senff, Mathias de illaw, Wolff-

v) in nouissima editione, quae Ao. 1652. Argentorati prodit pag. 710. sq.

Wolfgangus de Beilwiz, Philippus de Venningen, Guilielmus de Neuhausen, Joh. Wernher de Themar, Joachimus Mynsfingerus a Frundeck, Hermannus de Amelungs, Cuno de Wallbron, ceteri, qui omnes ab Anno 1498. usque ad annum 1562. Camerae Imperialis Assessores, Florentinus autem de Venningen primus Aduocatus fuit, cum Ao. 1495. Francofurthi, in domo Braunfelsiana, summi huius iudicii initium feret. Praeter Vrielem de Gemmingen, qui tandem in Ecclesia Moguntinensi ad summam Archi-Episcopalem & Electoralem dignitatem euectus fuit, circa idem tempus, duo quoque fratres ipsius, Georgius, Spirensis Ecclesiae cathedralis Praepositus, & Erpho de Gemmingen, ibidem Praepositus, ut & Wormatiensis Ecclesiae Decanus, iuris vtriusque Doctoris honore conspicui fuerunt.

Quantopere etiam eruditae nobilitatis decus Sigismundus ab Herberstein, eum Baccalarei titulo in Academia Viennensi suscepto, se delectauerit, vberius exponit illustr. Senior Dn. GEBAVERVS *) Georgius quoque Breitenbach in Academia Lipsiensi Doctor non minus ac Professor iuris, quam imaginibus clarus fuit, quemadmodum & Vitus a Furst, Ludovicus ab Ofingen, Christophorus a Giech, Joachimua a Beuff, Christophorus & Georgius de Schwalbach & reliqui in indice apud IOSIAM NOLDEN y) nominati, ut & Conradus ab Einsiedel, nec non plures alii, in suae do-

*) in program. quo solemnia inaugural. Viri Perillustri Bur-
chardi Christiani Behr, Equitis
Luneburgici, nunc sacrae Cae-
sarae Maestati in summo impe-

rii iudicio aulico a Consiliis, An-
no MDCCCXXXVIII. indixit.

y) in fine *Synopticae Tractatio-
nis de statu nobil. ciuil.* p. 529. sq.
b

doctrinae ac scientiae iuris ad culmen perductae testimoni-
um, ab amplissimo huius professionis ordine, ICti & Doctōris titulo salutari voluerunt, sibi que id nec in-
utile, nec indecorum, sed scientiae nobilitatem virtute
partam, generis nobilitati longe praeferendam esse, existi-
marunt. Quae laudabilia exempla vellemus intueri
eos, qui velut a bonis artibus abhorrent, & literas
iplas fastidientes, togatam omnino militiam, gentili-
tiam nobilitatem adeo non decere putant, vt, qui ex in-
signi ac nobili stirpe nati, literis solum operam dant,
praeter nomen *der Feder-Ritter* non alia insignia gentili-
tia quam ouem, columbam, calamum, vas atramentarium & similia gestare debeant, donec ista ignominia
eos deterreat, bellum derelinquere z); ita literatos
quoque tanquam viles & fordidos & omnes dignitates
scholasticas despectui habent, ingentique supercilio con-
temnunt, ut tantum non sibi aliisque persuadeant, ICti
& Doctōris agnomine, nobiles natales annosque ma-
iorum imagines eo magis obscurari ac dedecorari, quo
magis constat, & quotidiana testatur experientia, ex eo
tempore, quo nummis etiam in Academiis Doctōris
titulus comparari potuit, nec Doctōratum ipsum am-
plius sincerum, *sed aurum saepe pro scientia esse*, ut suo
iam tempore conqueritur AENEAS SYLVIVS a) quoniam

z) Philosophiam hanc lepi-
dam sequutus est auctor scripti,
cui titulus est: *Gründlicher Be-
weis, daß ein Fürst absonderlich
ein mächtiger Potentat, nicht al-
lein von Rechten wegen künne, son-
dern auch in seinem Gewissen ver-
bunden sey, entweder die Ritter-*

*Dienste in den ersten und alten Zu-
stand wieder zu setzen, und dabey
beständig zu erhalten, oder ein
proportionirliches Stueck Geld alle
Jahr davor zu fordern* p. 26. sq.

a) In Vita *Friderici III.* Im-
perat. pag. 81.

instituto non potuit non fieri, vt, cum dignus & indignus ablatiuos adfiscant, non semper doctus sit, qui Doctor salutatur, sed plures in hoc ordine reperiantur, qui, cum in solo titulo de juris & facti ignorantia progressus fecerint, nec doctores & sapientiores, subita, metamorphosi, ex cathedra descendere potuerunt, quam in eam adscenderunt, quos quidem, si quis velit, siue *Doctores*, siue Iurisprudentiae *debonestamenta* adpellare, vere & quod res est, dixerit. Verum enim vero, quomodocunque consideretur nobilitas civilis, siue prerogatiua illa & eminentia, qua summa potestas aliquos eximit a sorte plebis & quorundam privilegiorum intentaque cuiusdam existimationis in posteros transmittendae, participes reddit *b)* non potest in sola sanguinis antiquitate radicata esse; siue enim Romanas intueamur leges, siue patrias circumspiciamus consuetudines, quae nobilitas a parentibus propagari solet, nisi sanguis ex virtutis fonte limpidior generosiorque defluat, nulla, nisi imaginaria, eius potest esse generositas: Quicumque igitur ex ordine nobilium propria virtute caret, & genus iactat suum, vetera patriae iura possidens domus ignavus heres, dum aliena laudat & maiorum fortia facta commemorat, quot seculis familia sua claruerit, quot equites ex ea creati, quibus castellis, quibus arcibus, pagis, fundis maiores imperitauerint, propriae autem virtutis ac laudis indignus est, tanto minus nobilis dicendus videtur, quo minus virtutem maiorum, domi natam, omnibus modis adimplere, fortiaque eorum facta, strenue imitari studuit, sed

b) vid. Illustr. Dn. STRUBE cit. Obs. I. §. II. add. HERT. de feud. nobil. Sect. II. §. 1. sq.

sed ad mensam potius de familiis linguis praeliari, quam in campo, sicut illi, lanceis pugnare, maluit. Virtus sola est, quae nobilitat, sine hoc sanguinis comite adfido vilescit ipsa nobilitas, tam superioris quam inferioris gradus, annosis licet maiorum imaginibus clara sit. Quamvis autem apud Germanos nobilitatis gentilitiae praerogatiua & dignitas, eminentissimae bellicae virtuti origines debeat c), non tamen alia lege, inde primordia eius repetenda sunt, quam ut toga quoque in partem huius prooedriae veniat, nec togae negetur, quod fieri potest in fago. Quemadmodum enim respública non solis armis, sed legibus etiam continetur, pacisque tempore non minus, quam bello emergendum est, ne otio & ignavia virtus auita languescat & hebescat, ita utrisque rebus & legibus & armis nobilitas parari, partaque retineri, neque minor ab Apolline, quam a Marte proficisci potest. Romana certe nobilitas copiosissimum nomine ceteris anteire mortalibus olim existimata est, quod militiae eloquentiam iurisque civilis scientiam jungeret. Ostendunt quoque exempla heroum togatorum supra relata, tandem etiam in Germania Musas suis ex ordine equestri cultoribus larga praemia obtulisse, dum laurea doctorali cinctos, supra alios sui ordinis homines euexerunt d) conquesti quidem

e) vid. HERT. c. I. Sect. III. §. 2. p. 475. & illustr. Dn. STRUBE dissert. de nobilit. germanica. cap. II add. KRESS. de privileg. agricult. cap. II. §. IX. p. 58.

d) vid. Resess. Imp. Augustan. de an. 1500. tit. von Ubersuss der Kleider §. 5. verb. und sonderlich

sollen die vom Adel, die nicht Ritter oder Doctores sind, Perlen und Gold in ihren Hembdern und Brust-Tüchern zu tragen abstellen und vermeyden §. 6. Item Burger in Städten die nicht von Adel Ritter oder Doctores &c. §. 7. item

dem sunt reliqui nobiles, de insigni iniuria ordini suo illata, quod Doctoribus ratione vestimentorum postpositi sint *e*), querelasque suas in comitiis Ao. 1548. ad ordines Imperii in scriptis detulerunt; sed Caesar, cum Doctores praerogativam suam variis rationibus ostenderunt *f*), nullo modo petito nobilium subscripturus, constitutionem politicam vires habere voluit *g*). Et si rem ipsam penitus & deliberato animo quisquam expendat, quantum intersit ad rei communis felicitatem consequendam, imperio civili non nisi doctos & sapientes praeesse, qui omne suum studium in doctrina & sapientia collocant *h*), tantum abest, ut toga natalium splendori officere queat, ut *e* contra clarior fiat nobilitas, si quis nobili stemmate natus animi quoque moribus, virtute & scientia fulgeat. Neque cur illustri generosoque homini, cui iurisprudentia ipsa cognitum perquam necessaria est, quod neminem, nisi male sani iudicii, negaturum esse opinamur, sacrosancti juris laurea illuminari, siquidem eius scientiae arcana iam perlustraverit, dedecori sit, ratio adparens, nedum sufficiens dari potest, cum duplici & generis & scientiae civilis nobilitatis nitore splendescat, qui adsumto Doctoris agnomine foris haud dissimulat, quod intus ac effectu

item die von Adel, „so sie noch
„nicht Ritter oder Doctores. §. 8.
item: die von Adel „so Ritter
„oder Doctores sind &c. „, add. Reform.
ord. polit. de ao. 1530. tit.
XV. von Doctorn de ao. 1548. &
1577. tit. XII. von Doctorn.
e) vid. KLOCK de Contribut.

cap. XV. n. 57. ubi tenorem totius supplicationis a nobilibus exhibitae inseruit.

f) KLOCK cit. n. 58.

g) Idem c. l. n. 57.

h) Illustr. Dn. STRUBE cit. observ. I. §. XV. pag. 47.

fectu ipso quaerendum & cognitione sua dignum existimavit. Est enim Doctoris gradus nihil aliud, quam corona literaria virtute acquisita & nomen doctoris praeclarissimum honestissimumque nihil aliud indicat, quam potestatem tractandi doctrinam & opera splendida ingenii efficiendi, quod, qui nihili pendendum & contemptui habendum putat, non potest non perniciose errare. Quod autem saepe numero indocti etiam summum hunc gradum academicum adipiscuntur, pravis moribus adscribendum est, & abusum quidem taxat, sed usum tollere nequit. Est etiam aliarum rerum & institutorum humanorum haec miseranda conditio, ut nihil omni ex parte, ita felix faustumque reperitur, quin admixtum aliquid mali habeat, neque quidquam in hac vita est, quod non, licet utile ac praeclarum iudicetur, cum suo contrario perpetuam amicitiam colit. Quid? quod ipsum nobilitatis dulce nomen, quamplurima mala & gravia vitia comitantur, dum non pauci, qui de ordine nobilium se esse gloriantur, siue prava educatione, siue peruersa viuendi consuetudine corrupti, non tam genere insignes, quam vitii nobiles esse deprehenduntur, quam tamen ob causam, ipsam nobilitatem nemo despectui habere potest. Cessent igitur nobili stemmate nati tanto magis, illustres nostros doctorum titulos fastidire, & qui his ornati sunt, pro ridiculo habere, quo magis per hunc contemptum declarant, se ex numero eorum esse, qui totos se ignorantiae dederunt, quorum enim animus literis excultus est, illi aliter iudicare, nec dignitates scholasticas despectui habere solent.

Esto quod ex plebeiorum ordine saepe numero doctorem se profiteatur, qui plane *dispens* & indoctus est, sunt

sunt etiam ex ordine nobilium quam plurimi, qui vitis, iactatione, insolentia, vaniloquiis, fraudibus suis olim noscibiliores fuerunt, & hoc adhuc tempore sunt, quam virtute clari, neque tamen propterea verae nobilitati quidquam decedit. Ecce igitur infulae doctoralis decus & ornamentum in virtute & industria positum, quod iusto obtentum est progressu, non amplius luceret, quod etiam indocti aliquando de hoc honore gloriantur, peruersam omnino amplexi sunt opinionem, qui sic cogitant; verissimum autem & certissimum est, pravis moribus non obstantibus, nobilitatem & doctoralem dignitatem coniunctam, quoscumque, quantumvis avita nobilitate eximios, cumulato nomine amplificare & illustrare. Non ignoravit hoc Vir perillustis & generosissimus Dominus

PHILIPPVS CAROLVS L. B. DE KNIGGE

S. R. I. Eques,

Dominus Castri Bredenbeck & in Pattenfen, Hereditarius
in Leneffe & Thale. cetera

suo exemplo confirmaturus, quod quodam in loco i) CICERO adfirmat, qua in familia laus aliqua floruerit, eam fere, qui eius sunt stirpis, cupidissime persequi, per quidem est & vetus & illustris & ferax virorum fortitudine & rebus gestis clarorum, planeque heroica familia, ex qua Deus ter optimus maximus eundem nasci voluit, quae profecto non minima est felicitatis pars, si caetera respondeant. Quod si hic exspatiari, eaque attingere liberet, quae de familiae huius cum vetustate,
tum

i) pro Rabirio posthumo cap. 2.

tum praeclaris in Imperium Romano-Germanicum meritis proferri possent, praeter auum *Friedericum Ultricum* qui a Leopoldo Imperatore Anno MDCCCLXV. in altioris nobilitatis gradum euectus & liberi Baronis dignationem adeptus est, quamplurimi commemorandi essent, qui rei in primis militaris peritia claruerunt, & ob strenuam in bellis nauatam operam, equestri dignitate ornati, utiles patriae, Imperatoribus, Regibus & Principibus grati, accepti & probati fuerunt. Quanquam autem pluribus facinoribus, haec illustri familia iam antea sese nobilitauerit, nomenque suum ad immortalitatis gloriam propagauerit, omnes tamen bellica laude & eminentissima heroica virtute magis, quam doctrinae gloria excelluerunt, licet nec in literis hospites & peregrini fuerint. Prima igitur haec est ad auitam paternamque gloriam accessio, qua perillustri & generosissimo dominus Baro, praeter Equestrem dignitatem, qua in Coronatione invictissimi Imperatoris FRANCISCI I. condecoratus est, infula doctorali eam adaugere, apud animum suum constituit. Is lucem hanc primum adspexit Hanoverae, die XVI. Decembr. Anno hujus seculi vigesimo tertio; patre natus viro perillustri Domino ADAMO CHRISTOPHORO libero BARONE de KNIGGE, Domino castri Bredenbek & Pattenfen. Hereditario in Leueste & Thale certera, sacrae Regiae Maiestatis magnae Britanniae, consiliario statuum provincialium atque aerarii. Matre ANNA IULIANA de HATTORFF, filia viri perillustri & generosissimi DN. IOHANNIS de HATTORFF, Regis magnae Britanniae Ministri status & Consiliiarii intimi; foemina omnino dignissima, quae Candidati nostri perillustri & generosissimi mater esset; Qua autem ratione optima ipsius mater educationem in se suscepit, ipse sequentibus verbis exponere voluit. Cum

Cum vix octo annorum, praematura morte, patre orbatus, curae matris prouidissimae solius relictus sum; quae pro suo in me amore, nihil reliqui fecit, quod ad meam felicitatem promouendam conferre aliquid possët. Non enim solum me commisit fidei praeceptorum domesticorum, qui me imbuerent principiis Christianae religionis, atque iis studiis, quibus puerilis aetas erudiri solet, quos inter praedicare licet fidem & industriam praecipue BALLAVFII & eruditionis laude conspicui CARSTENI, nunc verbi diuini ministrorum; sed etiam, cum septemdecim annis maior factus essem, tandem eum, quem quaesuit, qui me artibus & disciplinis omnibus, quae alias in Academiis tractari solent, expoliret, ut eo instructior ad studia academica accederem, felici consilio inuenit. Generosissimus enim Dominus BALTHASAR FRIEDERICVS DE MITHOFEN *k*), designatus iam a serenissima principe Abbatisa Quedlinburgensi cancellariae suae Assessor dignissimus, tanta fide, tantaque dexteritate, in me poliendo, formandoque versabatur, ut partem eius, quod scio, non minimam me ipsi debere, quam lubentissime profitear. Delibatis itaque, duce Generosissimo *de* MITHOFEN, primis philosophiae & iurisprudentiae principiis, anno MDCCXXXIV. in Academiam, quae *Halae* floret, me contuli, ibi-

k) Viri huius merentissimi natales non obscuros, sed gloria maiorum insignes esse, probat codicillus, quo ordini gentilitiae nobilitatis, ob praeclara in Republicam merita, ab imperatore Ferdinando III. A. O. R. 1619 cccxxxix. adscriptus est He-

ctor Mithofen, qui in aula Saxo-Lauenburgica, quondam Cancellarii & Consiliarii intimi officio perfunctus fuit, ipse etiam Doctor iuris & Pater trium filiorum, Danielis, Hectoris & Francisci Burchardi Mithofiorum, eadem corona cinctorum.

ibidemque a Consiliario aulico Ill. SCHMEIZELIO, tunc temporis fa-
 sces tenente, in studioforum numerum relatus, in florentissima
 hac bonarum artium officina, praeceptores consecutus sum, Viros,
 in sua quemlibet arte, celebres, clarissim. Magistrum *Weberum*,
 Logicam, Metaphysicam & Mathesin puram ductu L. B. de *Wolff*
 priuatissime, quod dicitur, mihi explicantem, qui idem eodem mo-
 do *DARIESII* compendium Iurisprudentiae vniuersalis repetita prae-
 lectione explicauit, Clariss. Magistrum *KOEBERVM*, cuius opera pri-
 uatissima, in docenda Mathesi adplicata, vsus sum, Celeb. *KRVGERVM*
 priuatissime Physicam docentem. Celeber. *WIEDEBURGVM* priua-
 tim historiam Imperii Romano-Germanici enucleantem. Illustr.
NETTEBLADTVM priuatissime totius iurisprudentiae ambitum, ad
 ductum concinnati ab ipso systematis elementaris iurisprudentiae u-
 niuersae, tam theoreticae, quam practicae, methodo demonstra-
 tiua tradentem; Illustr. *BOEHMERVM*, qui mihi, praecunte B. *HEINEG-*
CIO, Institutiones iustinianicas bis & ius naturae, iuris criminalis
 elementa vero, a se ipso adornata, semel priuatim, explicauit, Can-
 cellarium tandem ipsum, Perillustr. *BOEHMERVM*, qui in sua iuris
 Canonici principia praelectiones instituit. Cum interea adpropin-
 quaret tempus electionis Caesareae, licuit mihi esse tam felici, ut in
 illustrissimi Domini de *MVNGHAVSEN* & Perillustris Domini de
HVGO, a Magnae Britanniae Rege & S. R. I. Electore Brunsvico-
 Luneburgensi ad eligendum & coronandum nouum Imperatorem
 legatorum, comitatu, his solemnibus vere imperialibus interessens
 non modo, verum etiam manu Ipsius gloriosissime Regnantis Im-
 peratoris inuictissimi, Francisci I. splendore & dignitate equestri or-
 natus in numerum equitum sacri romani Imperii cooptarer. Ante
 ipsam

ipsam vero electionis caesareae diem, iter per urbem *Moguntiam* feci ad exercitum foederatum, qui prope *Heidelbergam* tunc in *Castris* erat; *Manhemio*, etiam *Darmstadio*que lustratis, *Francofurtum* redi; electo coronatoque Caesare, *Francofurtum* reliqui, *Wetzlaris* per aliquod hebdomades moratus, in aulam deinde Serenissimi Ducis Saxoniae, *Gotham* abii, & singularem plane Principis totiusque Serenissimae domus gratiam expertus sum; Inde *Halam* redii, ubi in studia denuo incubui, interrupta dein, ingruente & durante bello Saxonico, mox *Guelpherhyti* moxque *Brunsvigae*, aulae Ducalis vifundae causa fui, Pace tandem recuperata, *Halae* redux factus, studia coepta anno MDCCXXXIV. ad finem perduxi: Postquam *Mulis Halensibus* valedixeram, per *Lipsiam*, *Dresdam* profectus sum, ibidemque visu dignis, oculis meis usurpatis, adituque ad Regem, Reginam, regiamque prolem mihi clementissime concessio, studiis academicis finem imponendi causa in Vniuersitatem patriam, quae est *Gottingae*, me contuli: In hac Regia *GEORGIA AVGVSTA* Praeceptores mihi extitere, priuatim, in *Libris Digestorum* addiscendis, *Illustr. GEBAVERVS*, privatissima opera in relationibus ex actis faciendis *Illustr. WAHLIVS* in iure publico *Illustr. SCHMAVSSIVS* instruxit me priuatim, quod eodem modo, in iure Feudali *Illustr. BOEHMERVS* fecit; summe venerabiles *HEVMANNVS* & *RIBOVIVS*, ille priuatim in historia literaria, hic in dogmatibus reuelatae religionis priuatissime propositis. In historia Imperii Romano-Germanici *Celebert. KOEHLERVS*, in exercitationibus disputatoriis & instituto in *Digesta* examine, vir consultissimus praeiuit *MEISTERVS*.

Post

Post Jurisprudentiae studium, iusto ordine coeptum & feliciter ad finem perductum, tantos CANDIDATUS noster in iure fecit progressus, ut adolescentibus & inferioris ordinis atque conditionis iuuenibus esse exemplo queat. Maximo autem is Musas gaudio perfudit, cum in literis nostro ordini exhibitis, honestissimum summos in utroque iure honores obtinendi desiderium aperiret, talemque etiam in examine riguroso se exhiberet, qualem cognitum iudicauimus; Nam utriusque iuris textus non solum erudite exposuit, sed ad omnes etiam ex vniuersi iuris latifundio depromptas quaestiones, non minus doctè, quam promte respondit, dignissimus itaque ex unanimi suffragio habitus fuit, & qui suo iure postulare possit, ut honores doctorales sibi conferantur *k*) Nihil itaque superest, quam ut futura die

l) Quo rariora sunt hoc tempore exempla nobilium, laurea doctorali cinctorum, tanto auspiciatus fuit initium, quod anno MDCCLXXXVIII. die VII. Mens. Aug. in honoribus hisce petendis fecit Vir Perillustris & Generosissimus, Dominus Burchardus Christianus Behr, eques Luneburgicus, nunc Sacr. Caesar. Maiesitati in summo Imperii iudicio amico a Consiliis, cuius exemplum Ao. MDCCLXXXI. die XXVII. Martii laudabiliter imitatus, Perillustris & Generosissimus Dominus Benedictus

Bremer, Eques Bremensis, in summo Regio & Electorali Appellationis Tribunali, quod Cellis est, Consiliarius. Felici iam fidere euenit, ut ex Baronum ordine tertius accesserit, qui nouo hoc honore familiae suae splendorem nouum intulit. Quamobrem frequentiora olim futura esse huiusmodi exempla speramus, quo laetiora sunt facta Academiae nostrae, sub indefatigabili cura Illustrissimi Maecenatis sui, quotidie incrementis.

die Sabbathi Mensis hujus XIX. lectione cursoria explicet.

Legem s. De instruct. vel instrum. legat.

eaque peracta, dissertationem inauguralem, quam, de *castris germanici natura & indole*, proprio Marte conscripsit, in solenni Ictorum cathedra sine Praeside defendat, quo quidem in argumento rarissimo elaborando, a nemine adhuc, quantum nos scimus, elucubrato, sic versatus est, eaque industria omnia excussit & pro sua, qua praeditus est, ingenii dexteritate, perfecit, ut tale quid vix a multum adultis & longo rerum usu exercitatis sperare & expectare licuerit. Proxime insequente die Lunae, qui XXI. ejusdem mensis est, honores sperati solemniter, in templo Academico, a me designato Brabeuta, promerenti conferentur. Vos autem Magnifice Academiae PRO-RECTOR, ILLUSTRISSIMI COMITES, PROFESSORES OMNIUM ORDINUM CELEBERRIMI, HOSPITES, CIVES ACADEMICI, COMMILITIONES, GENEROSISSIMI ET NOBILISSIMI, ut testes & arbitri esse, solemnemque pompam, qua PER-ILLVSTRIS & GENEROSISSIMVS CANDIDATUS noster deducendus est, vestra praesentia cohonestare velitis, ea, qua decet animi observantia, rogo tantoque maiore id facio, fiducia, quanto magis spero, pluribus vestrum nihil gratius optatiusque futurum esse, quam eximias & praeclaras animi dotes, grauemque & vehementem & volubilem CANDIDATI nostri eloquentiam suspicere & admirari. Ego quidem, quid vicissim possim nescio, illud tamen polliceor, me, siquidem vestram hac in re, PERILLVSTRI &

& GENEROSISSIMO CANDIDATO nostro, declaretis
benevolentiam, omnia vobis summa & singularia stu-
dia debiturum & praestiturum esse. P. P. Gottingae
die XVIII Augusti: Anno O. R. MDCCXXXVII.

INDEX I. AVCTORVM.

numerus notat paginam.

A

Acherius 22.
 Acta Brunsvic. 142.
 - - Hildef. 140.
 - - Lindav. 25.
 - - Normann. 50.
 Aimonius 34.
 Alb. Stadenfis 37.
 Ammian. Marcell. 37.
Amts-Ordnung Braunschv. Lüneb. 144.
 Annal. Fuld. 36. 39. 46.
 Annales Franc. 36. 39. 62.
 - - Bosloviens. 76.
 Annalista Saxo 49. 62. 132.
Anschlag von dem Roemer-Zug Ducis Vltic. 142.
 Arnold. Lubecensis 81.
 Aurea Bulla 200.
 Aurelianus 47.
 Auctor de beneficiis 91. 93.

B

Baluzius 53. 58. 91. 40. 43. 46. 48. 49.
 124. 184. 195. 196.
 Bangertus 21.
 Barthius 22.
 Beier 20. 190.
Beschreibung der Hanau - Manzb. Landen 92.
 Befoldus 93.
 Bertenius 47. 87.

Bignonius 196.
 Blountius 120.
 Böhmer 117.
 à Bosco 90.
 Bruno 120.
 Brunquellus 20. 22. 91. 92.
 Brusselius 47.
 Buchelius 95.
 Bulla Martini P. R. 131.
 Burgemeister 38.
 Burmannus 181.
 Butken 74. 90. 125. 173.

C

Calenberg. Amts-Ordnung 74. 85.
 Calmet. 63.
 Canisius 110.
 Capitularia Carol. Calv. 62. 124. Caroli M. 62. 124. 195. Caroli III. 62. Caroli IV. 130. Ludovici Pii 195.
 Chartae:
 Adeberti Episc. Mogunt. 110.
 Agnetis Comit. Pictav. 54.
 Aysulfli 55.
 Adalberonis III. 99.
 Alberti & Erici Ducum Saxon. 127.
 Albert. Duc. Bruns. 128.
 Alberti pinguis 131.
 Arnulfi 49.

Bern-

**

Chartae.

Bernhardi Com. de Willipa 85.
 Bernhardi de Hardenberg 134.
 Beroli 46.
 Burchardi Episc. Camer. 125.
 Coenobii Mollenbec. 48.
 Caroli Calvi 94.
 Childeberti 54.
 Clodovaei 55.
 Caroli M. 58. 63.
 Caroli crassi 63.
 Conradi I. 66. 130.
 Dagoberti 55.
 Diederici Abbat. Lucc. 74. 85.
 Erici Ducis 134.
 Friderici I. 51. 196.
 Friderici II. 71.
 Gerhardi Episc. Camer. 124.
 Hugonis 46.
 Henrici Angl. R. 47.
 Henrici IV. 49. 178. 146. 112. 130.
 105.
 Henrici II. Lothar. Duc. 125.
 Henrici I. 172.
 Hermanni Com. Eberstein. 74.
 Henrici de Homborch. 85.
 Henrici II. 104.
 Henrici Leon. 99.
 Henrici III. 105. 130. 132.
 Iohannis Episc. Hildes. 134.
 Iohannis Episc. Mind. 172.
 Iohannis de Anedoy. 85.
 Ludovici Pii 47. 48.
 Henrici Episc. Ultraj. 196.
 Ludovici 49. 172.
 Lanfridi 49.

Chartae.

Ludovici March. Brand. 157.
 Ludovici Junioris 62.
 Ludovici Bavari 73. 100.
 Ludolfi & Ludovici Comit. de
 Wunflorp. 74. 85.
 Ludovici Landgr. Hass. 86.
 Morienfis Episc. 83.
 Maximiliani II. 130.
 Ottonis 46. 48. 49. 129. 172. 52.
 Ottonis II. 49. 123.
 Ottonis III. 49. 123. 130.
 Odonis 62.
 Pipini 55.
 Philippi 63.
 Rudolphi 153.
 Rafonis de Gavera 156.
 Reinoldi Archiep. Colon. 74. 100.
 Ragenfredi Episc. Carnot. 108.
 Theodori Reg. Franc. 48.
 Theodorici V. Com. Holland. 108.
 Wallrami de Valckenburg 74.
 125. 173.
 Wenceslai & Alberti 85.
 Walburgi Frid. & Bernhardi
 Duc. Brunf. 85.
 Wilhelmi Comit. Lucemb. 52.
 Chronicon Besunse 108.
 - - Bremense 68. 113.
 - - Brunsvic. 85. 99.
 - - Erfortense 76.
 - - Gottingense 131.
 - - Hildesense 85. 99.
 - - Lubecense 76. 87.
 - - Novalicense 71.

Cicero

- Cicero 2. 13. 181.
 Chytraeus 36.
 Cluverius 17. 20.
 Conradus Urspergensis 51. 57. 120.
 Corpus Juris Romani passim.
 Columbus 120.
 Codex Theodos. 55. 72.
 Codicillus Arnoldi Archiep. Mo-
 gunt. 94.
 Constitutio Georgii I. 99.
 Coccejus 169. 192.
 Chapeavillus 110.
 Choppinus 45.
 Conringius 18. 19. 33. 34. 36. 37.
 38.
 Curtius Fortunatianus 54.
 Cujacius 193.
 Cornerus 76. 87.
 à Costla 193.
- D
- Damianus 57.
 Daumius 8.
 Deductio Molnensis 80. 127.
 Diploma Conradi 120.
 - - Friderici I. 105. 120.
 - - Henr. IV. 132.
 - - Henr. Palat. 112.
 - - Johann Episcopi Hildesien-
 sis 116.
 - - Ludovici Pii 110.
 - - Ottonis I. 109.
 - - Ottonis III. 49.
 - - Sigeberti 55.
 Decretum Childeberti 195.
 Ditmarus 26. 50.
- Donation Salzburg. 125.
 Doubletus 55. 56.
 Drackenborg 13.
 Dudo 50.
- E
- Eadmerus 54.
 Eccardus 124. 172.
 Edictum Pistense 40. 47.
 - - Theodori R. 195.
 Engelhardus 86.
 Epistola Erici Duc. 138. Bernhard
 & Erici Duc. 138.
 Estor 24. 88. 89. 90. 91. 92. 94. 95. 96.
 Eyben 126.
- F
- de Fabaria 22.
 Faber 4.
 Florus 37. 38.
 Fredegarius 46.
 Freherus 96.
 Du Fresne 17. 20. 22. 23. 26. 27. 28.
 29. 50. 51. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59.
 63. 65. 66. 68. 70. 71. 72. 93. 108.
 111. 120.
 Frodoardus 42.
- G
- Gandersheimischer Landtags-Abschied*
 139.
 Gebauerus 4. 175.
 Gesnerus 6.
 Glafeyus 89.
 Gobelinus 52.
 Goebelius 35. 36.
- * * 2
- Gol-

- Goldastus 53. 125.
 Gothofredus 193. 196.
 Graevius 12.
 Graeffenius 190.
 Gregorius Pilonus 71.
 Gregorius Turonens. 34. 38. 124.
 Grupenius. praefat. 86. 87. 131. 168.
 188. 189. 194.
 Gruterus 12. 181.
 de Gudenus 24. 29. 30. 31. 92. 94. 110.
 III.
- H
- Hahnus 104. 130. 134.
 Hamelmannus 86. 133. 134.
Hannische Deduction 91.
 Heda 95. 132. 196.
 Heineccius 178. 188. 199.
 Helmoldus 197.
 Henchenius 55. 90.
 Herimannus 57.
 Herodianus 2.
 Hettius 74. 95. 100. 126. 174. 175. 186.
 Hefychius 5.
Hildesheimische Stifts-Fede 83.
 Hundius 90. 95.
 Historia Novienf. Monast. 110.
 Hofmannus 74. 85. 86. 87. 105. 129.
 130. 133. 134.
- I
- de Ianna 45.
 Instrum. Pacis Westph. 200.
 Ioannis 90.
 Isidorus 2. 3. 7. 12. 13. 20.
 Iulius Caesar 6. 18.
- Iungius 141.
 Iunius 16.
 Ius provinc. Saxon. 124. 168. 195.
 Alemannic. 195.
- K
- Koelerus 43. 90.
 Kyllinger. in praefat.
 Koppius 90.
 Krellius 197.
- L
- Labbeus 62.
 Lambertus Schaffn. 63.
 Lampridius 181.
 Lazius 48.
 Leibnitiuss 30. 56. 62. 63. 66. 67. 68.
 85. 86. 87. 104. 110. 131. 132.
 Lehmannus 196.
 Leges:
 - - Aistulf 71.
 - - Bavar. 58.
 - - Longobard. 70. 71. 195.
 - - Luitprandi 71.
 - - Wisigothorum 56. 195.
 - - Burgundionum 195.
 Leuberus 46.
 Leuckfeldus 86. 87. 103. 109. 112. 132.
 Leylerus 86.
 Leznerus 86.
 Limnaeus 91.
 Lindenbrogius 90. 105. 130.
 Lindwodo 56.
 Livius 13. 14.
 a Ludewig. 90. 91. 131. 157. 163. 165.
 178. 182.
- de Ln.

de Ludolf 99.
 Luitprandus 20. 21. 48.
 Lunigius 31. 73. 90. 100. 196. 123. 131.
 172.
 Lynkerus 175. 177.
 Mabilionius 55. 62. 63. 90. 46. 48. 49.
 126. 178.
 Maderus 76. 109.
 Martene 31. 46. 47. 48. 49. 52. 54. 58.
 62. 63. 72. 110.
 Rhabapus Maurus 25. 31.
 Meibom 35. 132.
 Meichelbechius 46. 47. 49. 178.
 Meierus 86. 133.
 Menckenius 76.
 Mevius 177.
 Meurissius 52.
 Miracus 63. 83. 90. 91. 99. 49. 124.
 125. 131. 153. 155.
 Monachus Sanctgallensis 126.
 Monachus Weingard. 90. 167.
 Mullerus 90. 34.
 Merianus 86. 87.
 Muratorius 29. 66. 71.

N

Corn. Nepos 6. 13.
 Nieupoortus 12.
 Notitia Gall. 58. 63.

O

Ordericus Vitalis 68.
 Orosius 20.
 Otrifridus 23. 26.
 Otto 4.

P

Pagius 27.
 Paulinus 98. 196.
 Pfeffingerus 74. 85.
 Poëta Saxo 39. 40. 41.
 Pontanus 5. 11. 43. 90.
 Potgieferus 94.
 Praeceptum Caroli Calvi 178.
 - - Caroli M. 62. 126.
 - - Caroli simpl. 178.
 - - Henr. I. 125.
 - - Ludov. II. Reg. 153.
 - - Ludov. IV. 172.
 - - Henr. III. 196.
 - - Ottonis M. 132.
 Propertius 3.
 Ptolomaeus 19.

R

Radevicus 120.
 Reccellus imperii 200.
 Rescripta Regiminis Hanoverani &
 Ernesti Augusti Episc. Osnabr.
 149. seq.
 Rethmeyerus 85. 86. 87. 90. 99. 132.
 133. 150.
 Reuberus 41.
 Riccius 95.
 Rofinus 2. 5.
 Ruricius 47.

S

Sagittarius 35.
 Sallustius 14.
 Scaliger 4.

* 3

Schannat

- Schannat. 45. 48. 49. 52. 53. 90. 94.
125. 153. 172. 173.
Schatenius 104. 105. 43. 47. 129. 130.
Scheffer 7.
Schilterus 25. 26. 153. 195.
Scriptores Rer. Brunf. 85. 86. 87.
99. 104. 110. 113. 132.
- - - Rer. Sax. 76.
Servius 2. 3.
Schlöpken 35.
Sigebertus Gembl. 43.
Sigonius 12.
Silius Italicus 5. 6. 13.
Sommerus 15.
Speculum Saxon. 55. 132.
Stephanotius 55.
Stewechius 2. 3. 4. 13.
Stollbergische Deduction 91.
Strabo 181.
Strabius 167.
Struvius 126. 162. 167.
Strykius 152. 155. 167. 174. 175. 186.
Suetonius 181.
- T
- Tabula Div. Paderborn. 132.
Tabularium Belliloc. Abbat. III.
- - - Humolar. 65.
Tacitus 2. 17. 17. 37.
- Tatianus 16. 26.
Testamentum Henr. Leon. 76. 97.
103.
Thomafius 25. 169. 192.
Tolnerus 90.
Treuerus 128.
- V
- Valerius Maximus 2.
Vegetius 2. 13. 16. 21.
Vellejus Patereulus 12.
Ughellus 46. 55. 66.
Virgilius 4. 5. 13.
Vita Ludovici Pii 182.
- - - Sancti Maur. 62.
- - - Meinwerzi 59. 62. 103. 110.
132. 133.
Vossius 4. 5.
Vultejus 177.
- W
- Wachterus 15. 16. 18.
Waldschmidius 43. 44.
Witichindus 34. 42. 43. 152.
Wagenicilius 30.
- Z
- Zofimus 37.

⊕ ⊕ ⊕ (o) ⊕ ⊕ ⊕

I N-

INDEX II. RERVM.

numeri notant paragraphos.

A
Aerarium.
Aerarium & fiscus Germanicus,
 idem 144.

Allodia.
 Ingentuorum varie denominan-
 tur 84.

Arx.
 Vide Castram.

B
Bannus.
 Eius notio 30. Castrum pertinen-
 tia 56. quod probatur 57. 60. Ban-
 nus involvit omnimodam iurisdic-
 tionem 59. quod probatur 59.

Beorgan.
 Quid significet 10.

Bergen.
 Est quod Romanis, munire 10.

Beschloste.
 Quinam dicantur 95. sunt qui te-
 nent castrum vel iure dominii vel
 pignoris 95. 96. nulla est differen-
 tia inter *Beschloste* & *Beschlostene*,
Geschloste & *Geschlostene* 100. non

soli intelliguntur pignoratitii castrum
 possessores 98. *Beschloste* quomodo
 differant ab *Unbeschlosten* 104.

Burgding.
 Eius definitio 52.

Burgherr.
 Quisnam sit 95.

Burg, Burgus, Burgum.
Burg, unde derivetur 10. apud
 Germanos olim omnem locum mu-
 nitum notavit 10. 12. *Burgum* Ro-
 mani quoque habuere 14. a). *Bur-*
gum denotat locum muris & lapi-
 dibus munitum 14. *Burg* denotat
 suburbium 14. a *Burgis* nomen
 acceperunt urbes ut *Hamburg*
 15. a *Burgis* nomen traxerunt
Burgundiones 13. *Burg* signifi-
 cat domorum multitudinem 13.
 a *Burg* qua ratione veniat *Wagen-*
burg 11. i) *Burgum* pro *Castello* 16.
Burgum, non munitum propter in-
 colas, sed latronum insultus 11.
Burgum, quando opponatur *Ca-*
stello 14. *Burgum* pro arce 16.
 Germani veteres habuerunt *Burga*,
 licet

licet non tales, ut urbes Romani 11.
Burgum non est urbis oppositum 11.
Burgum, villa castro adiacens 14.
Burgum pro Castro 16.

C

Casa.

Quid olim fuerit 3.

Castellanus.

Apud Romanos quis? 7. Hodie
possessor quilibet castri vocari pot-
est 93. non confundi debent cum
castrorum inhabitatoribus 49. n. b.)
nec cum castrorum praefectis *ibid.*

Castellum.

Est castrum parvum 7. Castella
prius in Germania fuerunt quam ur-
bes 24. Duo castella in Westphalia
Caroli M. temporibus extitere 24.
Castella ab exteris gentibus trans
Salam, Vistulam, Rhenum & Da-
nubium Seculo V. structa 24. Cas-
tella s. castra tempore Carolingi-
corum 24. Castellum olim in Ger-
mania urbs vocabatur 24. n. c)

Castrum.

Gesneri de castri derivatione
grammaticali sententia 5. maxima
castrorum pars in Germania Hen-
rico aucupi debetur 25. cur ante Car-
olum M. tam pauca in Germania
castra fuerint 25. Castrum pro *Fe-
stung* & stilo medii aevi Festii 20.

castrum in montibus ponebatur 19.
denotat apud Romanos locum mun-
nitum 7. item apud Germanos 17.
non venit a casa 3. de primo in
Germania castro nil constat 22.
Castrum apud Romanos primo si-
gnificat aliquid quod continet &
coercet 6. Naves interdum appel-
lantur castra 4. origo vocis castri
incerpta est 1. castrum Romanis etiam
est ipsum munimentum 6. castrum
falso derivatur a castitate 2. ut & a
graeco *καταστροφή* 4. castra sive cas-
tella a tempore Caroli M. in Saxo-
nia valde creverunt 24. castri desi-
nitio realis 80. castra duo Caroli
M. in Westphalia 23. Origo cas-
trorum in Germania moralis est
securitas 25. castra accedunt quae
a consuetudine deputantur 121. cas-
tra in commercio sunt 83. Pignori
dari possunt 86. cum omnibus per-
tinentiis *ibidem*. Castrum alienato si-
mul omnia eius iura translata 77.
castra cesserunt ecclesiae allodii ti-
tulo 85. & in feudum dederunt.
ibid. castrum concessio jurisdictio an-
tea ibi exerceri solita concessa 131.
castrorum diversi fuerunt domini
89. castra de immunitate erant ec-
clesiarum 83. Distinguuntur a fisco
ibid. castri possessores sunt vel do-
mini vel pignoratiis 82. non vero
nudi detentores *ibid.* Castra sub pa-
cto redimendi vendita 86. Castra
omni tempore in Germania in com-
mercio

mercio fuerunt 90. sub castris appellatione continentur ejus pertinentiae 44. Castrum sine pertinentiis est castrum in sensu latissimo & grammaticali 43. castrum locus munitus urbis minor 19. castra ecclesiis a regibus Germaniae cum exemptione donata sunt 85. castris definitio nominalis 35. castra recensentur, quae curtes fuerant 34. castrum ligneum 38. Praefecturae hodiernae plurimae olim castra fuerunt 44. & 45. ideoque hodie gaudent iuribus castrorum 92. castrum pro urbe 17. castris significatus improprii 8. castrum pro urbe, quae ius episcopatus non habet, non recte sumitur 18. castrum vocatur interdum fortalitium 19. Castris pertinentiae, vid. *Pertinentiae*. domini castrorum vel pleni vel minus pleni 91. vel pignoratitii possessores *ibid.* castrorum domini principi titulum edere non tenentur 140. castra hodierna regum, principum, comitum, gaudent superioritate territoriali 92. gaudent omnibus iuribus quae olim habuerunt 93. Castra: Gleichenstein 19. Ruffenberg *ibid.* Hanstein *ibid.* Hartenberg *ibid.* St. Angeli *ibid.* Assleborgh *ib.* Danckwerdtroffe *ib.* Ebbersberg *ib.* Gibigenstein *ib.* Giffhorn *ib.* duo Gleichen *ib.* Grona *ib.* Hammerstein *ibid.* Herste *ib.* Katlenburg *ib.* Lieben-

walt *ib.* Marmoracense *ib.* Plesse *ib.* Quedlinburg *ib.* Ripalta *ib.* Siburg *ib.* Stauffenburg *ib.* Wedegonis *ib.* Aelsted Allstadt vel Moringen *ibid.* Eredunense 15. Vindonissense 15. Rauracense 15. Argentorate *ib.* Ucticensis *ibid.* Cavallonense *ibid.* Marticonense *ib.* Asciburgum 11. Teutoburgum 11. Nuenburg 16. Wedelberg 16. Bichen 17. Siedereburg 17. Noviomum 18. Frizlar 19. Welinhausen *ib.* Hudbecke 23. tempore Caroli M. contra Slavos constructum 23. Hamburg 810. extructum *ib.* Luneburg 57. Lowenburg *ib.* Brunsvig *ib.* Haldeslebe *ib.* Castra in Saxonia sita: Grona 89. Palithe *ib.* Morunge *ib.* Burcheim *ib.* Sommerschenburg *ib.* Lichtenberg *ib.* Assle *ib.* Schiltberg *ib.* Stauffenburg *ib.* Osterode *ib.* Hertenberg *ib.* Schartfeld *ib.* Lutterberg *ib.* Hanstein *ib.* Homberg *ib.* Cielle *ib.* Desenberg *ib.* Luneburg *ib.* Louwenberch *ib.* Blankenburg *ib.* Reghenstein *ib.* Heymenburg *ib.* Hidesackere *ib.* Dalenburg *ib.* Berge *ib.* Lichouwe *ib.* Dannenberch *ib.* Brome *ib.* Nienwalde *ib.* Siechelstein *ib.* Plesse, Rostorff *ib.* Hardegfen, Neideck *ib.* Sutrode, Altengleichen *ib.* Etellveshufen *ib.* Aidelvesten *ib.* Hardenberg *ib.* Bredenbeck *ib.* Castrum Inui 7. Eresburg & Sieburg 24.

*
*

Civitas

Civitas.

Civitates imperii ortae ex fisco regaliibus 83.

Curtes.

Ejus descriptio 23. vocatur quoque villa, palatium 28. Curtes consistebant uno vel pluribus aedificiis, & erant loca munita 32. Curtes episcopatus Paderbornensis cum suis ditionibus enarrantur 33. Originem dederunt castris in Germania curtes 34. Curtes munitae castra sunt 68.

D

Dispargum.

Deufonis castrum 10.

Districtus.

Unde dicatur 27. Pertinentia castris est 63.

Ditio.

Ditiones curti erant subiectae 28.

Dominium & Dominus.

Directum in medio aevo non fuit synonymum majestatis 138. Dominus castri titulum regalium castris edere principi non tenetur 140.

Ecclesia.

Cesserunt ecclesiae castra allodii titulo 85. & in feudum cederunt 85.

Equestris ordo.

Huius divisio in terris Brunsvico-Luneburgicis 97.

Exclusivum.

Quid sit 31.

F

Fiscus.

Significatus vocis 27. in Germania erat complexus omnis iuris regalis 27. Ditio fisci quid sit 27. fiscus etiam sumitur pro loco, e quo exercebatur ius regium 27. Ejus pertinentiae recensentur 29. fiscum & curtes habuere Reges, Duces, Comites, Dynastae, homines Franci 33. fiscus & regalia in medio aevo synonyma 78. quae olim complexus est, hodierna regalia sunt 78. ex fisco regali ortae sunt civitates imperii 83. Fiscus castris pertinentia 69. Fisci iura variant 70. fiscus alienatur cum castro, licet non expresse 73. Fiscus germanicus & aerarium synonyma 144. Fiscus principum non fuit olim in Saxonia.

Fredum.

Pertinentia fisci, describitur 31.

Geschloste & Geschlostene.

Quinam sint 95. interdum pro castris possessoribus accipiuntur simul dominis 98.

Gerichte

Gerichte.

Gerichte binnen Zaun, Pfahl, und binnen Gerichte 112.

H

Herbringen.

Quid in legibus germanicis sit 162.

I

Ingenuus.

Ingenuis in Germania quid olim competierit 84. Ingenui vocantur viri potestativi nobiles 84. quinam sint 84. Ingenuorum allodia varie enunciantur *ibid.*

Imperium.

Solum relictum fuit olim supremae potestati in Saxonia 147.

Inferenda.

Quid 31.

Judicium.

Judicia clausa & non clausa unde dicantur 103. quomodo inter sese differant 104. 105. 106. 107. 108. Clausa competunt castri possessoribus 103. origo differentiarum inter utraque 109.

Jurisdiclio.

Circumsepta quomodo differat a *Zaun- und Strassen-Gericht* 116. ejus definitio 111. quid eam faciat 113. ejus termini una regula includi non possunt 114.

Jurisdiclio.

Discrimen inter eam & judicium clausum 115. 117. non omnis est criminalis 118. Ejus synonyma 112. Jurisdiclio criminalis specialem non requirit concessionem, si vasallus demonstrare potest, hanc etiam ab antiquo esse castro annexam 131. Jurisdiclio patrimonialis definitur 155. Omnis iurisdiclio patrimonialis esse potest 156. Jurisdiclio patrimonialis ex publica potestate orta est 154. Jurisdiclio patrimonialis ex potestate publica orta, est composita ex iure imperantis & populi 154. Quanam Jurisdictionis patrimonialis species ex dominica potestate & publica potestate venerint 154. Jurisdictionis titulum principi edere castri possessor non tenetur 152. 157. quod contra dissentientes probatur 153. Jurisdiclio olim quoque exercebatur in personas & res, 154. Jurisdictionem exercebat interdum populus sine principe 154. n. 6)

Iustitia.

Iustitiae legales, & earum descriptio 31.

K

Kataspuz.

Quid denotet 4.

Locus munitus.

In Germania quid sit 37. quid eum faciat 38.

** 2

Man-

M

Manſus.

Quid ſit 65. dimidius Manſus
quid ſit 65. manſus varie dividun-
tur *ibid.* olim villam quoque ſigni-
ficavit, item curiam coloniamque
ibid. manſus ſunt pertinentiae ca-
ſtri *ibid.*

Matrimonium.

Militibus olim romanis interdi-
ctum erat 2.

Mercatus.

Erat pertinentia filci 31.

Metalla.

Non omnia erant regalia apud
Romanos 145.

Minifteriales:

Ignobiles erant militaris generis
47. Servorum intuitu vocantur li-
beri 47. eorum liberi ſunt partes
caſtri 47. ut parentes 53. cum ca-
ſtris alienantur 53. nobilium man-
cipia erant, attamen melioris con-
ditionis, quam infimi ſervi 47.
ſunt fundi & caſtri pertinentiae 48.
49. eorum definitio 48. & 49. Mi-
niſteriales vocantur infeodati 55.
quorum feudum tamen non erat
nobile 55. differunt ab iis, qui
feudum caſtri, gardiae cauſa te-
nent 50. non ſemper in caſtro ha-
bitarunt 57. placito intereſſe de-
bebant 52. ab his differunt toto
coelo miniſteriales nobiles 47. qui

vocantur regni miniſteriales 47. &
quorum quibusdam officiis fungun-
tur hodie Electores 47. definitio
miniſterialium generalis 47.

Modius.

Regius quid fuerit 31.

Molendina.

Pertinentiae caſtri 64.

Mönera.

Quid denotet 31.

Mulier.

Non licebat mulieri in caſtris
romanorum eſſe 2.

Munimentum.

Apud germanos non lapidibus,
ſed filvis, foſſis, aggeribus, cespiti-
tibus extructum 11. quid in medio
aero ſignificet 36.

Muri.

Muri & foſſae & turres non ſo-
la in Germania locum faciunt mu-
nimentum 38. Muri ſervitii munimen-
ta a Germanis habentur & fuerunt
iſtis olim odioſa 11. Muris non
cinctum fuit Bardewicum tempore
Caroli M. 23. neque Magdebur-
gum *ibid.* not. g).

N

Navis.

Tecta & non tecta quid 5.

Op.

Oppignoratio castrorum, vide *Castrum*.

Origo castrorum, vide *Castrum*.

P

Pagi pertinentiae castri 64.

Flacitum, eius diversa nomina 59.

- - eius definitio 52.

- - interdum magis denotat quam iurisdictione 59.

Praefecturae plurimae olim castra 92.

- - in Ducatibus Calenb. Gotting. Gruben. Luneb. quae olim castra fuerunt, recensentur 45.

Pertinentia, eius definitio 39.

Pertinentiae castrorum definiuntur 40.

Pertinentiae castri eius essentiam constituunt 141.

- - ministeriales sunt castri pertinentiae 47.

- - ministerialium liberi sunt castri pertinentiae 53.

Pertinentia castri est bannus 56.

- - *Manfus* 65.

- - formulae quibus exprimuntur 66.

- - sunt regalia minora, quae castro constanter insunt 61.

- - principia castri pertinentias cognoscendi 61.

- - a pertinentiis unius castri ad alterius non valet consequentia 61.

Pertinentiae castri sunt curtes minores 64.

- - urbes ibid.

- - pagi ibid.

- - molendina ibid.

- - sunt omne ius domini in districtu castri 62.

- - sunt districtus 63.

- - *filicus* 69.

- - quaedam omnibus castris communes? 71.

- - de illis regulae 72.

- - inter eas omnia castri pertinentia intelligenda 74.

- - iis non adiectis sola translata censentur, quae expressa 75.

- - sunt regalia communicativa 79.

- - his adiectis omnia iura translata censentur 76.

- - praesumuntur, quibus praedecessores ad castrum usi sunt 131.

Portaticum quid? 31.

Possessores castri, vide *Castrum*.

- - castrorum domini sunt vel pleni vel minus pleni 91.

- - vel pignoratitii ibid.

- - ad probandam specialem concessionem regalium eius non tenentur 121.

- - siue domini simul siue pignoratitii, aequalia iura exercent 102.

* * 3

Pof.

- Possessoribus castri non resistit ius*
ratione regalium 143.
- Possessio castri* est vel allodialis vel
feudalis 132. 135. 136. 137.
dissentientium rationes
133. 134. 138.
- - involvit possessionem rega-
lium quorundam 120.
- Possessiones* propriae non nisi relictae
religione in Saxonia olim
amittebantur 84.
- Præscriptio*. eius in Germania termi-
nus 162.
- Proprietas* quid fuerit medio aevo?
137.
- R
- Raubschloß* quid? 25.
- Regalia* & fiscus synonyma medio
aevo 78.
- - non derivanda a principibus
50. 51.
- - communicativa sunt perti-
nentiae castri 79.
- - de maioribus & minoribus
disceptant ICI 79.
- - in commercio sunt 83.
- - divisim vendita 87.
- - quod probatur 88.
- - eorum alienatio in allodium
& feudum salva maiestate
consistere potest 136.
- - eorum concessionis in allo-
dium exempla 137.
- - *castrensia*, eorum domini ti-
tulum edere non tenen-
tur 140.
- Regalia*. eorum titulum edendum
putant Strykius & Her-
tius 144.
- - eorum rationes *ib.*
- - ad eorum præscriptionem
immemoriali tempore non
opus 158.
- - *minora* ante imperium penes
populum 145.
- - non acceperunt Germani Re-
ges succedentes in fiscum
Germ. 145.
- - omnia non fuerunt rivuli
fisci German. 145.
- - non omnia apud Romanos
penes imperantem fuerunt
145.
- - non fuerunt omnia metalla
apud Romanos 145.
- - neque vectigalia *ib.*
- - diversae doctorum de eorum
commercio sententiae ha-
rumque fontes 159. Rega-
lium præscriptio imme-
morialis ex legibus roma-
nis non constat 160. neque
ex iure canonico 161. ne-
que ex iure germanico 162.
neque ex moribus Germa-
niae 163.
- Ripaticum* quid? 31.
- Rotaticum* quid? 31.
S.
- Saxonia* primo non habuit fiscum
regium 146.
- Siblosgeseßene* quinam 97.
- Scottum*

Scortum. Duo millia scortorum
e Castris Rom. ejecta sunt 2.

T

Teloneum. eius descriptio 31.

Testamentum Henrici Leonis ex-
hibetur 42.

V

Vadium

Pertinentia fisci, definitur 31.

Vestigalia.

Non omnia apud Romanos erant
regalia 145.

Unbeschloffe.

Quinam dicantur 97.

Urbes.

Urbes tempore Taciti in Germa-
nia fuerunt, sed non romanorum
more munitae, quin mere germa-
nicae 22. Tempore Caroli M. urbes

romano more munitae non fuerunt
23. Urbs pro castro 17. Urbes epi-
scopatus interdum dictae 18. Urbes
ut hodie ante seculum V. non fue-
runt 23. Earum initium a seculo V.
ad nonum 23. Urbes pertinentiae
castri 63. 64. vetustissimae Urbes
Cisrhenanae plurimae fuerunt 23.
Augustae nempe Trevirorum 23.
Moguntiacae 23. Colonia agrippina
ibid. Argentoratum ib. Nemetum ib.
Vangionum ibid. Tungrorum ibid.
Urbes inter Salam Vistulam Holfat-
tiam tempore Caroli M. fuerunt. 23.
Urbes ad mare Balthicum Kerich,
Schmelding, Winetha in Visdoni
insula, Julinum. 23. urbes in Frisia
seculo VI. unica fuit Trajectum ad
Rhenum 23. urbs cis Danubium fuit
Augusta Colonia 23. Urbs in Thu-
ringia fuit Schidinga ad Unstrutum
seculo VI. 23. Wurtzburgum a secu-
lo V. ad nonum unica fuit in Sue-
via & Franconia 23.

02 B 432

ULB Halle 3
003 093 581

K

DISSERTATIO INAUGURALIS
IVRIDICA

QVA

CASTRI GERMANICI
NATVRA ET INDOLES

IN

ACADEMIA GEORGIA AVGVSTA

AVCTORITATE

ILLVSTRIS FACVLTATIS IVRIDICAE

PRO GRADV

IN VTROQVE IVRE

DOCTORIS

RITE CAPESSENDO

EXHIBETVR

ET

PVBICO EXAMINI SVBMITTITVR

A

PHILIPPO CAROLO L. B. DE KNIGGE

S. R. I. EQVITE

DOMINO IN BREDENBECK, PATTENSEN, LEVESTE ET THALE.

AD DIEM XX AVGVSTI C18CCXLVII.

